Marian Popa

CĂLĂTORIE SPRÎNCENATĂ

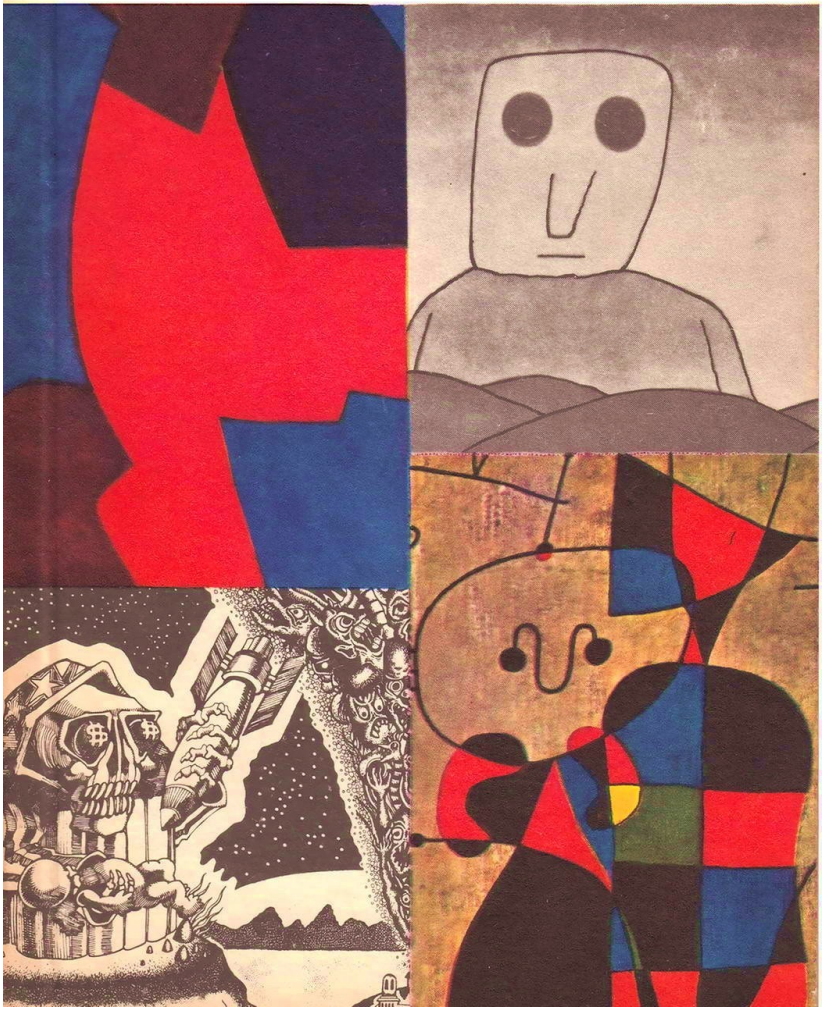

Marian Popa

Călătorie sprâncenată

EDITURA ALBATROS Bucureşti ••1980

Dedic această carte tuturor celor care, ca şi mine, vor călători prea târziu; adică niciodată.

Acum, deja, după ce am scris cuvântul acum, am siguranţa şi desigur obligaţia să merg mai departe. Dar de ce scriu mai întâi ce-am scris? Mai bine s-o iau de la alt început. Scriu început, mă gândesc la început, de fapt ca să pot începe aşa: nu le mai ţin minte pe toate, dar pe urmă s-a făcut noapte, n-am văzut prea multe, s-a făcut ziuă, nu mai ţin minte ce-am văzut şi s-a făcut din nou noapte. Cum spuneam, când te-apuci să călătoreşti, de la o vreme eşti obligat să mergi. Aceasta e situaţia tuturor călătorilor, evidentă în următorul poem;

Şi merg ce merg şi merg

Şi merg şi merg şi merg şi merg

Şi mai merg ce mai merg şi merg

Şi tot merg cît merg şi merg

Şi cum merg şi merg şi merg

Mergeau ce mergeau şi mergeau

Şi mergeau şi mergeau şi mergeau şi mergeau

Şi mai mergeau ce mai mergeau cît mergeau

Şi tot mergeau şi mergeau şi mergeau

Şi cum mergeau şi mergeau ce mergeau

Au mers ce-au mers şi-au mers

Şi-au mers şi-au mers şi-au mers şi-au mers

Şi-au mai mers ce-au mai mers şi-au mers

Şi tot au mers şi-au mers şi-au mers

Şi cum au mers şi-au mers ce-au mers mergînd vor merge ce vor avea de mers

Ba nu: acum îmi aduc perfect de bine aminte că am văzut nişte deluleţe şi câteva case ca nişte lăzi; dar lăzi acceptabile ca lăzi, cu care ai putea să ieşi la plimbare cum ieşi cu câinele. Cred că sunt clar: o casă care seamănă cu o ladă nu e în niciun caz acelaşi lucru cu o ladă. Aceste case erau excelent vopsite. Acum îmi dau seama de ce reţin acest detaliu: pentru că tot în acea zi văzusem case nevopsite şi murdare, care nu semănau cu nişte lăzi. Şi pentru că am ajuns aici, încă ceva: când au dispărut casele părăginite au apărut alte automobile. Dar despre asta altădată. Important e ce vă spun: că au apărut alte automobile. Până una alta, am mai văzut şi zăpadă; şi lângă casele vopsite am văzut depozite şi fabrici vopsite.

Ce bine e să ai ce să-ţi aminteşti! E mult mai uşor decât să-ţi imaginezi acelaşi lucru. Imaginaţia costă, mai ales când sunt prea mulţi oameni care sunt obligaţi s-o folosească. Dar eu îmi amintesc! Sala de aşteptare, unica, într-o gară uriaşă. Nu se aşteaptă aici în gări, dar eu aştept să se facă ziuă. O lumină galben-cenuşie; oameni pământii. Străini jegosi, din când în când câte un urlet. Capul îmi cade în piept, îmi ascult durerea pleoapelor. Alt urlet. Un tânăr grăsuţ cu o etichetă studenţească pe valiză citeşte ceva. Colegul lui, întins pe banca albastră, mai înainte albă, după cum indică descojiturile, sughiţă mereu, cască, apoi dă la boboci berea şi cârnaţii înghiţiţi mai

înainte. Papillon: tocmai mă pregătesc să-l întreb dacă l-a impresionat povestea cu tubul, când intră poliţia gării. Alte strigăte, controlul biletelor, actelor. Unul adormit pe un pervaz cade pe o bancă, de pe bancă pe ciment, peste el o ladă, peste ladă schiurile. Se trezeşte vag şi începe să se scarpine metodic, descheindu-şi cămaşa. Spune ceva, dar până la mine ajunge numai un mormăit care sună aşa: ei ce homo – ei ce homo. Afară văd luminile repezite ale maşinilor şi cele stabile ale clădirilor, printre umbre se înalţă catedrala ca un elefant cu gât de girafă. Da, am mai văzut aşa ceva înainte, dar nu-mi mai amintesc unde. Dacă nu-mi amintesc, e foarte simplu să vă imaginaţi. In dreapta mea, unul întins pe bancă, sforăie cu capul spre mine. Simt ceva atingându-mi palma lipită de bancă: duc mâna la nas şi identific fără dificultate câte ceva din scursurile vecinului meu, care ajunseseră la cap şi trecuseră de el. Sunt prea obosit ca să fiu furios. Mârâi totuşi în conştiinţa mea, ea mârâie în mine câte ceva la adresa administraţiei gărilor. Deci camera aceasta plină de scuipaţi, chiştoace, borături şi cutii goale, băncile şi podeaua n-au o înclinaţie corespunzătoare, care să le asigure tuturor o scurgere adecvată!

Intre timp a venit dimineaţa, chiar dacă practic nu s-a făcut ziuă. Ies din gară şi iau o maşină cu care merg vreo jumătate de ceas: după care văd din nou turnul gării în apropiere. Am ajuns: nu de unde am plecat, dar unde trebuia să

ajung, chiar dacă e foarte aproape de unde am plecat. Plătesc şi mă pregătesc pentru convorbirea oficială. Bună ziua, aţi călătorit bine, cum vă simţiţi, sper să vă placă la noi, sper, râdem, bem ceva, prezentarea programului, la revedere, la revedere pe curând.

Ceea ce rezum este ceea ce s-a întâmplat. Pe urmă vreau să spun că am ieşit. Am umblat pe străzi fără plan; neştiind unde era apa, orice plan era inutil. Incercându-mi flerul, am ajuns în acea mică piaţă al cărei monument, curios, fusese mutat într-o curte. Monumentul m-a impresionat profund. Dar să încerc să-l descriu, deşi ştiu că orice descriere este superfluă. Cum veneam din josul străzii, n-am văzut nimic: un impuls m-a făcut să întorc capul după ce l-am depăşit, şi nu sunt sigur că acest impuls n-a venit de dincolo de puterea mea de înţelegere. Mergeam prin urmare, şi am întors capul: atunci am văzut acel cap stilizat, puţin înnegrit de vreme, dar care, am remarcat apoi, nu constituia decât forma de acoperire a unui umăr. M-am dat puţin înapoi şi am zărit celălalt umăr: mărind puţin unghiul, se observa gâtul şi ceea ce mai rămăsese din cap, adică o bărbie masculină şi totuşi senzuală. O complicată ghirlandă de piatră împrejmuia bustul, acoperind ceea ce era scris acolo, dar nu de ajuns ca să nu se vadă plexul sănătos şi distrus. M-am dat încă înapoi, încercând să prind momentul când imaginea va dispare, dinspre celălalt umăr, ca să-mi reconstitui motivul lipsei anterioare a spiritului

de observaţie. Dar, straniu, cu cât mă dădeam înapoi, figura nu se pierdea: vreau să spun forma, umărul celălalt răsărea ca o crizantemă din centrul căreia se înalţă o trompetă din care zbura un îngeraş drăguţ şi grăsuţ, cu gura deschisă pe care nu ieşea nimic vizibil. Am mers aşa înapoi, până am trecut de colţul străzii; am venit din nou înainte, am încercat iarăşi din alte şi alte poziţii; m-am aplecat pe vine, am sărit în sus. De fiecare dată am descoperit un nou detaliu; de fiecare dată sentimentele mele au fost altele, în funcţie de expresiile diferite ale monumentului; o parte dintre sentimente au fost abia atunci încercate, altele se aflau deja în rodaj. Am admirat mult cu această ocazie rezervele concepţiei mele despre lume; şi orice ar fi, voi rămâne până la sfârşitul vieţii cu aceste impresii neşterse. Am observat că localnicii câţi erau, nu se opreau să se uite prin gard, ca mine. Dar ce mă interesau pe mine preferinţele lor? Şi ce dacă monumentul nu e trecut nicăieri, în vreun plan al oraşului? Şi de unde să ştiu eu că trecătorii erau localnici?

Tot dându-mă înapoi, am ajuns pe strada principală. Merg şi aud o râgâială din faţă. Inainte de a fi abandonată neantului, ea a aparţinut unui domn în vârstă, îmbrăcat ca de aniversare academică. În faţa unui cinematograf porno, aud o alta, provenind de la unul sau una dintre membrii grupului de acolo, greu de ghicit pentru că toţi au aceleaşi figuri vesele, blonde şi blânde. Atunci îmi aduc aminte că portarul instituţiunii oficiale a

râgâit chiar în timpul discuţiei oficiale pe care-am avut-o cu el. Dacă mai ţin seama şi de râgâitul omului cu câinele de lângă gară, sunt obligat să generalizez: culoarea locală este dată aici de râgâit. Sunt fericit mai multe minute, pentru că am reuşit să descopăr o trăsătură relevantă; mă întorc şi strâng călduros mâna omului cu câinele care se zbate, nu vrea, şi atunci strâng laba câinelui. Mă depărtez şi-mi bat prieteneşte pe umăr spiritul analitic care a colaborat aşa de bine cu rivalul lui sintetic, mă pregătesc să merg mai departe, ceea ce şi fac.

Dar timpul trece şi nu mai aud nimic. Ciulesc urechile, mă opresc deliberat lângă câteva uşi de berării. Degeaba. Pot eu să generalizez, pornind numai de la datele date? Imi pot permite să fiu categoric în constatări? Dacă, în afară de faptul că râgâielile au fost nişte accidente, persoanele în cauză erau în parte străini, recent emigraţi sau cumva chiar diversionişti având drept scop, abia ascuns, murdărirea imaginii localităţii pentru alţi vizitatori şi chiar pentru indigeni? Nu-mi rămâne, dacă vreau să scriu adevărul, decât să aprofundez observaţiile de până acum. Voi merge deci şi mâine şi poimâine prin oraş, şi aşa mai departe, cât mă voi afla prin aceste meleaguri (cuvântul meleag parcă nu se potriveşte totuşi cu fenomenul cercetat), ca să urmăresc, să verific, să controlez şi să consolidez sau să anulez ceea ce nu e adevăr stabil. De asemenea, să ţin seama de itinerariul parcurs, să compar numărul de râgâieli de pe alte

itinerarii, din alte zile, ore. De asemenea, să ţin seama de ziua în care am făcut prima constatare, să revin în aceeaşi zi a lunii viitoare, să compar, să văd dacă există o frecvenţă zilnică, săptămânală, lunară; să văd dacă pot stabili un procent ţinând seama, evident, şi de coeficientul de toleranţă şi de siguranţă, de toate tipurile de incompatibilităţi şi de discontinuităţi ale propriilor mele posibilităţi de a aborda realitatea. Bunăoară, cum pot fi eu în locul primei râgâieli şi în acelaşi timp pe alte o sută sau o mie de itinerarii pentru a urmări simultan eventualitatea producerii fenomenului? Azi a plouat şi mai plouă, cu intermitenţe, temperatura variind între 12 şi 13 grade, în circumstanţele unui vânt slab până la potrivit: voi avea eu mâine sau peste o lună aceleaşi condiţii de observaţie? Iată deci, probleme dificile, chiar irezolubile. Nu mi-ar slăbi toate acestea dorinţa mea de a vedea apa? Aşa că merg înainte, înaintez mergând cât şi cum pot şi văd cât se poate, scriu ce pot să-mi aduc aminte, fiinţă limitată, sclavă a propriei subiectivităţi.

Am încercat să scriu mergând dar mi s-a părut dificil să fac două lucruri în acelaşi timp. Oricum, în timpul unei asemenea încercări sunt atent să nu mă calce automobilul galben; nu de altceva, dar trebuie să mă feresc de automobilul roşu. Intre timp, încerc să prind privirea unuia dintre aceşti trecători tineri, măcar un ochi. Imi este imposibil; ochii lor sunt nişte găuri albastre care iradiază o lumină stranie şi o degajare

binedispusă şi absentă. Merg, nu-i mai privesc, şi mergând mă scufund în asfalt puţin câte puţin, gândindu-mă că dacă…

Dar cred că nu scriu exact ceea ce vreau. Şi asta pentru că mi se întâmplă următorul lucru: îmi vin idei deştepte şi dânsele ori depăşesc realitatea, ori o diminuează. Sunt semnele unei polemici. Când îţi vin idei, vrei fără îndoială să cureţi sau să murdăreşti ceva: pe tine sau locurile. Aşa că merită să recurg la altceva; bunăoară un pasaj care să sune cam aşa: „această ciudată senzaţie de ameţeală pe care ţi-o dă numai muzica. Să asculţi glasurile din jur, emise de guri reale, de difuzoare, să reţii şi să înţelegi exact sensul unor cuvinte cu care nu ai ce face pentru că mai sunt şi alte cuvinte pierdute, şi astfel să nu prinzi sensul frazei…Să bănuieşti aşadar, fluviul ascultându-i murmurul…” Bun. „Un cert sentiment al infinitului prin indefinitul lumii ambiante, o absurditate suportabilă”. Şi asta merge. Mă pierd, urmărind unda micului lac din jurul catedralei, caut cu ochii o frunză, o ramură de arţar, pe care chiar o văd, mă prind în bicicleta pe care o zăresc o clipă între două blocuri, împinsă din urmă de alte sute. Oameni: făcându-şi mai mult sau mai puţin treburile, îndreptându-se conştiincios către frunza de castan pe care n-o văd, către molecula de cauciuc antiderapant al roţii stingi din faţă a camionului în care cine ştie cine-o fi, către kilowatul care i-a pus în lumină. Zâmbesc interior, dar nu suficient, şi devin prudent. Lângă mine se

află copiii unui italian. Şi cine ştie ce poate crede un macaronar despre asta!

Aşa că mă opresc la o vitrină. Admir o incomparabilă râşniţă electrică pentru cafea, apoi cealaltă râşniţă electrică pentru cafea şi, de ce nu, acea micuţă râşniţă electrică pentru măcinat boabele de cafea, călătoresc în sfârşit cu admiraţie, mai departe, oprindu-mă la acea superbă râşniţă de măcinat cafeaua nemăcinată. Desigur, iată: civilizaţia, o infinitate de obiecte, măcinarea cafelei, deschiderea cutiei de conserve, extragerea sucului de fructe, tăierea pâinii şi a cârnaţilor în felii. Discuri, benzi şi imagini. Isus te iubeşte, afirmă un afiş. Doi tineri sunt fericiţi pentru că fumează Lord, fumează Le Mans, fumează Kent, fumează Marlboro. Eu nu pot fi fericit deoarece nu fumez. Trei calupuri de untură înaintează în viteză, dar demne, pe câte două roate dispuse cu pedale. Sunt de diferite dimensiuni, cu aceeaşi formă dar, de ce să nu recunosc, toate de excelentă calitate. Isus e cu tine. Stând pe loc, un grup de trei tineri demonstrează sau protestează împotriva a nu ştiu ce. Protestează prin cele trei panouri. Au şi un caiet în care se poate semna. Semnez cu un pseudonim folosit o singură dată, la zece ani, când am spart un geam. S-a făcut şase, ora de închidere a magazinelor; protestatarii îşi strâng şi ei panourile. Protestul s-a terminat; presupun că va începe mâine la aceeaşi oră. Şi renumitul profesor X ţine un curs de la orele 18 la orele 18 şi 50. La

orele 18 exact pronunţă primul cuvânt, la ora 18 şi 50 exact ultimul în legătură cu o cunoscută problemă filosofică.

M-a apucat foamea şi mă opresc la o tonetă pentru un cârnat. Las pe tejghea o monedă de cinci. Vânzătoarea e ocupată cu o clientă, dar îmi ia moneda, îmi dă înapoi cârnatul şi restul, ca la o monedă de doi. Ii explic că i-am dat una de cinci. Ea spune că a fost una de doi. Aş putea continua, dar renunţ. Sunt fericit, aproape bucuros: iau cartonul cu muştar şi celelalte, i-l arunc în braţe şi plec râzând, înfometat. Da, sunt fericit, am pierdut prima iluzie şi am găsit prima asemănare. Când călătoreşti, e foarte important să găseşti asemănări, ca să poţi face deosebiri. Iată primele observaţii: aici nu văd nicăieri un coş de gunoi pe stradă, dar strada e curată; la mine sunt peste tot coşuri de gunoi, iar străzile sunt murdare. Aici lumea e politicoasă pentru a putea fi rece, la mine lumea e nepoliticoasă pentru a putea fi caldă. Altă deosebire, sau mai curând o diferenţă: pe aici rulează mult mai multe filme pornografice ca pe la noi. Apoi, oamenii se gândesc aici la viitor, aşa cum noi ne gândim la trecut. Multe asemănări însă: femeile au sânii plasaţi exact în acelaşi loc ca la noi, mirosul de urină din pasajele subterane este similar, porumbeii gunguresc şi aici exact ca fie-mea când era mai mică. Dar într-un closet public descopăr încă o deosebire: literatura şi arta de pe pereţii closetelor publice sunt de o calitate inferioară celei de la noi. Tot ca pe la noi, bărbaţii

trăiesc din ultimele ştiri, iar femeile din ultima modă.

Şi totuşi, mi-e foame. Intru într-un restaurant. Un tip se află singur la o masă. Mă aşez lângă el. După câteva minute ne cer permisiunea să se aşeze alţi doi tipi. Eram acum câţi trebuie. Cel care se afla în partea mea dreaptă a ridicat halba primul, salutându-ne. După aceea mi s-a adresat în mod special.

— Scuzaţi-mă domnule, dar am remarcat că atunci când aţi ridicat stacana, ţineaţi degetul gros în sus şi cel mic întins. Asta mi-a adus aminte de o întâmpâare nostimă al cărei personaj principal am fost eu şi o tânără malaveză, la Singapore.

Şi relată întâmplarea. Ca să-şi întărească spusele, scoase un portofel şi ne arătă o fotografie. Tipul care se afla în stânga mea privi în treacăt imaginea, arătându-se în schimb frapat de altceva.

— Scuzaţi domnule, spuse el, aţi primit cumva cadou acest portofel sau l-aţi cumpărat?

Tipul îl cumpărase. Celălalt îşi păstră însă emoţia.

— Ştiţi, forma acestui portofel şi incrustaţiile lui îmi amintesc de o groaznică poveste în urma căreia mi-a murit cel mai bun prieten la Buenos Aires.

Şi istorisi ceva cu adevărat îngrozitor, mărturisind apoi de ce purta părul lung: îi lipsea o ureche, pierdută în acea întâmplare.

— Scuzaţi-mă domnule, spuse cel din faţa mea, v-aţi decolorat puţin părul în partea fără ureche?

Cel întrebat negă.

— Pentru că în fond, dacă părul ar fi ceva mai închis, aţi semăna destul de bine cu sora cumnatei mele. A jucat un rol cu totul neintenţionat într-o farsă pusă la cale de alţii.

Şi povesti farsa tragică. A scos apoi pacheţelul în care era moţul copilului primului ei născut. Hârtia era de ziar; pe ziar am citit numele unui vechi prieten despre care nu mai auzisem nimic de mult.

— Scuzaţi-mă domnule, am spus, ziarul e din aceeaşi perioadă cu întâmplarea?

Nu era.

— Oricum, asta constituie o extraordinară coincidenţă sau o legătură de destin care-mi scapă.

Le-am relatat istoria mea din Anglia şi fiecare a ascultat atent.

— Anglia e o enigmă, într-adevăr, domnule. Cel puţin pentru mine. E mereu deasupra, nu ştiu cum, spiritul englez e o enigmă.

— Şi Germania, spun eu.

— Da, şi Germania e o enigmă. E ceva acolo care-mi scapă.

— La fel ca şi Argentina.

— Exact, ce lucruri au putut face. Mister, mister după mister.

— Dar Spania!

— Mai ales Spania e o adevărată enigmă. E ceva acolo care scapă, străinilor.

— Pentru mine şi Albania e o adevărată enigmă.

— Da, şi Albania, două mii cinci sute de ani de existenţă enigmatică.

— Şi Franţa!

— Şi Franţa.

— Dar Suedia?

— Cum să nu, exact, Suedia şi în genere Scandinavia sunt autentice enigme.

— Şi Indonezia sau Noua Zeelandă.

— Mister, deplin mister.

— Madagascarul şi Somalia.

— Irakul şi Insula Paştelui.

— Birmania.

— Etiopia.

— Statele Unite.

— România.

— România? România nu e o enigmă.

— De ce, întreb eu.

— Pentru că n-o cunosc.

Sunt afectat, le spun că sunt român. Cel din faţă convine totuşi că, să nu se supere ceilalţi, şi România e un mister. S-a făcut târziu, am băut destulă bere şi e bine să plecăm fiecare spre treburile noastre urgente, jurându-ne că ne vom mai reîntâlni din întâmplare.

E încă devreme, aşa că mă îndrept spre piaţă. Mă opresc pentru un moment de reculegere. Prin această piaţă au trecut domnii Goethe şi Hegel,

precum şi tovarăşii Eugen Barbu, Ovidiu Drimba şi Zoe Dumitrescu- Buşulenga. Pe ziduri nu a rămas nicio urmă din umbrele nimănui, în aer niciun miros. Mă uit în urma mea, încerc să văd ce voi lăsa eu. Ce pot să las este un gând: mă gândesc aici că unul dintre locurile în care aş fi vrut să ajung în copilărie era Noua Zeelandă. N-am avut timp pentru o asemenea călătorie. Dar acum îmi vine o idee. Îmi scot cureaua şi o fac pachet. Mă duc cu ea la poştă. Pun o adresă şi un nume inventat pe loc şi adresa mea exactă de aici. Pachetul se va duce şi se va întoarce. Voi avea cel puţin un obiect care a fost până acolo. Exaltat de ideea mea, nici nu ştiu când părăsesc celebra piaţă, deoarece gândul meu merge mai departe, mi-o ia înainte: nu aş putea rezolva chiar problema propriului meu corp astfel?

Ceea ce am trăit, compunându-mi planul de evaziune către Noua Zeelandă, este greu de descris; dar incidentul cu blonda şi câinele avea să provoace stări de o intensitate însutită; numai asistând participam la el, dacă o intervenţie sufletească şi chiar fizică în treburile altora se poate numi participare. Acest incident va fi povestit mai târziu, ard de nerăbdare s-o fac la locul cel mai potrivit.

Următorul demers într-o asemenea călătorie este vizitarea tuturor străzilor principale. Vremea era destul de propice, destul de asemănătoare cu aceea care a particularizat incidentul cu blonda şi căţelul; ba aş putea spune că nu numai vremea,

dar şi cadrul natural sau, mai precis, firesc şi, de ce nu, chiar cel arhitectural. Mă simt dispus să las baltă ceea ce trebuie să urmeze şi să relatez incidentul acesta care s-a consumat în fond ca fapt exterior, ca şi cel care urmează să fie povestit, dar a lăsat infinit mai multe urme în viaţa mea. Dar îl voi povesti mai departe; de ce să nu-l amân dacă pot?

Mergând în direcţia propusă, privesc cu atenţie casele şi trecătorii. Un fapt cu adevărat bizar mi s-a părut a fi informaţia potrivit căreia, deşi muncesc aici foarte mult, locuitorii câştigă foarte mult. Toţi aceşti bărbaţi, toate femeile admirabil îmbrăcate, sunt îmbrăcaţi aşa pentru ochii lumii. Banii pe care ei îi cheltuiesc cu nemiluita li s-au dat în mod special pentru a se vedea că au bani. Toate maşinile, obiectele, casele sunt iluzii, ce spun iluzii, sunt chiar mistificări, neadevăruri flagrante, milioane şi milioane de neadevăruri puse unele lângă altele, etajate, comprimate, înşirate pentru a mă induce în eroare. Dar eu nu sunt aşa de uşor de dus de nas: ce-s prost? Ce, mi-e greu să văd ce se află dincolo de toată această fantastică abundenţă?

Trebuia să relatez incidentul cu blonda şi cu câinele, m-am luat cu vorba şi am uitat. Poate că aş mai avea ceva timp, ceea ce înseamnă că mai pot avea timp şi cu altă ocazie. Dacă tot nu l-am relatat până acum se poate spune că nu trebuie s-o fac chiar acum. Şi totuşi, dacă încep? Uite, acum încep să-l relatez. Deci.

Mai bine să-l las, dacă n-am avut timp până acum. S-a făcut târziu şi văd ceva la vreun kilometru de mine, la oarecare depărtare, dar nu prea mare: e ceva care mă face instinctiv să tremur, dar mi-e frică, vreau acasă. Sunt unul dintre cei care vrea să moară acasă. De aceea fac stânga împrejur şi mă gândesc la altceva. Cel mai bine e să mă gândesc că merg, cum merg: astfel observ că merg câ şi această frază, căreia nu-i ştiu exact cuvântul după care urmează un punct. Acum ştiu, dar totuşi merg, adică scriu. Şi de aceea ajung la ceea ce trebuie: la un punct care ar trebui să urmeze după acest cuvânt. Evident, fac o mică şmecherie şi nu pun punctul; dar nu mă pot opri totuşi să nu merg, adică să nu scriu. Fără să vreau am pus punct. Ceea ce este ceva. Şi în felul acesta m-am îndepărtat de locul care-mi făcuse frică şi am ajuns în faţa statuii care indica un alt centru al oraşului. Cel mai frapant la această statuie ecvestră era în acel moment faptul că era privită în acel moment de un tip foarte comun, care avea în el ceva de malahist. Scriu cuvântul mai mult pentru el însuşi, decât pentru cel pe care vreau să-l indic. Acest cuvânt circulă enorm, dar nimeni n-a avut curajul să-l bage undeva. Aceasta e soarta unor cuvinte esenţiale, să circule clandestin, interlop prin istoria limbii, să fie cândva uitate sau să fie transformate în contrariul lor, ca eroul necunoscut. Nu mai explic ce înseamnă, toată lumea ştie ce înseamnă. Iar posteritatea să-şi bată capul, aşa cum şi noi ne batem capul cu ea.

Cel care avea în el ceva de malahist se depărtase, aşa că n-aş putea să spun despre el nimic în plus. De aceea mă aşez pe o bancă, obosit oarecum, cu spatele la statuie. Stau pe bancă, mă uit la unele din clădirile din jur. Trece o oră şi fac exact acelaşi lucru, dar cu mai puţină tragere de inimă. Atunci când mai rămâne doar un pic din această tragere, simt că aş vrea să fac ceva, să mă apropii de aceşti oameni care trec pe alee fără să se uite la mine, să-i fac să cunoască ce am în cap, să-i ajut cu ceva. Dacă i-aş cunoaşte numărul de telefon sau dacă aş avea mai mult curaj, aş da telefon sau aş suna eu însumi la uşă, anunţându-l pe cel care stă acolo sus, la etajul al noulea, deasupra reclamei luminoase şi colorate, că a uitat lumina de la bucătărie aprinsă. Desigur, el mi-ar mulţumi, mi-ar face cunoştinţă cu admirabila lui soţie cu care are o fată şi m-ar invita la masă, insistând până dincolo de limitele decenţei să rămân chiar până la micul dejun. Asta e: n-am curaj nici cât un pui de curcă.

M-am ridicat destul de scârbit de mine şi am călătorit mai departe. Am trecut glonţ pe lângă catedrală: din cauza declicurilor atâtor aparate de fotografiat îndreptate spre ea, zidurile istorice s-au acoperit cu o mâzgă subţire. Civilizaţia, reflectez eu, dar imediat îmi spun: şi dacă nu era ea? Aşa că intru în marele magazin, în cel mai mare magazin pe care-l găsesc în apropiere pentru că mi-e foame. Când intru în el nu mai mi-e foame. Este aşa de mare pe dinăuntru încât

trebuie să-mi corectez o anumită impresie interioară: am crezut totdeauna că numai bisericile sunt mai mari pe dinăuntru decât pe afară. Magazinul este mare şi are tot ce-mi trece prin cap şi mai ales tot ce nu mi-a trecut niciodată. Pileli, prafuri şi sucuri de fructe şi legume, mii de brânze, peşti şi cărnăraie de tot felul. Sunt aproape convins că trebuie să renunţ la spiritul meu polemic. Aici se află tot ce se mănâncă, nu trebuie decât să alegi.

Dar nu, nu se află totul! Imi spun eu triumfător şi mă îndrept spre cea mai drăguţă dintre vânzătoarele nu tocmai grase.

— Smac! Smac aveţi?

Supraveghetoarea zâmbeşte cum a fost învăţată şi nu pare a-mi înţelege limba, ceea ce e foarte sigur.

— Smac, smac, insist eu, pe aici nu consumaţi smac?

Ea tot nu înţelege, mă invită să aştept câteva clipe şi pleacă după un ajutor lingvistic. Eu iau repede o găină friptă şi o cutie specială pentru pus brânză în excursii. Această cutie este specială pentru că în ea se poate pune brânză, iar după consumarea brânzei poate fi adusă acasă înapoi, goală.

Ajuns afară, mă simt dintr-o dată alt om, şi ştiu de ce. Acum am în mână o pungă de plastic care pretinde schimbarea personalităţii. Sunt un om care a ieşit în oraş, a cumpărat ceva şi pentru că a cumpărat are o anumită viziune asupra lumii

şi un scop al vieţii. In funcţie de noua mea viziune asupra lumii, privesc altfel obiectele înconjurătoare. Incep să mă grăbesc, pasul are în el ceva sigur, fac tot ce este cu putinţă pentru a ilustra corect legile teleologiei. Intr-un pasaj, reţin doar un tip cu două cartoane pe el şi o cutie de conserve cu o găurică în mână. Cine citeşte ce scrie pe cele două cartoane, sau numai pe unul sau pe jumătate din oricare, află care este rostul găuricii: prin ea se pot introduce bani pentru ajutorarea unor copii înlometaţi dintr-o anumită parte a lumii. Tipul cu cartoanele zornăie cele câteva monezi din cutie: cam cit să cumpere trei chifle, apreciez eu. Mă învârtesc prin oraş, şi vin special peste şase ore, înapoi, scutindu-mă de a mai explica ce am făcut în acest timp. Tipul este tot acolo şi zornăie cutia în care se află monezi cam cât pentru o pâine şi o cutie ieftină de peşte. Tipul e solid; mă gândesc la ceea ce făcuse el înainte de a sta acolo şi mă gândesc în mod involuntar că lucrând în aceste şase ore undeva, ar fi adunat bani pentru cinci găini şi zece pâini. Dar această reflecţie e evident trecătoare şi de o calitate îndoielnică. Ajung totuşi acasă cu urmele ei şi mănânc găina, sughiţând.

Mă aşez apoi cu burta-n sus şi mă uit în tavan. Mai precis mă uit dar nu văd, pentru că ascult zgomotul ploii; apoi caut să desprind zgomotul ploii din zgomotul maşinilor. Fac acest ultim lucru, pentru că de fapt deja mă gândesc acasă. Stau aici şi mă gândesc acasă; e ciudat.

Altădată şedeam acasă şi mă gândeam aici. Dacă mă concentrez puţin, îmi dau seama că uneori mă gândesc la viaţa fără de moarte şi la tinereţea fără bătrâneţe. De abia aştept să văd dacă şi atunci va fi invers. Până unaalta, mă-ntorc cu burta-n jos şi mă gândesc că poate apa care curge se îndreaptă către apa pe care-o caut. Dacă m-aş transforma într-o picătură? Cum m-aş putea transforma într-o picătură, dacă nu sunt? Hai mai bine să mă întorc pe partea dreaptă şi să aud sforăitul vecinului din dreapta, care sforăie lung. El sforăie cu un timbru metalic. Mai bine să mă uit la ceas: încă zece secunde. Opt secunde. In acest timp nu ştiu cine ar fi bătut recordul mondial la ceva şi ar mai fi avut timp să se şi aplaude. Mă-ntorc pe partea stingă, pe partea inimii, care uneori mă doare, acum fiind o excepţie. Îmi ascult inima prin cot şi îmi spun: melancolia.

Mai trece un timp în care sunt melancolic, apoi nu mai sunt. Motive se găsesc destule şi de obicei unul dintre ele pare în momentul respectiv cel mai important.

Nu ştiu alţii cum sunt, dar pe mine călătoriile mă constipă. N-am mai ieşit de trei zile afară. Acum însă ies. Vreau să spun că a ieşit. Eliberat din interior, mă simt acum deja nu alt om, dar o altă ipostază din aceeaşi personalitate complexă pe care mi-am recunoscut-o totdeauna şi mi-am apreciat-o. Cât ai zice peşte, sunt îmbrăcat. Pe o asemenea vreme şi cu o asemenea psihologie nu se stă în cameră.

Nici nu pornesc bine la drum, că şi observ culoarea cerului de azi, după ploaie. O culoare cu totul deosebită: el e albastru. Cum să explic? El reprezintă un albastru cu totul deosebit. Sper că sunt pe punctul de a fi înţeles: cerul, privit în sine, cu mâinile la ochi, fără, printre degete, e albastru cum nu l-am mai văzut niciodată. Şi nu e albastru aşa cum apare uneori noaptea sau dimineaţa sau după coborâtul soarelui, ci exact ca acum, aşa cum nu l-am mai văzut niciodată. Cu această impresie unică am pornit mai departe. Am luat-o întâi la dreapta, apoi la stânga şi am ţinut-o tot aşa, până am ajuns unde trebuia să ajung, la o scurtătură. In loc s-o iau pe unde indică indicatorul, o tai pe unde cred eu că-i o scurtătură ca să ajung undeva. Merg ce merg şi strada dă într-o curte. Mă întorc, merg ce merg, dar ca să scurtez drumul până la punctul de la care am scurtat-o mai înainte, o iau pe-o scurtătură, din nou deviez şi aşa mai departe, astfel că ajung aproape de locul plecării şi pornesc voios la drum. In felul acesta câştig foarte mult timp pentru a-mi crea un nou trecut. Cum însă această situaţie nu poate fi la nesfârşit prelungită, am ajuns la gară şi am luat un bilet pentru oraşul cel mai apropiat, a cărui semnificaţie istorică a fost bine subliniată de-a lungul istoriei. Compartimentul este gol, dacă fac excepţie de o femeie grasă, dar frumoasă, enormă, dar nu diformă. Sau mai exact: o femeie frumoasă, dar grasă, nu diformă dar enormă. Cine poate face însă abstracţie de o femeie frumoasă

dar diformă, grasă dar enormă? Adică diformă dar grasă, enormă dar frumoasă, ceea ce înseamnă fără doar şi poate grasă, dar enormă, frumoasă diformă? Iar afară de aceasta, ea se află pe banca de vizavi, între două vârste, şi citeşte cu glas tare un roman medical. Ii pute gura foarte precis; aerul din jur este foarte împuţit, chiar şi când a silabisit cuvintele „vântul nu mai bătea.” Ii ofer o banană superbă, semănând, normal, cu un cotolan sau cu un castravete. Cucoana este puţin mirată, dar, la insistenţele mele, ia banana şi o mănâncă. Ignor reacţiile produse în capul ei mare de vacă, dar toată atenţia se concentrează asupra mea. Nu ştiu ce să fac: ea nu mai citeşte, aerul nu mai miroase, şi atunci scot o cutie de brânză puturoasă franţuzească de la noi, şi mănânc puţin.

Dar ea nu se sinchiseşte. Doamnă, vă rog să mă credeţi că v-am dat banana din motive pur personale! Dacă încercaţi să citiţi ceva în ochii mei, mai bine daţi-mi banana înapoi, în orice stare s-ar afla ea! Pentru orice eventualitate, îmi trag perdeaua pe ochi şi aştept. Aştept mult; când nu mai aştept, sunt singur în compartiment. Singur cu un alt călător specialist în probleme economice. Fără să-l întreb ceva, mă informează asupra nivelului de viaţă al locuitorilor din oraşul pe care tocmai l-am depăşit. Diferenţele, sau cel puţin unele dintre ele, continuă să fie destul de mari. Un chelner, bunăoară, nu câştigă pe aici cât un medic ginecolog.

Dar am fost nevoit să merg mai departe şi de

aceea am coborât la prima staţie. Din gară am pornit-o cu o siguranţă incredibilă prin străzile pe care nu le cunoşteam. E de înţeles de ce: totdeauna am mers cu plăcere şi încredere prin labirint. Nu ştiu unde merg, dar ştiu cu siguranţă că merg. Când obosesc şi mă enervez mă apuc să râd şi iarăşi ştiu de ce: pentru că rătăcesc printr-un labirint, iar rătăcirea e o amânare. E forma mea de luptă prin aceste locuri: nu mi-e teamă să mă păcălesc.

Dar merg mai departe. Când spun că merg mai departe, vreau să spun că povestesc mai departe, nu că-mi port picioarele sau că mă poartă ceva ca un vehicul. E uşor de înţeles ce vreau să spun; dar nimic nu mă împiedică să spun că merg mai departe şi de fapt chiar mă deplasez, fără să scriu un singur rând. Sunt şi aşa de înţeles, e totuna, aşa că merg mai departe.

Şi ce sentimente mă încercau acum, în acest oraş istoric? Aceleaşi ca aiurea. Acel colţ de clădire, acea încrucişare de străzi, acea piatră puţin ridicată, acea fisură vor rămâne în urmă, în dreapta, nu le voi mai vedea după ce voi trece de ele, le voi mai vedea poate mâine şi cândva niciodată, iar mâine voi mai vedea obiecte şi oameni pe care nu-i voi mai revedea niciodată, şi într-o zi nu-mi voi mai revedea casa, cărţile, copiii pentru că din ziua următoare mă vor vedea numai alţii care nu mă vor mai revedea niciodată.

Cum aş putea să scap de aceste gânduri? N-ar fi mai bine dacă în loc de alte chestii mi s-ar

băga în cap cu biciul, lanseta şi lanţurile că trebuie să cred în propria mea imortalitate, care e şi nemurirea ideii? Iată că am scăpat de aceste gânduri gândindu-le şi răzgândindu-le.

Tot înaintând prin oraşul istoric, ajung la şantierul a ceva viitor. Băgat până la genunchi în noroi, un bărbat curăţă un uriaş burghiu. Asta la vreo zece metri adâncime. Alţii ca el sunt şi mai jos, la vreo douăzeci şi cinci. Pe capela de protecţie sunt desenate secera şi ciocanul. El este de loc din bazinul Mării Mediterane. Ajută-te ajutând. Distruge distrugându-te. Muncitorul contribuie la edificarea unui edificiu dintr-un oraş celebru prin luxul său. Socoteala este grandioasă; trăind în condiţii din ce în ce mai perfecţionate şi mai bune, capitaliştii vor fi din ce în ce mai fragili, mai decăzuţi moral şi fizic, vor înota în perversiune şi indolenţă, iar cei tari şi săraci, învăţaţi cu toate vicisitudinile vieţii, vor veni şi vor învinge. Aşa s-a întâmplat cu toate imperiile. Il salut pe cel din noroi, şi el îmi răspunde. Pe curând, îi strig, la bună vedere, peste două-trei sute de ani!

Cel mai greu într-un oraş istoric e să găseşti subiecte şi obiecte pe care să le alegi. Ce poţi să faci aici, unde totul e istoric? Dar nu pot pleca aşa şi nu-mi pot lăsa naraţiunea aşa, fără să-i dau o greutate. Ca să-i dau o oarecare greutate ar trebui să caut lucrurile şi situaţiile eterne sau eternizate şi să vorbesc despre ele, chiar dacă şi tocmai pentru că alţii au făcut-o înaintea mea.

Privesc în jur şi nu le văd. In sfârşit, pun ochii pe o fabrică de ciocolată. Ciocolata n-a fost cunoscută pe vremuri dar, în fond, eu nu scriu pentru cititorii contemporani lui Miron Costin şi, de altfel, ciocolata a intrat definitiv în conştiinţa omenirii, atât a omenirii care o vinde cât şi a celei care o plăteşte. Iată această clădire nouă, care e prezentul ciocolatei şi iată lângă ea pe cea veche reprezentând trecutul. Să privim cu atenţie aceste cariatide: câtă ruşine nu sprijină ele şi câtă nefericire n-au produs! Copii săraci ai căror părinţi n-au avut bani pentru ciocolată, negri biciuiţi pe plantaţii, greve, dividente, ambalaje, fete duse de nas până la a-şi vinde fecioria pentru că n-au putut rezista tentaţiei ciocolatei, războaie monopoliste, inflaţie şi deflaţie! Mă apropii, pipăi piatra roasă, care formează temelia clădirii mai vechi, apoi aluminiul celeilalte şi citesc tabla cu firma: nu era o fabrică de ciocolată, ci un centru de mobilă, îmi revin rapid din decepţie. Ce-are a face! Lemnul şi mobila separă omenirea în bogaţi şi săraci. Da, să privim cu atenţie aceste cariatide. Câtă ruşine nu sprijină ele şi pe câte nelegiuiri nu se sprijină la rându-le! Copii de ţărani săraci nevoiţi să plece în pădurea întunecoasă ca muncitori forestieri şi să moară acolo din cauza lipsei celor mai elementare norme de protecţia muncii, indieni biciuiţi în păduri de mahon, şi abanos, palisandru, acţiuni, procente, revolte, Taylor, lacuri şi vopsele, fete duse de nas până la a-şi pierde fecioria pentru că n-au putut rezista

farmecului unui interior luxos în care au intrat prima oară, războaie monopoliste, despăduriri masive, schimbarea catastrofală a mediului înconjurător. Dar acest trotuar şi această biserică? această lampă şi acest pantof pe care-l port eu însumi? N-ar fi mai bine să mă dezbrac în pielea goală şi să arunc boarfele pentru a îndepărta infamia istorică a nedreptăţii, să caut numai locuri unde nu se găsesc produse prelucrate? Caut totuşi în jur şi încep să mă deschei la pantaloni. Curând, un subţire fir trece de-a curmezişul acestui trotuar infam, dar mă opresc prea târziu. Dacă acest semn al dispreţului, pe care nu-l mai puteam purta în mine, va fi antrenat prin forţa legilor naturii până la apa pe care-o caut? Ideea aceasta mă paralizează: caut câteva argumente, pe care le găsesc şi mă liniştesc. Peste câţiva paşi descopăr că între cele două clădiri nu există o legătură. Clădirea cea nouă este a unei tipografii. Tipografia, această colosală maşină infamă contemporană de răspândit otrava ideologică în această lume! Câte fete nu şi-au pierdut fecioria din cauza ilustraţiilor din cărţi şi reviste pornografice, mai devreme decât este normal! Şi ce păduri au fost devastate pentru hârtia care suportă aceste umilinţe spirituale! Şi reclamele de ciocolată şi mobilă din paginile tipărite!

Mă opresc înfierbântat şi furios. Apoi fierbinţeala ia locul furiei şi invers, gândindu-mă la ce a fost înainte, în locul acestei noi uzine de minciuni. Da, ce putea să fie? Imaginaţia lucrează,

furia creşte. S-a lăsat însă noaptea, şi mă reîntorc, văzând deja în locul clădirii o ruină ce va fi ştearsă de pe faţa pământului pentru a face loc unei alte clădiri, mai bune, mai drepte, mai elevate către cer.

Acum, în noaptea aceasta cerul are o culoare cu totul deosebită. Ce culoare? Imi este uşor s-o precizez: o culoare cum n-am mai văzut niciodată până acum pe cer.

Sentimentele intense m-au obosit puţin. Este de altfel înăbuşitor de cald. Teii şi platanii miroseau a transpiraţie încă înainte de a trece eu pe sub ei, astfel că acum când trec, sunt obligat să le suport atât mirosul proaspăt cât şi pe cel deja alterat. Capul mă doare pe dinăuntru; pe afară mă mănâncă. Imi car picioarele pe rând, simţindu-le pe rând. Pe o placă aurită, într-o vitrină cu mult aur citesc: „Se caută vânzătoare”. In faţa gării mai mulţi tipi, pe-o bancă. N-am ce face până la venirea trenului şi mă duc lângă ei. Iată-i: au lucrat pe brânci până la lăsarea serii, când au tras pe gât câte o sticlă de bere, stomacul cam gol a reacţionat prompt. Merg toţi patru abrutizaţi, veseli, tâmpiţi către oficiul telefonic din gară. Aici vor chema un sat din celălalt capăt al Europei, vor vorbi cu mamele şi cu nepoţii, cu nevestele şi copiii. Ies veseli din cabină şi dau banii câştigaţi în ultima zi. Merită cu adevărat să vii până aici ca să faci treaba asta! Cum ţi-ai dovedi sentimentele şi interesul pe loc, dacă nu prin certuri şi ciocăneli?

Pradă acestor gânduri, m-am urcat în trenul

gol pe jumătate. Trenul este gol pe jumătate, partea plină fiind plină datorită faptului că mulţi cetăţeni ai acestei localităţi lucrează în localitatea de unde am venit şi invers. Am notat şi această constatare în carnetul meu interior cu gândul s-o trec aici; mi-era însă teamă să nu pierd carnetul, cum mi s-a mai întâmplat de câteva ori şi, de aceea, ţinându-l bine, nici nu ştiu când am început iar să meditez. Motivul l-a constituit poate apariţia unui nor pe orizontul luminat încă.

Mă gândeam aşadar tocmai la libertatea norilor de a se destrăma fără voia lor prin vântul puternic şi la voinţa extraordinară a picăturilor de ploaie de a cădea cu ajutorul gravitaţiei, mă mai gândeam la o serie întreagă de lucruri oarecum mai deosebite, când am fost trezit din toropeală de apariţia unui frate. Eu am nişte vecini: sentimentele de vecinătate sunt şi sentimente frăţeşti. Fratele în cauză era mare şi puternic, mirosind integral a meclem picurat pe tablă încinsă şi a scuipat de gură nespălată decât de cuvintele guturale adresate. Era de mirare! Pentru că nu avea nicio urmă de scuipat pe el, iar de scuipat scuipa pe jos, trezind uimirea jumătăţii pline a vagonului. La coborâre, pentru a fi mai aproape de mine, împingea cu umărul stâng şi dădea cu mâna la o parte tot ce întâlnea. Se deplasa cu o uşurinţă pe care n-am putut-o deprinde niciodată. Se ţinea după mine ca un frate mai mare şi mai tânăr; era vântul şi gravitatea mea. Am încercat să scap cotind-o, răsucindu-mă,

degeaba. Fără să mă uit dacă e în spatele meu, am intrat într-un closet, m-am încuiat înăuntru şi am tras apa peste mine.

Desigur, era prea târziu; ajuns acasă, l-am găsit făcând o mâncare, pe care o încerca din când în când scuipând în ea pentru a controla reacţia datorată contactului. A mâncat singur tot ce făcuse, m-a obligat să mănânc ce mai rămăsese. Când nu mai fu nimic în casă de mâncat, îmi luă pantofii şi paltonul, se îndreptă neaşteptat spre uşă, spunând să-l aştept când va veni. Mai adăugă că era la curent cu problemele mele, pe care le socotea principial juste. Apoi a plecat, trântind uşa de câteva ori, până se dărâmă o bucăţică din tavan.

Peste o oră încă zâmbeam prietenos către uşă. Apoi mi-am dat seama că aşteptam. Niciodată n-am ştiut ce trebuie făcut când aştepţi. Să aştepţi pe loc, să aştepţi mergând? Să aştepţi făcând altceva? Cred că ultima soluţie este cea mai potrivită.

Stau întins în pat clarificându-mi această soluţie şi aud îndeosebi cu urechea stângă duduitul maşinii de ocazie cumpărată de un tânăr grec; în străinătate, compatriotismul e în floare şi un alt tânăr grec, dar mai în vârstă decât primul îl ajută să lucreze şi să vorbească tare. Cu urechea dreaptă prind mai bine zgomotul tingirilor manipulate de un simpatic ghanez plin de bube. De dedesubt se înalţă vâjâitul fierăstrăului electric al tâmplarului rudă cu proprietăreasa; de

deasupra coboară tunetele televizorului şi scârţâitul patului inginerului bulgar căruia i-a venit de curând nevasta în vizită. Din spate răzbat prin peretele de mucava pârâiturile tranzistorului sucit tenace de arabul din Izrael care vrea să ştie exact zi şi noapte care este evoluţia conflictului palestinian.

Desigur, arabul învaţă electronica şi n-are bani; de aceea lucrează pe unde poate pentru a se întreţine. Dar cu fetele cum o duce? Cu fetele n-o duce în niciun fel. Nu e timp pentru aşa ceva: timpul înseamnă bani. Intâmplător aflu că asemenea probleme se pot rezolva înlocuindu-le: nigerianul îi rezolvă problemele lui şi el pe ale nigerianului. Economiile sunt duble. Din faţă însă, prin celălalt perete de mucava pătrund până la mine gâfâiturile mexicanului german cu bunici la Păuliş şi guiţatul tovarăşei sale cam spălăcite. Este exact ce trebuie ca să-mi pierd şirul ideilor şi să nu mă mai pot concentra asupra sensului pe care Mattew Hodgart, profesorul de la Sussex îl dă satirei în capitolul Agresiunea ri – tualizată din Satira, carte publicată de World University Library. Dau drumul propriului tranzistor la maximum, dar îl opresc peste un minut. A început corul sublim al clopotelor care anunţă că prin voia domnului am mai apucat încă o oră din viaţă.

Şi o nouă oră începe, întrebându-mă odată cu începutul: cine-o fi cel care pune frâna aceea stridentă, de-mi rupe urechile, ce vârstă o avea manipulantul care a oprit cu aşa scrâşnet

tramvaiul şi în ce direcţie merge acesta, sunt graşi sau slabi cei care au ieşit din bomba de lângă mine şi urlă ca la noi la nuntă? Meditez mult la toate acestea; meditez până ce nu se mai aude nimic şi mă pot apuca să dorm. Mâine am multă treabă şi trebuie să fiu odihnit, în deplinătatea forţelor fizice, spirituale şi afective, căci mi-am propus să tai în continuare frunză la câini în partea de sud a ţării.

Tocmai când mă gândeam mai intens la toate acestea spunându-mi cu un ton de poruncă: adormi! a sunat soneria.

Nu-mi vine să cred. Nu am prieteni pe aici, poate sunt prietenii vecinilor. Nu răspund, soneria reîncepe să sune. Răspund şi deschid. In cameră intră o domnişoară puţin cam osoasă, cu sânii neverosimil de puţin dezvoltaţi, dacă ţineam seama de nivelul realităţilor locale. După ce intră mă întreabă de Samurakis şi nu mai ştiu cum. Abia acum îmi dau seama că tipa îl caută pe chiriaşul anterior camerei. Ii explic situaţia şi pare foarte dezamăgită. Vrea să plece şi, pentru a fi amabil, îi propun să întrebe vecinii asupra fostului locatar. Din fericire, aşa cum s-ar zice, din nefericire, niciunul nu răspunde. Atunci tipa îmi propune la rându-i să aştepte la mine până apare vreunul. Cum tot sunt într-o pauză intelectuală, chestia nu mă deranjează prea tare. Am vodcă autentică, îi dau vodcă. In cinci minute mi-a stors sticla. Apoi începe să facă urât şi să se dea la mine.

— Hai sictir, ripostez, l-ai citit pe Radu

Tudoran!

Tipa nu înţelege partea ultimă a replicii, dar se pare că a înţeles-o pe prima.

Cum să spun? Printr-o serie de indicii sau de sugestii, dacă le iau invers, ajung la concluzia că fata este băiat din toate punctele de vedere. Când am fost pe deplin convins, l-am întors (era să zic am întors-o) binişor cu spatele şi i-am dat un şut în şezut că s-a dus exact spre uşă. Uşa se deschidea însă spre interior; tot din păcate, chestia cu şutul în acea parte pe care mi-am îngăduit libertatea de a o numi puţin idilic, s-a dovedit a fi bazată pe o apreciere greşită a condiţiilor reale. Tipului i-a plăcut. Atunci am deschis întâi uşa şi pe urmă l-am apucat de mână, mai precis i-am sucit-o violent. Din păcate, i-a plăcut şi asta. L-am dat afară apucându-l de păr. Să mai precizez că i-a plăcut şi aşa?

S-a dus însă, împins pe scări puţin mai mult, numai atât cât era necesar pentru a fi o vreme de-a berbeleacul. Asta nu pentru că mi-ar displace în mod îngust şi burghez-creştin chestiile astea; dar nu vreau să fiu deranjat atunci când aştept. Pentru că eu aşteptam, înainte de a mă hotărî să adorm. Şi pe urmă, la drept vorbind, ce rost aveau toate acestea? Ce plăcere pot avea unii, dând din lac în puţ?

Mă culc, în sfârşit. Mă culc în pat şi înainte de a adormi, mă gândesc acasă. O, voi, de-acasă, rude, prieteni şi duşmani, dac-aţi şti câte crize de isterie am făcut gândindu-mă la voi! Cât am plâns

singur, între pereţii unei camere ireproşabile din punct de vedere higienic, în coridorul unei biblioteci sau mergând pe stradă! O, vă mulţumesc că m-aţi lăsat să plec pentru a vă iubi şi aşa!

Apoi gândurile mi se îndreaptă firesc spre oraşele dragi. Mi-au plăcut câteva nume de oraşe: Flensburg, Tombuctu, Valparaiso, Bangok. De aceea am şi fost adesea prin ele, multe din aventurile mele s-au consumat în decorul lor. Le-am vizitat cel mai adesea în zilele ploioase de iarnă. Iată, Tombuctu, sau nu, mai bine Flensburg: merg pe una din străzile lui al cărui nume nu l-am ştiut niciodată deşi o cunosc foarte bine, ies din ea şi o iau pe Bulevardul Magheru ca şi cum aş veni dinspre Bulevardul Bălcescu, trec de Romană, las în urmă bulevardul Ana Ipătescu şi Piaţa Victoriei, o parte din Bulevardul 1 Mai, o iau la dreapta şi ajung acasă, îmi deschide fie-mea mai mare, care e fericită, imi arată carnetul de note în care, alături de şirul de zece, a apărut primul ei opt. Pe fereastră se văd clădirile mai înalte din Bangok, adorm.

Intr-una din zilele următoare, şoseaua urca ce urca, apoi cobora, normal. Aflat în punctul ei cel mai înalt, m-am oprit. Automobilele vâjâiau pe lângă mine în ambele sensuri. Imbecilii, mi-am spus, şi după un timp am repetat ce-am spus mai înainte. Un principiu moral care trebuie să conducă pe oricine în călătorie, ce spun moral, ba chiar psihologic, este să-ţi formezi o părere dintre cele mai proaste despre cei care deţin vreo

superioritate oarecare faţă de tine. Astfel, dacă mergi pe jos, iar alţii în automobile, compătimeşte-i pe imbecilii din maşini pentru că în goana lor bezmetică se lipsesc de micile plăceri esenţiale ale drumului, pentru a se opri doar la aspectele stereotipe, indicate de ghiduri şi de alte asemenea mistificări; dacă altul are mai mulţi bani decât tine, imbecilul nu va simţi niciodată bucuriile vieţii simple, a căutării camerelor ieftine şi a birturilor în care se îmbulzeşte o lume pitorească şi sociabilă; dacă imbecilul e orb sau olog, merită să fie compătimit pentru incapacitatea sa de receptare totală a realităţii înconjurătoare. Am luat-o de-acurmezişul şoselii şi am coborât pe scurtătură: iarăşi, un avantaj pe care automobilele nu şi-l puteau permite decât în filmele cu accidente de circulaţie şi asasinate.

Şi pe o piatră, am respirat adânc şi liniştit o parte din aerul care se afla între mine şi priveliştea din faţă.

Era cu adevărat o minunăţie, pe care n-o pot exprima în cuvinte. O capodoperă de măreţie sigură şi liniştită. N-o pot descrie, dar pot oferi o sugestie: există la muzeul din Stuttgart un tablou de Adolf Friedrich Harper (1725—1806) intitulat Siidlicheldeallandschaft (1777); se mai apropia fără doar şi poate de peisajele italiene din jurul anului 1824 ale lui Theodore Lancelot, comte de Turpin de Crisse, concentrări de pitoresc şi de idealitate meridională, sursă de sugestii şi de identificări. Astfel, dealul din stânga cu panta

verde era extras din Bătătorii de grâu de Niccolo dell Abbate, iar cel din mijloc, strania colină centrală din Legenda adevăratei cruci, şi anume din episodul reginei din Saba, frescă de Piero della Francesca; în dreapta, câteva stânci înclinate tot către dreapta, erau din Tebaida lui Gherardo Starnina. Un copac din stânga domina în Muntele Sainte-Victoire de Cezanne; pilcul de copaci nu se deosebea de cel din Cărarea lui Spencer, iar cel conic din dreapta era exact cel din Holdele coapte al lui Van Gogb, aflat la Gallery Tate din Londra; un alt copac, imita copacul central din Pădurea lui Ruysdael. O pânză de apă era aceea din Tibrul peste Roma al lui Claude Lorrain, iar câteva dune de nisip se încolăceau ca valurile mării din Scylla schimbată în monstru, creaţie a lui Isac Briot. Cerul din Peisajul olandez al lui Jongkind era garnisit cu trei nori identici celor din Les Marches de l'Ete, una dintre capodoperele lui Magritte.

Am rămas pierdut în faţa acestui cadru care, e o mare pierdere, a scăpat lui Vasile Alecsandri, singurul capabil să-i prindă culoarea şi sufletul; mai obosit, sau mai împovărat, am început apoi să cobor.

Se spune că o privelişte frumoasă înalţă sufletul; poate că aşa este, dar nu pentru toată lumea. O privelişte frumoasă mai şi leagă sufletul, care încearcă zadarnic să mai iasă din captivitate fără ajutorul unui alt peisaj. Omul care trăieşte un asemenea cadru, nu-şi consumă sentimentele, ci le descoperă şi le creează, astfel că atunci când

trupul nu-l mai sprijină, el se încovoaie sub greutatea acestor sentimente pe care până atunci nu fusese obligat să le poarte.

Abia ajuns jos, în şosea, mi-am îndreptat cum am putut spinarea, şi am făcut câteva mişcări de înviorare. Am luat-o spre dreapta, dar după zece metri m-am oprit: o luasem oare bine? Un alt principiu care m-a condus în existenţa de călător a fost acela că pe drum omul trebuie să tindă totdeauna către sudul însorit. Nu era niciun copac cu muşchi, care să-mi indice nordul, dar m-am descurcat, analizând provenienţa maşinilor care alergau într-un sens şi altul pe şosea: aşa cum nordicul are fascinaţia sudului, tot aşa meridionalul tinde către nord. Ştiu asta din vremea romanticilor şi chiar a celor care i-au anticipat.

Peste zece minute ştiam în ce parte trebuia să merg: era toamnă şi nordicii se reîntorceau în nord, iar ceilalţi de unde plecaseră. Mergeam voios, salutând arborii, florile şi casele care erau cu fiece pas mai luminoase. Mă înfundam literalmente în sud, potrivindu-mi paşii după catrenul dedicat unui artist nordic de Goethe, în traducerea lui Lucian Blaga:

Schiţă este tot ce fac,
Schiţă e, oricât asud,
Intre timp mă pregătesc De-o călătorie-n sud.

Imi potriveam paşii după ritmul catrenului:

silabă, vers. Cine m-a privit, şi s-au găsit probabil dintre aceştia, mi-a bănuit vreo deficienţă fizică? Puţin îmi pasă! Niciunul dintre imbecilii care şi-au imaginat deficienţele mele nu ştia nimic despre ritmul meu interior. Gândindu-mă că, totuşi, cine ar urmări repetiţia catrenului ar descoperi şi repetiţia unor cicluri intime, m-am hotărât să-mi schimb modelul de înaintare. Noul cod a fost eminescian:

Nu e păcat, ca să se lepede, clipa cea repede, ce ni s-a dat?

Semnul întrebării mă prindea nemişcat, cu stângul în aer; făceam o pauză de un pas, şi în repetiţia următoare eram cu piciorul drept în aer; n-am perseverat în această alternativă şi am dat ordini diferite repetiţiilor pentru o perfectă inducere în eroare. Pentru orice eventualitate, am schimbat din nou modelul înaintării şi limba, recurgând la versul 701 şi cele ce urmează din poemul Il Mezzogiornode Parini:

Ne senza i miei precetti, e senza scorta Inerudito andrai, Signor, qualora Il perverso destin dal fianco amato T’allontani a la mensa. Avvien sovente Che un Grande illustre or l’alpi or l’oceano

Următoarele versuri nu mi le mai aminteam; îmi lipsea un punct pentru respiraţie; am

considerat de aceea textul drept o temă care mi-a permis variaţiuni, completări, prelungiri. Mergeam într-un picior, săream cu amândouă odată; am folosit fuga, marşul, pasul ştrengarului şi al piticului. Mintea îmi funcţiona în regim maxim, excitată, treceam în mare viteză şi fără grijă de a mai vedea ceva, şi în această stare am ajuns la un moment dat într-un loc care m-a obligat să mă opresc.

Şoseaua nu-şi schimba direcţia, dar se bifurca. Acelaşi asfalt se întindea cu aceleaşi dimensiuni, aceeaşi lăţime înainte, dar în două şosele dezvoltate spre dreapta şi stânga, pierzându-se şerpuit printre colinele verzi.

Am rămas locului năucit.

După trei ore nu găsisem încă niciun argument pentru una din şosele.

In asemenea situaţii e bine să nu greşeşti.

Singura soluţie era să întreb pe cineva unde ducea fiecare dintre drumuri.

Dar, dacă, din diferite motive, care nu erau ale mele, eram informat eronat.

Informaţia eronată putea fi a unui răuvoitor, a unui interesat sau a unui ignorant.

Cel mai bine era să mă informez eu singur. De aceea, am făcut calea-ntoarsă. După un număr egal de ore cu cel pe care-l folosisem pentru a ajunge la bifurcătură, luând-o pe scurtături, mă aflam din nou în oraş. Eram destul de obosit, nu mâncasem; am făcut ce era de cuviinţă, şi a doua zi, mă aflam la biblioteca naţională a oraşului.

Folosind excelentele fişiere tematice, am găsit ce-mi trebuia: lucrarea Homo viator in bivio. Studien zur Bildlichkeit des Weges datorată lui Wolfgang Harms, prima şi ultima ediţie fiind tipărită la Wilhelm Fink Verlag din Miinchen, în 1970.

Lucrarea era împrumutată de trei luni unui cititor care voia s-o copieze, în vederea obţinerii titlului de doctor în ştiinţe filologice. Aşteptând cartea, în următoarele săptămâni am citit o serie de cărţi despre călătorii şi chiar călătorii. Printre acestea, de un real interes mi s-au părut următoarele cărora le dau titlurile traduse, pentru uşurarea informării bibliografilor şi editorilor mei: Cea mai bună apărare şi cea mai bună armă împotriva hoţilor şi tâlharilor în casă şi în călătorii (Anonim, Tiibingen, 1829), Legenda evreului rătăcitor de George K. Anderson (Brown University Press, 1965), Insula poetică de Borst Brunner (J. B. Metzlersche Verlagbuchandlung, Stuttgart 1967), Pornotopia de Edgar Mertner (Frankfurt am Main, Bonn, Athenăum Verlag 1970), precum şi un dicţionar spaniol de neologisme din secolul XVIII. Peste două săptămâni am primit şi Lumea tăcerii, de Max Picard, carte cerută cu împrumut de la o altă bibliotecă; nu era exact cartea pe care o solicitasem, pentru că practic aveam nevoie de Elocvenţa tăcerii, datorată lui J. Debu-Bridel, dar mi-am putut forma o impresie asupra problemei şi după această lucrare.

Există un drum al meu, pentru călătoriile cele mai frumoase: biblioteca. Pun mina pe un catalog sau deschid un fişier şi plec, luându-mi puţine lucruri cu mine. Trec în goană peste Dissertatio sistens apo-plexia exstinctum ab haemorrohoidum inconsulta suppresione de Georg Ephr. Schmid, tipărită la Altdorf în 1723 şi, de ce să n-o recunosc? în acelaşi mod peste Dissertatio de canitie praematura de Johann Gottfried Schmid, tipărită de data aceasta la Michael Alberti, şase ani mai târziu. M-am întors puţin înapoi constatând existenţa unui Repertoire de peintures grecques et romains cu 2720 gravuri, îngrijit de Salomon Reinach (Paris, Leroux 1922, X, 427 pagini), şi după un mic ocol ajung la Angelus Politianus: nu mă interesează Omnium Angeli Politiani operum, scoasă de Jod. Badius Ascensius în 1519, ci numai vecinul lui. Antonius Laurentius Politianus, cu De risu causis libri duo, tipărită în 1603, împreună cu Jossius Nicander, Tractatus novus de voluptate. Din păcate, mergând cum trebuia, pe drumul indicat, nu l-am găsit. Rămâi întotdeauna cu anumite regrete şi în astfel de călătorii; nu găseşti ce ai visat. Oricum, merg mai departe, în lipsa unui scop, rătăcesc: o carte despre adulter, o alta despre simbolistica florilor, una se numeşte Varia şi titlul este suficient pentru a-mi propune să-i aflu conţinutul. Cotesc pe Nil cu Charles Didier, pe la 1850 şi mergând de-a lungul fluviului constat că multe curtezane care fac malul sunt valahe, privilegiu pe care oraşul îl împarte cu

Viena. Mă opresc în treacăt la Diocleţian şi-i fac o vizită lui Marmontel care nu e acasă.

Târziu, revin acasă. Când ies, îl văd pe Voltaire trecând printr-un pasaj pe scara rulantă, iar când ajunge sus se opreşte o clipă în faţa unui televizor în culori, pe al cărui ecran gesticulează preşedintele Heinrich Heine.

In sfârşit, am reuşit să-mi pun în faţa ochilor şi textul lucrării consacrate de Harms omului aflat pe un drum bifurcat. In esenţă, am aflat din ea că drumul bifurcat, simbolizat prin semnul Y, este elementul unei hermeneutici bine constituite cu circulaţie de la Pitagora până în Evul mediu. Omul care călătoreşte se plimbă sau are un scop; dacă întâlneşte un Y, situaţia devine diferită pentru fiecare dintre ei. Bifurcarea se află în călător, sau realitatea exterioară este o bifurcătură simbolică: omul trăieşte o dilemă, are posibilitatea de a alege, există dilema cu ambele soluţii bune, rele sau opuse; alege hazardul, alege omul, omul se află în faţa unei enigme sau a unei decizii decisive, şi aşa mai departe. De asemenea, ca semn, Y poate fi echivalent simbolizat printr-un pom, o rădăcină, o cruce, un catarg de corabie, cursuri de apă care se unesc, vârfuri de sceptre, animalele de tracţiune ale unei grape, bijuteria principală dintr-un colier, corpul omenesc în genere. Pe scurt, omul se poate afla în faţa alegerii între vita activa şi vita contemplativa. Lancelot a trebuit să aleagă între drumul larg şi cel strâmt, alţii între dreapta şi stânga; tema căutării prin drumul bifurcat a fost

ilustrată de Dante şi de Wolfram von Eschenbach şi de mulţi alţii.

Am devorat cartea în trei zile, timp în care mi-am luat şi conspecte, în genere după acele lucruri pe care eram sigur că nu le voi ţine minte: idei şi titluri de opere ilustrative. Am scris un articol pe care l-am trimis în ţară, fără a aminti sursa informaţiilor.

Apoi mi-am reluat drumul, într-o realitate mai bogată în sensuri. Doar în prima săptămână de drum am remarcat însemnul automobilelor Mercedes, o reclamă care conţinea cuvântul HAPPY, coarnele lucitoare ale unui bărbat chel; cât despre liniile care porneau de la şolduri şi se uneau unde începeau sau se terminau picioarele blondei fără perucă, a trebuit să le imaginez prelungirea, operaţie simplă, dar asupra căreia am zăbovit mult, cu părere de rău şi în ultimă instanţă, după ce am epuizat surogatele şi celelalte soluţii simbolice, repetându-mi totodată cu încântare cel mai frumos vers din Ovidiu: „Voi rochii lungi ce-nveliţi pulpele până la mijloc”.

Ceva mai târziu, am descoperit şi contrariul bifurcăturii, cel puţin aparent, într-un alt adevăr simbolic clasic: toate drumurile duc la Roma. Am lăsat automobilul roşu să-mi încarce igrecul imaginat şi s-o ia pe celălalt drum. Lângă mine o pisică îşi îngropa partea din ea la care renunţase şi eu ştiam că mă voi reîntâlni cu igrecul meu. Nu era o ameninţare, ci pur şi simplu o convingere: toate drumurile duc la Roma.

Pornind-o pe drumul care trebuia, m-am convins că nu era cazul să regret. Oraşul în care am pătruns mă aştepta. Era împodobit festiv, curat şi cu oficialităţi puse la patru ace.

Evenimentele petrecute aici m-au convins că am citit atâta literatură, încât nu merită să te miri dacă întâlneşti tot ceea ce am citit şi în realitate. Bunăoară chestia cu gunoiul. Locurile sunt curate, sunt cutii de gunoi numai în parcuri, fiindcă pe străzi nu este nevoie de ele. Lăzile de gunoi din curţi sunt legate cu lanţuri. Caut motive şi găsesc la alegere: unu, pentru ca să nu fure cineva gunoiul; doi, să nu fure lada; trei, să nu-şi pună altcineva gunoaiele în lada personală. La mine în cameră, coşul s-a umplut: hârtii, coji de salam, de portocale, de banane, nişte ciorapi murdari pe care nu mai îndrăznesc să-i spăl, ambalajele unor bucăţi de brânză şi aşa mai departe. Impresia care mă domină este că au început să miroasă. Bag totul într-un sac de plastic şi plec cu sacul, în curte nu e nicio ladă în care l-aş putea părăsi. Dar nu mă descurajez. In cealaltă mână ţin o ediţie multilingvă din Mioriţa şi alte chestii pe care vreau să le dau Profesorului cu care am azi prima întâlnire. Momentul trebuie să fie solemn şi mă preocupă de multă vreme. Deocamdată am un gând în plus, care-l estompează pe cel al întrevederii istorice: unde să arunc punga cu gunoiul. Merg ce merg, trec pe o altă stradă. Lume multă, ca la comedie şi niciun loc favorabil. Ajung la superba catedrală înconjurată de un mic

parc şi mă aşez pe o bancă cu gândul să las o parte din bagaj lângă bancă şi să plec. Aştept să nu fie nimeni pe alee şi între timp admir papagalii roşii şi galbeni şi albi desenaţi de un copil. Timpul trece. Până la urmă apare o babă poliomelitică trasă din când în când de un spanish cocker, care se aşează lângă mine. Mă ridic şi după cinci paşi, baba mă strigă amintindu-mi că mi-am uitat punga. Ii mulţumesc frumos şi mă întorc. Sunt din ce în ce mai voios, în fond, de ce n-aş păstra punga cu mine şi pe toate celelalte la fel, cât timp stau aici? Ar fi o preocupare care mi-ar completa preocupările majore. Tratament homeopatic. Ca într-un roman poliţist, încep să studiez elementele concrete ale ambianţei. Isus trăieşte. Isus e cu tine. Citesc afişul şi merg mai departe, schimbându-mi sarcinile: Mioriţa şi celelalte în mâna stingă, punga în dreapta. Analizez cu atenţie covoarele dintr-o vitrină. Tuyserkan, Lambaran, Keschan, Thalegan, Farahan, Kirman, Ekbatan, Faridan, Saghe Garadje, Abadek, Bani. Degeaba, însă, pentru că înaintez implacabil către întrevedere. I se spune întrevedere deşi va trebui să conversăm. Dintr-un castan cade lângă mine o castană. Explozia coajei mă sperie. Doi din spate râd. Eu ţip la ei. Ce, n-are voie omul să se sperie? Dar n-am încotro şi merg. Inainte merge o cucoană cu pantaloni roşii. Pentru că am mai văzut şi altele, pot găsi un motiv de deviere interioară: din spate, fără excepţie, se văd două dungi tăind în diagonală bucile. Sunt sigur că

unele din compatrioatele mele ar dori să fac aceeaşi observaţie în legătură cu bucile lor. Degeaba, am ajuns la locul întrevederii, Institutul. Urc cele trei etaje destul de liniştit. Cunosc poza profesorului de pe o copertă de carte. Ajung la uşa biroului său: el tocmai atunci iese, îl recunosc şi-i permit să treacă. Peste zece minute se întoarce şi mă recunoaşte el. Sunt invitat într-un birou, dar numai pentru a trece în altul şi mai mare. Pe aici s-ar părea că problema spaţiului nu a fost încă rezolvată. Dar sunt aşezat pe un scaun, dincolo de măsuţa încărcată cu hârtii stă profesorul, li las să-şi spună el lecţia, apoi mi-o spun eu. Il las să spună ceva, îi răspund şi-mi înşir pe tarabă marfa. Se uită, vorbeşte de unul singur, eu fac nişte precizări exersat şi merge. Pare să fie numai surprins de activitatea mea cam suspectă, de vreme ce am o biografie în stil american. Apoi începe să monologheze. Pariez că orice semen al meu care nu cunoaşte limba, dar nu ignoră modul de a vorbi al câtorva profesori bătrâni de la noi, ar înţelege totul perfect. Eu, care am ascultat pe unii, ştiu că după acest monolog am scăpat. Profesorul îşi notează adresa mea, din care cauză trebuie să mă ridic. Mă conduce până la uşă şi, privind spre fereastră, face observaţia că vremea e încă răcoroasă. Eu îi spun că-mi pare rău deoarece încă nu pot compara, sau că nu simt deoarece am făcut cândva sport. Profesorul aprobă, pentru că într-adevar sportul este foarte necesar în viaţa intelectualului modern. Îmi dă

mâna; când ies, îmi văd punga de gunoi rămasă lângă piciorul de fier artistic al măsuţei. Ridic privirea rapid, o fixez pe faţa profesorului, mai precis pe vaga mustaţă pe care şi-a lăsat-o probabil de curând, îmi iau la revedere încă o dată şi, de ce să n-o recunosc? de la punga cu care, de ce să n-o recunosc? mă obişnuisem.

Alte aspecte ale întâlnirii pot fi cunoscute dintr-un articol memorial publicat într-o mare revistă contemporană din ţară. De acolo reiese clar că întâlnirea mea s-a desfăşurat sub auspiciile a nenumărate manifestări ale relaţiilor amicale dintre ţările noastre; cum că profesorul era însoţit de trei alte cadre didactice de înalt prestigiu, doi deputaţi guvernamentali şi unul din opoziţie, precum şi ziarişti, reporteri şi un numeros public. Cu această ocazie, profesorul a evocat câteva dintre relaţiile sale cu mari personalităţi ale culturii şi literaturii noastre, în genere decedate, şi şi-a reamintit impresiile extraordinare pe care le-a trăit intrând în contact cu marile noastre opere clasice. In acelaşi text am amintit şi alte opt personalităţi cu care am convorbit cordial, oameni cu prestigiu care puteau face ceva pentru ţara noastră: adică să-mi facă rost de invitaţii şi altădată pe aici, să-mi publice vreo carte, vreun articol, să-mi aprobe vreo conferinţă bine plătită în faţa unei săli goale. Oricum, afară mi-am frecat mâinile, libere şi curate.

In această stare, mi-am luat inima-n dinţi, hotărând explorarea oraşului.

Orice aglomerare umană este înainte de toate interesantă prin oamenii ei. Localitatea în care am ajuns era cu adevărat interesantă din acest punct de vedere, şi fără îndoială că ea poate să ofere un copios material de studiu pentru orice cercetător din domeniul care are drept obiect omul; poate că asemenea studii s-au şi făcut; în acest caz, iniţiativa mea de prezentare capătă mai ales un rol de popularizare şi de invitaţie la călătorie pentru interesaţi, în scopul verificării celor cercetate sau afirmate.

Când treci la analiza unor asemenea fenomene, e bine să le priveşti cel puţin din două puncte de vedere. Mai întâi, e necesar să studiezi omul în mulţimile formate spontan, adică pe străzi, stadioane, în magazine şi pieţe, când el joacă un rol social vrând-nevrând, când îşi compune un rol pe care vrea să-l prezinte celorlalţi; apoi, deşi e mai dificil, omul trebuie studiat în momentele de izolare, solitudine, intimitate, când nu se află decât cu el singur sau cu familia sa. Aşa am procedat şi eu; rezultatele verifică pe de o parte metodele socioantropologice, pe de alta atestă bogăţia şi interesul umanităţii localităţii respective.

Astfel, mergând pe strada principală, am întâlnit, într-o ordine a reţinerilor în memorie, o serie de oameni. Mai întâi, un bărbat cu părul cărunt, haină albastră, de circa şaizeci de ani; un tânăr cu părul blond, tăiat scurt, cu bluză de piele galbenă şi cămaşă cadrilată; o doamnă cu rochie

galbenă ca fond, având floricele roşii imprimate, care purta de o zgardă galbenă, dar fără floricele, un şoricar maro; un bărbat în salopetă cu părul negru, destul de crăcănat, cu nasul uşor înroşit şi sprâncenele aproape unite; am uitat să adaug, dar pot face completarea şi acum, că părul era ondulat natural; un copil bucălat cu un avion în mână; o tânără cu cozi blonde, care semăna cu fie-mea; un bărbat de circa patruzeci de ani cu haină alpaca şi cravată albă, pantaloni cafea cu lapte şi batistă bej cu floricele în buzunar; cravata era interesantă, dar m-a frapat îndeosebi batista şi, dacă nu s-ar fi urcat într-un automobil, aş fi reuşit să-l întreb de unde a cumpărat-o; o doamnă în vârstă, îmbrăcată în negru, cu părul proaspăt vopsit în roşu; un băiat cu centură lată de piele lăcuită; un tânăr care semăna cu Alecu Russo; o femeie în halat alb şi cu ecuson.

Satisfăcut cu monstrele luate pentru cercetarea masei, m-am gândit să abordez localitatea atât de interesantă şi din celălalt unghi ştiinţific. Am ales în acest scop un bloc mediu, de cincisprezece etaje, am urcat la întâmplare, fără să mă uit pe ce buton al liftului am apăsat şi am coborât din lift tot fără să mă uit; e necesar să nu intre subiectivitatea în alegerea probelor ştiinţifice.

Pentru a surprinde pe viu, natural, obiectul cercetării, am aplicat o tactică simplă: luându-mi avânt atât cit permitea coridorul, m-am aruncat înainte în uşa pe care am văzut abia în acea clipă

numărul 324; elanul a fost suficient; umărul m-a durut, dar eram deja de partea cealaltă a uşii, adică într-o cameră vastă, cu un fotoliu în care un bărbat de aproximativ şaptezeci de ani îşi tăia unghiile.

— Te rog adu-mi scrumiera de pe taburet, îmi spuse el.

I-am îndeplinit rugămintea.

— Ai greşit uşa, tinere. Lily stă alături.

M-am scuzat şi am ieşit. Am reţinut totuşi că fumătorul avea buza de jos puţin răsfrântă: rămâne să meditez dacă era un dat natural sau o consecinţă a ţigării ţinută între buze: mi-a părut rău numai că nu l-am întrebat ce ţigară fuma. Puteam pur şi simplu să-i iau ţigara din gură şi să constat eu marca, pentru a nu fi păcălit: se ştie că adeseori oamenii mint, chiar dacă nu au motive, şi mai ales când devin subiecte de cercetare.

Am folosit acelaşi procedeu pentru a intra în apartamentul vecin; dar Lily nu era acasă. Am urcat un etaj mai sus, unde am ţinut un copil care tocmai stătuse pe oală, până ce bunica lui a adus din baie nişte hârtie higienică; copilul era bălai, bunica puţin adusă de spate şi cu bărbia tremurândă. Mi-am continuat cercetările cu două etaje mai sus: e bine să acţionezi din acest punct de vedere cât mai puţin sub imperiul logicii succesiunii. Astfel, am ajuns într-un apartament din care am fost dat afară de către o doamnă hotărât rubensiană, dacă n-ar fi avut totuşi forme amintind de Tiţian. Când spun că am fost dat

afară, mă refer la aspectul general al faptului; pentru că, altfel, am fost pur şi simplu îmbrâncit; până să mă dezmeticesc, am văzut un domn oprindu-se în faţa uşii, învârtind cheia în broască şi dispărând dincolo de uşă; dar numai pentru două secunde, pentru că a reapărut în acelaşi fel ca şi mine; domnul avea ochii albaştri, multe riduri pe faţă şi cute pe frunte; alte amănunte n-am putut reţine, pentru că uşa s-a deschis din nou şi tot ca mai înainte a apărut un al treilea bărbat care nimeri între noi. Avea ochii căprui şi era în genere şaten cu faţa ovală; în ceea ce priveşte vârsta, putea să fie o medie între a celor care-l încadrau.

Până la urmă era cazul să ajung, normal, şi la cei doi soţi care se spălau sub acelaşi duş. El era destul de slab, deşi îi atârnau nişte şunci pe talie; ea nu avea şuncile acolo, ci exact unde trebuia. Cât despre urechi, ea le avea mici, el tot mici. M-au invitat în salon.

— Vă rog să vă simţiţi ca la dumneavoastră acasă.

Era tocmai ce aveam nevoie pentru cercetare? Unii vor spune că da, alţii că nu; dacă eu mă simţeam ca acasă, obiectele studiului s-ar mai fi simţit? Aici intervine o doză de risc în cercetare. Le-am acceptat invitaţia, m-am dezbrăcat în chiloţi şi m-am dus la frigider cântând cântecul „Cânta un matelot la proră”; nu era brânză de burduf şi atunci am început să ţip, până ce nevastă-mea a început să plângă. Am

sărutat-o s-o liniştesc, cu care ocazie am observat un coş lângă gât şi o muşcătură pe ceafă. Apoi m-am băgat în pat şi am adormit.

Dimineaţa mi-au spus că pentru cunoaşterea localităţii, cel mai ideal e să mă duc într-o localitate apropiată, unde locuieşte un bun prieten de-al lor, bun cunoscător al locurilor.

Am folosit sugestia şi am plecat unde trebuia.

Despre oamenii întâlniţi. Ce pot să spun despre oamenii întâlniţi după ce i-am întâlnit, nu înainte şi nu după? Nu vreau să spun nimic. Dacă e nevoie, luaţi acest portret: „Era înaltă, făcută pentru a fi pictată; avea un asemenea foc în priviri că ar fi fost cu neputinţă să-i fixezi; dar ochii ei, mari şi foarte negri, mai mult impuneau decât plăceau, şi, în general, ansamblul acestei femei era mai mult majestuos decât agreabil”. Sau acesta: „Era cu neputinţă să fii mai drăguţă: făcută pentru a fi pictată, o fizionomie blândă şi cerească, blondă, ochi albaştri plini de cel mai tandru interes şi înălţimea graţiilor”. Aţi întâlnit aceste figuri, printre cei apropiaţi. Prima este doamna Clairwil, cealaltă este doamna Delbene, via marchizul de Sade. Mai bine trec mai departe: oamenii care mă-nconjoară sunt cei pe care-i văd, atât cât îi văd. Iar de la o vreme văd prost. Cineva mi-a indicat să mănânc morcovi, pentru vitamina lor utilă ochilor, şi voi ţine atunci ochii zgâiţi ca iepurii.

Totuşi amabilitatea acestor oameni faţă de străini este perfectă. Nu te invită nimeni luându-te

de pe stradă, decât dacă ai bani de cheltuit cu ei; dar dacă ai ajuns să fii invitat, dacă ai trecut pragul, totul e O.K. Am putut constata eu însumi asta folosind sugestia amintită.

Aveam adresa, urmând să mă descurc singur, ceea ce am şi făcut. Am descoperit casa, de fapt un bloc cu o duzină de etaje. Am urcat în lift şi am apăsat pe buton. Casa era destul de întunecată, poate pentru că nu reuşisem să-i descopăr încă butoanele. In orice caz, am coborât şi am sunat. Mi s-a deschis imediat şi am fost primit de o tânără persoană pe care n-o mai văzusem niciodată. Am fost ajutat să mă dezbrac şi am fost condus într-un living unde se mai aflau vreo zece tipe şi cam tot atâţia tipi pe care de asemenea nu mai avusesem cinstea să-i cunosc. Am fost prezentat, iar eu am îngânat ceva şi ceilalţi au îngânat ceva după care am fost aşezat pe o canapea şi mi s-a pus în mână un pahar.

Când mă aflu într-o adunare pe care n-o cunosc, încerc să ies din încurcătură agăţându-mă de o vorbă a unuia care-mi permite să trântesc ceva boacăn şi definitiv. Ceea ce am şi făcut. Simpatia s-a orientat în valuri-valuri către mine. Am continuat-o aşa o vreme. Dar nu-mi cunoşteam încă binevoitorul care avea să-mi spună tot despre oraşul vecin: neliniştit, am întrebat-o pe vecina mea unde este. Vecina a întrebat pe vecinul; nici acesta nu ştia şi după câteva minute un tip a venit să mă întrebe dacă nu ştiam unde e tipul de care întrebasem. Până la urmă cineva a descoperit că

era gazdă, gazda m-a privit cam dintr-o parte, apoi a hohotit cum mie mi-a mai fost dat să aud, dar nu ştiu dacă şi celorlalţi. După ce acest eveniment s-a terminat, am fost informat că prietenul meu locuia cu un etaj mai sus. Am spus eu însumi ceva după asta şi am ieşit condus de o bandă veselă, ca desenată. Mai sus cu un etaj, prietenul era desigur contrariat de întârzierea mea. N-am avut timpul să-i zic totul că cineva suna; era tipa de jos. Care ne invita să ne petrecem seara la ea. Cu această ocazie am făcut eu însumi prezentările: cei doi vecini locuind în aceeaşi casă de cinci ani nu ajunseseră încă să aibă un pretext pentru a se cunoaşte. Ce-a mai urmat nu mai ştiu; cred însă că s-au apucat să facă amor încă din acea seară, punându-mă indirect în situaţia delicată de a fi pus bazele unei legături foarte trainice care mi-a trimis scrisori şi felicitări cu fiecare ocazie festivă.

Ceea ce mai pot aminti e că n-am văzut decât în filme o masă aşa de bogat încărcată. Prin intermediul tatălui ei, gazda era milionară. Eu m-am apucat să mănânc într-un stil personal care mi-a plăcut mult. Babacul mă privea cu multă simpatie ciugulind dintr-o frunză de salată. Il întreb dacă e cumva bolnav de stomac. Nici gând, mărturiseşte, dar aşa s-a învăţat din vremea când a câştigat milioanele.

Să spun că mi s-a pus un nod în gât? Să spun că n-am mai mâncat nimic? Că am scurtat şederea mea acolo? Aş! era prea târziu ca să mai ajung milionar şi să cheltuiesc milioanele altuia.

Către casă, am mers o bucată de drum cu tramvaiul, având pe banchetă, în faţa mea, un porc cu toate caracteristicile unui porc: cap lat, rât vânăt, un puternic miros de bălegar născut dintr-un contact intim şi prelungit de bere cu cârnaţi. Adoarme şi îi curg balele. L-am privit cu interes, evitând din timp în timp încercările sale de a cădea pe mine.

Când am coborât, am văzut un mic grup de oameni treji. Deşi nu părea din partea locului, bărbatul acela în toată firea plângea şi mergea, înconjurat de tovarăşii săi.

Am descoperit că mă rătăcisem, ceea ce mi-a produs mari satisfacţii.

Când totuşi sunt aproape de casă, constat că vecinii mei încă nu s-au culcat. Se aude gălăgia lor din stradă. Când trec de uşă, ei tac politicoşi şi mă întreabă dacă am petrecut bine. Nu ştiu ce e politicos să le răspund: că da, că nu? In parte da, în parte nu, spun eu, după care întreb: Voi ce credeţi?

Vecinii mei îmi răspund la fel de politicos. In genere, ei sunt foarte politicoşi, ca întreaga populaţie. Am avut destule ocazii să mă conving. Dacă trei dintre noi ne îndreptăm în acelaşi timp către unicul closet de pe coridor, mie mi se dă întotdeauna prioritate, în ciuda protestelor mele formale.

Am uitat să spun că drumul spre hotel m-a încredinţat că pe aici urmăririle sunt în floare. Am asistat la una tipică; cum e normal, nu-i

cunoşteam mobilurile, care vor rămâne de-a pururi misterioase pentru mine.

Pentru a sesiza o urmărire trebuie puţină atenţie şi pregătire. O poţi descoperi şi prin hazard, când atenţia nu e orientată către aşa ceva. Iată: o maşină sport, roşie, de două persoane în care se află numai una, porneşte; aud un zgomot uşor de motor şi de la vreo douăzeci de metri se desprinde din şirul de maşini parcate o alta, de culoare gri, cu doi bărbaţi cu pălării şi porneşte o alta după cea gri, cu doi bărbaţi şi o femeie tânără cu ochelari; la rându-i maşina gri păstrează o distanţă convenabilă de maşina albastră din spatele ei. Dintr-un loc pe care n-am avut timp să-l reperez, apare o a cincea maşină, verde, a cărei misiune o recunosc imediat după distanţă şi după aparenta neatenţie cu care rid şi vorbesc şi nu se uită în faţă cele patru persoane din interior.

La un moment dat, maşina verde este urmată de una mov, care e urmată de una portocalie care e urmată de una bej, iar la o distanţă ştiută, de una silver blue. Brusc, maşina albastră trece pe un alt culoar; cealaltă nu are timpul să facă acelaşi lucru, trece însă în faţă şi revine peste cincizeci de metri în şirul clasic. Deja însă o alta i-a luat locul; pe culoarul vecin o maşină galbenă e urmărită de o maşină vernil, care e urmărită de una neagră. De după colţ a apărut alta neagră, dar de alt format, şi una galbenă, dar acelaşi model. La podul suspendat, prima vrea să treacă; podul se ridică, ea cade în apă; celelalte se prăbuşesc la

rându-le. Am urmărit vreo optzeci, până m-am plictisit. Intorcându-mă, am observat un tip care a întors rapid capul când a văzut că mă uit la el. Am ridicat ochii în sus şi am văzut la o fereastră de la etajul opt, pe jumătate ascuns de o draperie, un tip mascat cu ochelari care ne privea. Un elicopter apăru şi se învârti în jurul meu şi vasul cu pavilion necunoscut de pe fluviu porni să fluiere într-un anumit fel, dar fără să înainteze.

Atunci m-am aplecat, ca şi cum aş fi vrut să-mi leg şiretul şi le-am arătat cealaltă faţă a lucrurilor. Degeaba însă: chestia continuă până n-am mai băgat-o în seamă, gândindu-mă că în fond era cu totul altceva.

In acest timp, traversasem deja un număr de străzi, trecusem de intersecţii, de dealuri, câmpii şi păduri, astfel că urcând pe unele scări şi coborând pe altele, am ajuns neaşteptat de simplu şi de imediat în faţa unui tub. Adică, mai exact în faţa unei guri de tub. Una dintre dorinţele mele cele mai aprinse încă din copilărie a fost aceea de a intra pe la capătul unui tub pentru a ieşi prin celălalt, dorinţă pe care din diferite motive nu mi-am putut-o îndeplini. Aveam acum, în sfârşit, în faţa mea un tub liber! Nimic nu mă oprea să intru în el, nimeni nu mă privea ca să-mi fie ruşine. Am aşteptat puţin, pentru a-mi savura viitoarea plăcere şi pentru a mă asigura că nimeni nu reclamase în momentul acela proprietatea sau uzul tubului dinspre interior. Pentru orice eventualitate, am oprit un cetăţean cu pălărie

vânătorească având aerul locului, dar care se grăbea. Scuzându-mă în modul cel mai politicos, m-am pregătit să-l întreb ce ştie despre tub, dar m-am împotmolit pentru că nu ştiam cum se spune la tub, şi n-am vrut să-i spun tubului ţeavă, atâta vreme cât nu era. Omul n-a înţeles ce vreau de la el şi a scos o hârtie de cinci. L-am lăsat să se îndepărteze, decepţionat.

Apoi am tras aer adânc în piept, ca atunci când vreau să înot pe sub apă mai mult timp. Şi am intrat.

Abia pe urmă am văzut pe bărbatul care plângea şi celelalte, la care trebuia să adaug că hotelierul era politicos, potrivit tradiţiilor locale.

Pentru că a venit vorba de hoteluri. În orice colţ al universului ajungi, e bine să nu te opreşti decât la un hotel care poartă numele „Victoria”. E bine să fie căutat, chiar dacă asta pretinde un efort; uneori nu e necesar să ţii seama de aspectul lui exterior când eşti în interior şi invers. Important e ca el să se numească „Victoria”. Un mare avantaj dacă tragi la un asemenea hotel constă tocmai în faptul că nu-i poţi uita numele niciodată.

Am ajuns la o cameră puturoasă din mansarda acestui select hotel, pe al cărui frontispiciu scria cu litere de aur: „Grand Hotel”. Nu e baie, dar e bideu, potrivit unor solide tradiţii locale. Spălarea orificiilor e o problemă importantă aici. Restul e literatură, în hârtii de o sută sau o mie. Pentru că femeia de serviciu

tocmai a terminat curăţenia, mă apuc să mătur, folosind peria de haine şi prosopul personal. Cineva trage apa şi pocneşte o uşă. Am omis în mod special să spun că uşa mea dă chiar în uşa de acolo, care e a unicului closet de pe coridor.

Situaţia sanitară favorizează analizele şi comentariile. Localitatea e renumită pentru parfumurile sale. Aici şi numai aici se puteau atinge performanţe în acest domeniu. Dacă locuitorii s-ar fi spălat mai mult, ar fi fost nevoie de mai puţine parfumuri. Dar dialectica şi paradoxul nu stau de lemn-tănase: parfumurile au devenit din ce în ce mai rafinate şi mai scumpe, în timp ce locuitorii se spală la fel de puţin sau mai puţin ca pe vremuri. De aici, prăpastia care s-a adâncit cu fiecare zi: flacoanele au rămas în magazine, iar strada pute a transpiraţie, a guri năclăite, a subţiori neşterse. Cum poţi justifica totuşi o asemenea situaţie? Descoperind argumente politice şi contestaţia. Toţi cei care put sunt împotriva celor bogaţi, iar cei bogaţi se deghizează de frică, refuzând spălarea. S-au inventat chiar parfumuri care miros a transpiraţie şi alte locuri neşterse sau nespălate bine. Preţurile lor au crescut, astfel că parfumurile care miros frumos au devenit un bun al celor săraci şi aşa mai departe.

Cineva învârteşte până la isterie o cheie într-o broască; uşa pocneşte în sfârşit, îmi strâng tâmplele şi-mi frec ochii. Mă uit în oglindă, încerc să mă recunosc, nu mă mai uit pentru că mă

apucă ameţeala. Vâjâitul maşinilor. Mă trântesc pe pat şi iau o poză: Veronica şi Raluca. Mama şi prunca. Plâng puţin, mai mult din gât decât din ochi. Imi înghit nodul. Alles in der Welt lăsst sich ertragen, nur nicht eine Reihe von schonen Tagen. Încerc să adorm.

Acum, la drept vorbind, visez. Cel mai important vis, repetat în timp, este următorul: am ajuns, sunt într-o localitate cu case fără etaj, albe sau uşor îngălbenite, lumină prăfoasă alb-gălbuie, fără o sursă vizibilă. Piaţa e pustie, nu se vede nicio urmă de vegetaţie, nu există niciun mijloc de a trece dincolo de panoramă, în casele pieţii care-mi rămâne numai ca o perspectivă. Arhitectură babilonică, oras antic din Asia Mică.

In tot acest timp sunt urmărit, dar fără urmă de urmăritor. Mi-e frică, dar trebuie să exist, pentru că altfel n-aş mai fi urmărit. Ceea ce mă irită este siguranţa impenetrabilă degajată de ochii, de faţa şi de mersul celui care mă urmăreşte, şi pe care nu l-am avut niciodată în preajmă. Aş vrea să-l văd, îl urmăresc dar nu ştiu unde să-l găsesc, şi abandonez, resemnat. Am observat că oamenii nu pot lupta mult, dar pot suferi mult. Sufăr ce sufăr, apoi adorm, gândindu-mă că trebuie să adorm.

Adorm totuşi. Prin somn aud cum o cheie se învârteşte în uşă. Uşa se deschide şi apare o faţă negricioasă oacheşă. Urlu la el. E cineva de-al locului care vrea să închidă fereastra, zice el. E ceva bizar în chestia asta, dar numai pentru mine.

Pentru tip, nu. E ceva bizar în acest oraş tentacular despre care se spune că se va scufunda, dar n-o face încă. Poate că ar trebui să punem mână de la mână şi umăr de la umăr s-o facem şi p-asta. Dar mulţi oameni se ocupă cu exact lucrurile contrare şi le place în mod deosebit să construiască ruine.

Vine totuşi dimineaţa, şi plec cu plăcerea exploratorului. Totul râde în jurul meu. Soarele râde, ca şi frunzele ulmilor. Romy Schneider râde, râde şi soţul ei. Dean Martin râde, Aznavour râde. Aia cu ţâţele goale şi cu sabia râde de nu mai poate. Aia de pe malul mării râde goală. Maimuţa râde, păsărică râde. Alea care dau drumul la apă râd şi uitându-mă la ele văd că se uită două tinere care se pupă reciproc şi râd: ele au acelaşi chip şi aceeaşi vârstă şi reprezintă Trecutul şi Prezentul. Isus e viitorul. El te iubeşte. Diabeticul cu telefonul râde la mine, ca şi cum ar spune: ce bine e că n-am cancer! Treptat descopăr că unii oameni rămân fixaţi în afişele enorme, alţii se grăbesc, se îmbulzesc şi mă înghiontesc chiar dacă nu se îmbulzesc. E o chestie aici, îmi spun, devenind mai atent.

Aşadar:

CÂUTAM: OAMENI. OFERIM: VIAŢA.

Şi:

BANI POZIŢIE VIITOR

Sau:

DESTUL, NU MAI VISAŢI. ÎNDEPLINIŢI-VA DORINŢELE.

Dar am ajuns deja într-un parc care-mi declanşează meditaţii în excelenta problemă a formei. Desigur, ce ar fi lumea fără păr? Mă refer la bărbaţi. Părul şi personalitatea. Părul dă personalitate tuturor acestor pocitanii, chiar şi celor de lângă ele, rase în cap. Un Cezar cu plete, un Eminescu chel.

Intre timp o gagică face ce este necesar pentru a-mi lipsi nişte bani din buzunarul cămăşii. Eu mă opun, din două motive: pentru că sunt curios să văd de ce se bat ăia mai încolo cu cuţitele şi al doilea pentru că sunt vechi locuitor al unor cartiere celebre din Bucureşti.

Mai văd câteva lucruri şi ajung la concluzia că localitatea aceasta notorie e plină cu toate scursorile şi scursurile lumii. Desigur, e o alegere a lor: vor să aibă de toate, adică să nu mai aibă nicio speranţă.

Dar e senin pe cer, pace pe pământ, nici buletinul meteorologic nu anunţă ploaia potopului. Merg ce merg, bătut în cap, încerc să înţeleg, mai precis să mă întreb câte ceva. Şi în acest timp se pot întâmpla unele lucruri pornind de la cine ştie ce fleac. Bunăoară de la o cravată. Etimologic şi istoric, obiectul aparţine acestor regiuni: sunt însă ore şi locuri în care chestia implică anumite riscuri. Cum ignoram şi pe unele şi pe celelalte, aveam la gât înnodată o cravată. Lângă zidul unei cetăţi ruinate, trei tipi vin la mine. Unul îmi cere bani şi toţi se uită la obiectul burghez făcut să

atârne de la gât până la buric. Eu fac corelaţia şi încep să râd. Tipul nu mă crede şi mă apucă de cravată. Marea lui greşeală a fost asta: că m-a apucat întâi de cravată. Cotul stâng l-a pocnit pe cel din stânga şi în aceeaşi secundă pumnul drept l-a făcut să se aplece pe cel din faţă, peste propriul ficat şi să zică ceva uşor de tradus dar greu de reprodus. (Cinci tineri au prins într-o seară o femeie, au stropit-o cu benzină şi i-au dat foc cu un băţ de chibrit.) Următoarea mişcare din cadrul aceleiaşi secunde am folosit-o pentru a-l pocni cu genunchiul, în locul unde ştiu că m-ar durea şi pe mine cel mai tare, pe cel din stânga şi, redresându-mă, i-am scăpat celuilalt bombeul în gură, aşa ca pe vremuri pe Rahova. Al treilea l-am căutat, dar nu mai era.

Pe vremuri, un călător trebuia să se teamă că mergând printr-o ţară necivilizată, îndepărtată, va fi atacat de tâlhari. Azi, călătorul trebuie să se teamă de acest lucru dimpotrivă, în locurile cele mai dichisite. Oricum, voiam să mă plimb, şi nu ştiam dacă nu cumva voi întâlni şi nişte adevăraţi profesionişti, şi nu nişte simpli diletanţi excitaţi de două halbe cu bere. Aşa că mi-am scos cravata.

Am intrat brusc în cea mai importantă piaţă a marii metropole. Agitaţia de aici este extraordinară, adică exact aşa cum au descris-o numeroşii călători care m-au precedat. Vacarmul e asurzitor, mirosul sufocant, variaţia culorilor, fizionomiilor, luminilor, picioarelor, automobilelor, vestimentaţiei, mişcărilor, limbilor, porumbeilor

defineşte tot ceea ce indicăm de obicei prin haotic. Sunt aiurit, turtit, îmbrâncit, strivit, zăpăcit, concepţia mea despre lume şi viaţă se clatină într-o înghesuială de nedescris. Cu greu mă retrag lângă un stâlp, împingându-l la o parte pe cel care se lipise de el până atunci. Raţionez o clipă, apoi închid ochii, îmi întrerup respiraţia, înfund bine mâinile în buzunare şi le oblig să strângă una o cheie, cealaltă un bilet de metro, şi-mi închid bine limba-n gură.

In această situaţie, realitatea pieţii îmi apare astfel: bum trosc pleosc fleoşc pac bang kling ţac poc ţoc puf paf şşşt hâţ huuo zdrang zvâc nţî balang heei ooooo plici hehe uuuuiioaiiie bing pic pâc târrrr ham haaam jjjjjjjîââiiiie zbang pffiuoooo bufff hâk dâr si sis zzzzzzzzzz yeees yes ssssss gluglug auuuu aaiiii hâm.

Procedând ca omul lui Condillac am deschis ochii şi mi-am băgat degetele în urechi, după care am scos limba şi am închis ochii păstrând degetele acolo unde erau, şi aşa mai departe, pentru a putea înţelege realitatea prin simţuri în mod separat, de vreme ce de-a valma îmi era imposibil. Curând am renunţat, hotărându-mă să mai trec cândva pe acolo. Hotărârea mea n-a făcut nicio impresie, după câte mi-am dat seama, dar nici eu n-am cedat.

M-am îndepărtat cu pas ferm, fără să-mi disimulez starea de spirit; când am apreciat că distanţa e corespunzătoare, am căutat o înălţime oarecare. Am găsit un butoi; m-am urcat pe el şi

mi-am întins pumnul amenințător către piață.

Apoi am plecat după cumpărături.

Un mare oraş e ceva în primul rând unde se cumpără şi se vinde câte ceva. Acţiunea de cumpărare trebuie să fie una bine gândită, întemeiată pe raţiune şi necesităţi obiective. Priviţi-mă pe mine, cum mă bag prin toate magazinele, mă holbez şi mintea-mi fierbe. Să cumpăr maşina asta de scris electrică, e superbă. Şi aparatul de filmat, dar îmi trebuie film şi proiector pentru el, care se află tot acolo. Ce să mai iau? Filme gata filmate. In cazul că-l iau, mai am bani pentru aparatul de fotografiat şi diaproiectorul automat? Le cumpăr, dar renunţ la costumul jeans, la pantofi şi la ceasul atomic. Dar ceasul îmi place; proiectorul ar fi bun însă, m-aş putea lăuda cu caii verzi de pe pereţi. Şi magnetofonul, aparatul de radio, televizorul cu comandă automată sau cel în formă de bilă, sau cel portativ, cu ecranul pe mijloc simetrizat de butoane şi lumini în părţi, discurile. Toate simfoniile lui Beethoven cu Karajan şi Filarmonica din Berlin şi 46 de simfonii de Mozart pe 19 discuri stereo. Combina aceea: radio, pick-up, magnetofon şi casete. Cutiile pentru casete. Cutiile pentru cutiile de casete. Preţuri convenabile. Şi biciclete. Sau o motocicletă mică, Monkey. Sute de maşini de ocazie: să iau una, să las restul. Inelul şi pantofii italieni. Să nu uit prosoapele. N-o să mai am bani pentru călătorie, dar trebuie să văd filmele, ediţiile din clasici,

Nietzsche, că nu e la noi, în trei volume, opera completă cu un index, marchizul de Sade şi Sacher-Masoch. Nu ştiu dacă le voi reciti, dar le voi avea, spre deosebire de alţii, care nu le au dar nu le-au citit. Ba mai bine discurile cu istoria jazzului. Ce pled englezesc admirabil! hainele, bormaşina. Daca tot nu cumpăr deocamdată, să răscolesc acest munte cu chiloţi de damă. Binoclul în relief cu Micky, Goofy, cămăşile şi cravatele. E mişto acest Morris roşu, cu Alfa Romeo lingă el, dar e prea scump; dacă strâng cureaua iau un Renault, dar ce fac cu discurile şi medicamentele, de care am uitat de tot? Tablourile şi cana care cântă. Jucăriile. Pardesiul şi pantofii. Ce batiste! Peruca, ochelarii de soare. Brăţara, cerceii. Să cumpăr acest Mamya, că n-am mai văzut, sau un Rolleiflex ieftin: dar dacă e ieftin de ce să-l mai iau, iar dacă e scump nu-l mai iau şi gata. Şi nu mai iau televizorul şi mixerul. Bicicleta, maşina de cusut Singer sau mai bine Bernina. O cutie cu tacâmuri. Fiatul e ieftin la 84675 kilometri. Să sparg o bancă, să răpesc pe cineva milionar, să-l salvez pe nea cutare de la înec, să moară cutărică şi să mă aleagă pe mine pentru ce mai are, să scriu ceva pentru o societate religioasă. Ce serie Caleche pentru o nevastă! Vitrina e groasă: blănurile. Călătoriţi la Sydney o săptămână. Dacă vreţi să aveţi un câine fericit. Bluza suedeză de piele de căprioară. Trusa de scule Bosch. Desigur, desigur, eu mă asigur la U.A.P. Bicicletele cu furcă telescopică. Calculez: ar merge unele dacă n-ar fi

altele. Şi maşina t dacă am maşină, îmi iau casă la ţară, iarbă, aer curat, găini, roşii.

Trec tot gândindu-mă de pe o stradă pe alta şi sunt aproape brusc luat de o grămadă de oameni mai mult tineri şi băgat între două rânduri de oameni care stau pe loc. Sunt într-un spaţiu central, loc obişnuit de parcare pentru automobile. O orchestră cântă dixiland pe scările primăriei. Trec printre rândurile de vânzători tineri, care au înşirat pe jos cea mai completă mulţime de zdrenţe şi vechituri pe care-am văzut-o vreodată. Lucruri făcute de ei, de alţii, lucruri de care nu mai au nevoie, poate furate sau împrumutate. Vânzătorii sunt tineri, copii, elevi, studenţi, toţi veseli, o veselie pe care n-am mai întâlnit-o de multe ori în viaţa mea. E greu de crezut că fac asta pentru bani; cred mai curând că e atât împotriva banilor, cât şi a obiectelor. N-am văzut în viaţa mea atâţia băieţi şi fete frumoase adunaţi la un loc. Un val de parfum e succedat de unul de transpiraţie uscată. Blugi rupţi şi curaţi, cămăşi întregi şi puturoase. Laţe, curele, cordele; ii, ţigănci blonde, peruci. Jobene, piei goale, degete cu jeg la picioare, pantofi înalţi, braţe bronzate, gâturi albe, feţe buboase, sticle de bere şi pepsi, cârnaţi. Talciocul ca serbare galantă; şei putrezite, cărţi vândute cu a suta parte din preţul unui bilet de tramvai, săbii, căşti din primul şi din al doilea război mondial, picturi care-1 prevestesc pe al treilea; discuri uzate, gramofoane.

Mă apucă durerea de cap şi nu mai pot

rezista. Cumpăr o carte poştală galbenă de vreme, o cruce din scândură de schi, o broşură despre infanterie, şi ceva din plastic, care e o bilă de la nu ştiu ce. Iau un ziar de pe jos şi-mi aşez obiectele pe el. Adaug creionul cu pastă şi cureaua. Aştept liniştit. Pe urmă mă răzgândesc şi-mi pun cureaua la loc. In dreapta mea e un japonez care vrea să vândă nişte rădăcini date cu lac şi un aparat de filmat; în stânga o mamă adolescentă cu o fetiţă şi un câine. Japonezul îmi spune ceva despre vreme. Fetiţa vine şi-mi ia bila. E drăguţă, dar fie-mea, Myrta, e de o mie de ori mai. Imi ia bila şi eu o las. Maică-sa vrea să i-o ia, ea plânge. Ii spun că am două fete şi că-i fac cadou bila. Nu acceptă, dar tăticul cu barbă roşcată are o idee: îmi face cadou un sertar de la un dulăpaş. Încep să citesc ultima pagină din cartea despre infanterie, dar o pun la loc ca să nu-mi golesc galantarul de tot. Orchestra cântă, lumea curge. Un tip a venit până la urmă şi mi-a cerut tot cureaua: mi-a spus că-mi dă ochelarii pe ea. Ochelarii şi coada de pisică, propun eu. El afirmă cu tărie: nu. Dar se răzgândeşte şi zice: ochelarii şi stiloul, numai să-i dau pixul ca să aibă cu ce scrie. Sunt de acord. Tipul zice că mai are pe acasă nişte chestii: îmi lasă cartea de vizită şi-i scriu adresa mea pe cartea poştală îngălbenită.

Când pleacă lumea plec şi eu: crucea am s-o pun la Babele. A fost o zi perfectă, economică, judicioasă. Împăturesc ziarul adunat şi folosit ca bază de expunere a mărfii, ca să am ce citi pe

drum. O parte din lectură o fac cu voce tare, deşi nimeni nu protestează.

Iovanka vă aşteaptă apelul de la 10 la 20. De curând întoarsă din concediu! Hostess Eveline – şi sâmbătă şi duminică. Fotomodel Silvia. Topmodel Crissy 98—66—98. Princessmassage. Atractive tinere din Africa şi Europa, de la 10 la 22. Massage de la 9 la 20. Serviciu cu inima. Vieneză şarmantă 99—65—95. Manechin atractiv, păr roşu vă aşteaptă vizita. La Petra, de la 9 la 18. Numai soţia dvs. Are mai mult farmec decât mine. Manechin cu locuri încă libere. Sunt un model drăguţ, blond, din Nord. Nou! Inka + Dora. Nou! Tânără blondină are timp pentru dvs. De luni până sâmbătă, de la 10 la 20. Masaj intim într-o atmosferă caldă. Tânăr dressman vă oferă destinderea într-o atmosferă particulară. Model tânăr, dulce, figură tristă, 110—65—98. Nou exclusiv nou Miriam + Mireille, 11—22. Căutaţi plăcere? Black & White are timp pentru dvs. Zilnic o oră de concediu pe lângă un tânăr fotomodel. Molcomă, plină de inimă, Hostess. Thomas, tânăr dressman, vă aşteaptă telefonul (exclusiv pentru domni). Unguroaică, 22 ani, are încă locuri libere, grăbiţi-vă. Tânăr maseur. Manechinul Peggy vă aşteaptă. Serviciu complet pentru gentelman. Dacă sunteţi drăguţ şi politicos, atunci numai la acest număr veţi găsi o hostess drăguţă şi plină de spirit. Ţigancă de rasă. Manechin Carmen. Concentrare şi încordare prin conferinţe şi convorbiri? Domnilor serioşi li se oferă o plăcută

distracţie la un înalt nivel prin tinere Hostess Black-Girl. Peter + Manuel, tineri francezi cu baie pentru dvs, de la orele 11. Doi tineri serioşi caută aventuri. Care doamne îi ajută? Drăguţă, 22 ani, blondină, zveltă, 175 cm., caută domni bine situaţi, până la 35 ani. Nici vorbă de aventurieri.

Trec pe lângă un sex-shop, trec de el şi mă-ntorc. In magazin sunt tonice sexuale, apărători, prelungitori, înlocuitori, întăritori de sexe şi alte chestii. Dar Paul merge la sex-shop, plăteşte o fată şi-şi rezolvă necesităţile biologice şi pe cele spirituale, având astfel posibilitatea de a lucra liniştit la terminarea unor cercetări militare. Din întâmplare, totul poate părea şi întâmplător: vede pe urmă fata la fereastra casei în care stă, află că fata plătită e a proprietăresei. Casa e prezentabilă. Alte probleme speciale nu există, în schimb s-ar rezolva câteva probleme în suspensie din viaţa lui. Restul e ca-n Luther legislatorul: In de Woche zwie, das macht pro Jahr 104, das schadet vvedwn mir noch dir. Intre timp, fata lucrează mai departe, dar nu şi sâmbătă sau duminica, zile când are şi ea week-end.

Continui să-mi fac lectura. Căutaţi o fată? Aici sunt turbate Super-Girls! Rumene blonde şi brune de rasă pentru timpul liber, concediu şi călătorii! 600 fotografii cu adrese numai pentru 20... Eu sunt aşa de mulţumit acum... Crema de potenţă e un ajutor de primul rang în erecţie. Libido 6 favorizează erecţia şi durata ei. Păpuşi de cauciuc, înălţime 1,62, Bust 94, mărime naturală şi intimă,

în toate amănuntele, mobilă, fragedă şi blajină, vinilin asemănător cărnii.

Sexy, perversy. Poate o încercare de eliberare, zic eu, şi m-apuc de teorie. Perversiunea există atâta vreme cât nu este act iniţiatic. Când devine obiect de consum, ea nu mai există, ca orice secret al tuturor. Distrugerea unor prejudecăţi, cum se zice pe aici? Dacă omul are mai multe găuri, de ce să nu le folosească pe toate? Rahat, e mai curând vorba de o diversiune. După pierderea lui Dumnezeu, cel mai important lucru pe care-l mai avea omul de pierdut rămăsese prejudecata sexuală; sălbaticii pe care i-a mai descoperit pe glob l-au ajutat mult pentru asta. Apoi, modurile de popularizare a tot ceea ce este ieşit din comun pentru tipi obosiţi sau dezabuzaţi de o viaţă mediocră. Bătrâni cu dorinţe şi fără puteri îşi inventează autoritatea şi fac pentru ei tot ce trebuie, dând idei tinerilor. Preocupat de această problemă psihologică, am urmărit chiar din ziua următoare desfăşurarea unui fapt extrem de semnificativ. Iată-l:

Un ziar local, dar mare, lansase următoarea anchetă printre femei: Cum a fost când aţi avut primul contact cu un bărbat? Rubrica din pagina a treia a avut un anumit succes. Un ziar rival a iniţiat atunci propria anchetă: Cum a fost cu al doilea bărbat? Şi această iniţiativă a avut mare succes, iar ziarul celălalt a trecut la contraofensivă: Cum a fost cu al treilea bărbat? Şi rivalii au continuat: Cum a fost cu al patrulea?

Acum ancheta ajunsese ceva mai departe: Cum a fost cu al 582-lea? N-am putut parcurge în linişte textul anchetei, din cauza automobilelor care opreau lângă mine şi claxonau. Uitându-mă mai atent, am descoperit că erau conduse de femei: mă priveau într-un anume fel şi chip, că m-a apucat frica.

Abia atunci am observat că nu se vedea niciun bărbat pe stradă. Mi-am închipuit că se ascunseseră toţi. M-am retras de-a-ndăratelea până la un zid, am înaintat de-a lungul lui până am dat de-un coridor şi atunci am intrat în el cu viteză.

Ceva mai în spatele meu se aşezase deja o roşcată cam goală; am făcut un fals pas lateral spre dreapta şi am luat-o la fugă prin stânga ei. Ea după mine. Intru într-un alt gang şi respir puţin.

In sfârşit, gangul nu e gol; dar în el se află un bărbat puţin vizibil din cauza întunericului. Cum nu sunt sigur, o iau la fugă şi ajung acasă, unde pun lacătul.

A doua zi am ieşit cu frică în oraş. Nu m-a acostat nimeni: m-am liniştit la început, după care mi-a trecut. Am cumpărat cu o mutră indiferentă ziarul. Pe pagina a treia începuse o nouă anchetă: Cum a fost prima dată? Nu înţeleg la început titlul şi citesc câteva rânduri: vreau să spun că ar merita să citesc primele rânduri, dar un domn distins îmi dă bună ziua. Îmi arunc ochii totuşi pe rubrică: ancheta era destinată homosexualilor şi-mi dau seama că e cazul să mă car. Mai sunt multe

lucruri de văzut pe lume.

Indepărtându-mă de acele locuri, n-am fost scutit de alte revelaţii legate de ele. Auzisem că a apărut printre tineri obiceiul de a respira sau mânca anumite substanţe care dau ameţeli otrăvitoare dintre cele mai plăcute. Se spune că aceste substanţe, producătoare de vise şi alte stări plăcute, sunt foarte dăunătoare laturii fizice a omului. Dar aceşti tineri sunt incapabili să se gândească la boli, bătrâneţe estropiată şi moarte prematură. De aceea, forţele administrative conştiente au decis interzicerea şi sancţionarea importului, circulaţiei şi vânzării unor asemenea bunuri de consum. S-au tipărit legi severe, pedepse maxime, care n-au dus însă decât la sporirea fascinaţiei pentru fructul oprit, la creşterea preţurilor lui, la dezvoltarea până peste margini a spiritului imaginativ al celor care şi-au făcut o meserie din transportul ilegal al acestor produse şi, bineînţeles, la dezvoltarea corespunzătoare a perspicacităţii poliţiştilor. Până unde s-a ajuns vă pot spune eu însumi, ca participant cu proprii mei ochi la o întâmplare oarecare.

Mă aflam singur, într-un luxos compartiment. Cu două staţii înainte de graniţă, uşa compartimentului s-a deschis şi un bărbat în vârstă mi-a dat bună ziua şi m-a întrebat dacă este un loc liber. S-a aşezat şi şi-a pus geanta deasupra. In continuare, au mai apărut: o babă grasă, o femeie tânără cu un băiat tânăr şi un alt

domn, tânăr şi el, dacă i-aş fi luat în consideraţie hainele. Părеau a se cunoaşte; nu-i cunoşteam şi de aceea am început să convorbim. Nu peste multă vreme au apărut grănicerii şi vameşii. Grănicerii ne-au luat hârtiile în primire, vameşii, catrafusele. Totul a mers repede şi fără probleme deosebite, astfel că vameşul tocmai voia să ne mulţumească şi să ne ureze o şedere plăcută în ţara lui, când bărbatul care era tânăr şi nu părea, încercând să-şi pună la loc geanta, se lovi cu capul de un colţ de metal. De aici începe ciudăţenia: capul n-a sunat, iar imediat, în regiunea loviturii, s-a produs o fisură în piele şi din interiorul capului a început să curgă un praf alb. Praful a curs până ce capul s-a dezumflat ca o băşică spartă. Vameşul s-a întors şi ne-a ordonat să ridicăm mâinile sus. In doi timpi şi trei mişcări o întreagă grupă în uniforme se afla la uşă.

Care era sensul acestei scene? Omul de lângă uşă era de fapt om numai până la gât; capul îi era un loc de depozitare a acelor substanţe primejdioase. Autorităţile s-au năpustit înăuntru, dar activitatea tuturor a fost stânjenită de emanaţiile prafului răspândit peste tot. Cu o prezenţă de spirit pe care n-am putut-o admira îndeajuns din cauza rapidităţii evenimentelor, poliţiştii şi-au pus măşti de protecţie, iar noi, călătorii, am început să dăm semne de iritare. O ameţeală dulce mă cuprindea: poate mi-aş fi pierdut cunoştinţa dacă un şoc puternic nu ne-ar fi aruncat unii peste alţii. Am văzut o fracţiune de

secundă o mină care se dezlipea de pe semnalul de alarmă, dar n-aş putea preciza a cui a fost. Şocul m-a trezit puţin: am putut să văd cum domnul elegant şi în vârstă s-a aruncat pe geam, a căzut drept în picioare, şi a luat-o la fugă pe câmp. Probabil că-şi supraev aluase forţele: după numai doi kilometri era prins şi doborât la pământ de autorităţi. A urmat o discuţie neauzită de mine, probabil o dispută, pentru că una dintre autorităţi a scos un mic cuţit şi a crestat capul celui de jos. Mărturisesc eu însumi că mă aşteptam să curgă un praf alb, dar n-a ţâşnit decât un firicel de sânge. Reprezentantul autorităţilor n-a fost însă satisfăcut de controlul efectuat şi a continuat să cresteze şi să ciopârţească până ce diferitele componente ale corpului se aflau bine distanţate unele de altele. Fiind dezamăgite, autorităţile se arătară mulţumite de controlul efectuat. Sângele muiase însă pielea pieptului care n-a mai rezistat şi a crăpat. Intr-adevăr, întreg pieptul şi burta până la buric erau pline cu acelaşi praf alb. Un funcţionar a rămas pe loc să scrie ceva şi să cântărească, iar ceilalţi s-au întors la noi. Convinşi că orice discuţie era inutilă, s-au apucat de controlat. Compartimentul s-a umplut de sânge. Baba care stătuse până la declanşarea evenimentelor în faţa mea avea numai mâinile false, pline cu praf. Lucrul cel mai curios mi s-a părut acela că deşi au fost decupaţi bucăţică cu bucăţică şi felie cu felie, operaţia a rămas neconcludentă în cazul mamei şi al copilului.

Niciun fir de praf nu s-a găsit în corpurile lor. Eu rămăsesem la urmă fiind, ca străin, considerat drept organizatorul acţiunii. Iată aşadar numai un singur exemplu care arată până unde poate ajunge inventivitatea celor care otrăvesc oamenii pentru banii lor.

Peste cinci minute eram pe un alt peron, singur. Am îndrăznit să-mi mişc un picior, apoi pe celălalt. Am mers, dar când am ajuns la capătul peronului nu mai eram singur. Trei negri s-au luat după mine. Văd ceva ca un birou luminat unde se află probabil o autoritate. Dar până la ziuă mai e şi nu pot rămâne acolo. Înainte de ieşire tipii mă ajung şi mă înhaţă. Sunt aşezat cu forţa pe o bancă.

Şi au început să mă lingă. Hainele, nasul, părul, pantofii. Din când în când ţuguiau gura şi trăgeau ca un aspirator. Când m-au lăsat în pace, aveam hainele curate, fără niciun fir de praf alb, iar când am întors capul după nişte metri, tipii mi-au făcut semne amicale cu mâinile lor pline de inele.

Oricum, după câteva formalităţi hoteliere, am devenit apoi un călător aranjat, bun pentru noi imagini şi sentimente.

Am putut constata în lungile mele călătorii că unele clădiri cu multe etaje par a nu le avea; altele au puţine, dar par; unele edificii sunt mai mari pe dinăuntru, altele pe afară; unele străzi n-au oameni, altele n-au case, anumite case nu au decât femei, altele numai automobile. Muzeele şi

bibliotecile par a fi însă totdeauna altceva decât sunt. Muzeele naţionale conţin totdeauna multe lucruri străine, în afară de câteva şiruri de tablouri cu portrete de împăraţi, regi, cu bătălii în care niciunul n-a mâncat bătaie. E uşor să descoperi un muzeu: spre deosebire de piscine şi instituţii guvernamentale, la faţa locului nu flutură niciun drapel naţional.

Am ajuns fără să vreau într-o sală în care erau câteva zeci de tablouri şi câteva sute de vizitatori. Dintre toate tablourile, vizitatorii se îngrămădiseră la unul, de care nu m-am putut apropia. Tabloul, printre alte mărunţişuri, avea şi o femeie care voia să surâdă sau terminase de surâs. Am trecut mai departe şi m-am oprit în colţul opus, lângă o uşă, unde am reţinut nasul şi piciorul unui tip care şedea în faţa unui tablou. Era un fel de paznic cu atribuţii de ghid. L-am rugat să-mi ofere câteva informaţii despre bufet. Şi imediat, un ghid cu atribuţii de paznic s-a apropiat de noi. Primul dintre aceşti domni îşi luă cea mai ceremonioasă atitudine, fixă un punct în stânga mea, închise ochii, îi deschise, apoi începu să spună:

— Domnule!

După ce rosti acest cuvânt, se înclină amabil şi plecă spre locul de unde celălalt venise. Al doilea nu-i urmă exemplul, pentru că spuse:

— Fără îndoială, poate că n-ar fi cazul dacă, totuşi, precum se ştie şi în general se acceptă, fără ca neapărat să fie necesar a se lua în

consideraţie toate aspectele care decurg, indiscutabil şi normal, automat şi implicit, la urma urmei merită toată atenţia noastră, a tuturor epocilor, fie şi numai pentru faptul general, chiar şi prin individualitatea lui concretă, pentru că în fond acesta e esenţialul atunci când circumstanţele există, timp, loc şi relaţie, ce se poate spune în favoarea acestui aspect esenţial?

Deja s-a strâns ceva lume în jurul nostru, aşa că eu îl aprob şi continui:

— Situaţia e caracteristică pentru acel tragism patetic sau mai bine spus pentru patosul tragic. Spunem noi înşine, adesea, imitând pe alţii: patos înalt, tragic adânc. Dacă ne lăsăm în jos, pe vine şi chiar mai jos, şi privim tot în jos, evident transpare mai ales dimensiunea tragică. Dacă ne ridicăm pe vârful picioarelor şi chiar mai sus, accentul cade pe patetic.

Cam când am rostit „patetic” am simţit că trăiesc o profundă schimbare; n-aş fi vrut ca această schimbare să se reflecte şi pe chipul meu; dar nu eram sigur că nu se reflecta deja. De aceea mi-am făcut loc prin asistenţă şi m-am dus la cel mai apropiat closet pentru a mă privi în oglindă. Satisfăcut cu ceea ce am constatat, m-am întors şi mi-am reocupat prin acelaşi procedeu locul.

— Este exact ceea ce am simţit şi eu, interveni un domn distins, dacă-mi permiteţi, şi exact în această direcţie aş dori să-mi permit o mică asociaţie. Desigur că aţi ghicit-o: Jordaens, Juno şi Argus. Aceeaşi grijă pentru antiteză,

pentru mica anecdotă integrată în istoria sau subiectul major. Colo omul şi zeiţa, dar în colţul stâng de jos, trei copii grăsulii: unul încearcă să smulgă o pană din coada păunului, un altul îl avertizează pe cel de al treilea, care vrea să facă acelaşi lucru, să nu-1 facă. Ochiul fuge de la ansamblul grandios la mica scenă graţioasă. Apoi deformările de perspectivă: uşa e mai mică decât Maria, o oaie e cât o găină, îngerii au aripi de libelulă, culoare şi dimensiuni.

— Şi să nu uităm totuşi factorul timp. Atât de admiratul şi discutatul fond al portretelor lui Rembrandt nu a fost de la început aşa: noi vedem numai o etapă a uzurii geniale. Culoarea nu a fost totdeauna aceasta, dar ea a fost astfel făcută încât să se altereze. Noi vedem o perioadă: peste două sute de ani, fondul va fi albastru deschis, iar peste opt sute auriu.

— Exact, am spus eu. Adeseori m-am întrebat dacă aceasta a fost intenţia pictorului sau e o fatalitate.

— Însăşi intenţia este o fatalitate. Dar dincolo de aceasta, trebuie să admitem că suntem construiţi din materiale puţin rezistente şi că lucrăm cu materiale supuse distrucţiei. Singura materie rezistentă recunoscută este spiritul; din păcate, noi n-am reuşit să realizăm până acum această materie în stare pură, ci amestecată cu litere, cuvinte, metale, culori şi gesturi.

Spunând acestea, amabilul domn s-a dus înapoi la tabloul lui şi şi-a reluat locul în coada

suitei. Acest fel de comportare mi-a fost agreabil numai până la un punct; aşa că m-am dus la el şi l-am apucat de braţ, scoţându-l din grupuleţul său călduţ pentru a-l readuce la tabloul de lângă tabloul cu pricina.

— Spiritul, da! am zis eu, am răsuflat, şi mi-am pregătit terenul pentru a continua. Dar dincoace, totuşi: omul – ce caricatură a maimuţei! Maimuţa – ce caricatură a omului. Caricatura – ce maimuţăreală a universului! Universul!

Şi aşa mai departe. Devii rapid inteligent cu trei cuvinte pe care le pui în cele trei raporturi posibile, la care adaugi celelalte trei obţinute prin răsturnare, adică şase cu totul. Poţi lua şi patru sinonime, de unde alte operaţii de gândire. Devii scăpărător dacă mai introduci un cuvânt; dar dacă o tot continui aşa ajungi geniu, trezeşti animozităţi şi te alienezi. Dar acum nu era cazul.

— Omul nu e o maimuţă, spuse tipul, încercând să-şi tragă mâna. După cum omul nu e un univers.

— Omul e un calambur al universului, spun tipului, pentru a economisi timp.

Il pierd, într-adevăr, economisindu-l. Căci tipul rămâne pe gânduri, iar eu nu pot pleca. In sfârşit, îi cade fisa; adică îi cade în afară şi trebuie s-o bag din nou.

— Dintre toate animalele îmblănite, omul e cel mai preţios capital.

De data aceasta câştig şi mai mult timp. Fisa a intrat, dar aparatul s-a blocat. Trebuie încă o

fisă pentru a fi sigur cu adevărat că s-a blocat. Bunăoară: omul este cel mai perfect animal. Un receptor de artă este un om. Deci un receptor de artă, ca dumneata, este un animal perfect. Tipul scapă fiind tras de celălalt braţ de nevastă-sa, o gagică foarte tânără, care-mi lasă în palmă o hârtie de douăzeci. Eu primesc hârtia şi i-o dau tipului ei, mulţumindu-i şi intru în altă sală.

In altă sală sunt paralizat întâi şi întâi de podea, ca şi alţi vizitatori.

— E aşa de lucioasă marmora de pe jos, observă un contestatar, că parcă nici nu-ţi vine să scuipi pe ea.

Cea cu care vorbeşte scoate din gură bucata de gumă mestecată şi o lipeşte pe statueta de bronz care, în fond, nu era de Cellini, ci de unul din şcoala sa. Apoi începe să caute ceva prin nas cu două degete: la început nu găseşte, insistă şi trage până la urmă de capăt un muc, pe care-l frământă ce-l frământă între degete. Mica bilă obţinută nu şi-a pierdut pe deplin adezivitatea şi când ea vrea s-o arunce, nu se dezlipeşte de deget. Tipa o bagă atunci în gură şi văd cum i se mişcă maxilarele. Sunt nişte gobelinuri cu adevărat divine şi de aceea mergem mai departe, unde dăm de nişte vase, dar sunt aşa de multe! Şi ce-i prea mult nu-i sănătos.

In sfârşit, am ajuns într-o sală mică, în care primul lucru pe care l-am observat era că nu mai era nimeni. De abia după ce am verificat că nu mai era nimeni, m-am îndreptat către tabloul acela, pe

care-l pot socoti că a fost şi va rămâne tabloul cel mai impresionant: tabloul vieţii mele.

Trebuie să spun mai întâi ce-am simţit când l-am descoperit. Apoi să-mi justific sentimentele descriindu-l, analizându-l. Apoi să-i urmăresc consecinţele în viaţa mea şi fenomenele anterioare, care l-au prevăzut. Am deci mult de lucru.

Tabloul are drept subiect pe sfântul patron al Veneţiei venind în ajutorul unui sărman sclav pe care un stăpân barbar îl torturează şi-l pune la suplicii din cauza devoţiunii obstinate pe care acest sărman diavol o nutrea pentru sfânt. Sclavul este întins la pământ, pe o cruce înconjurată de călăi aferaţi care fac eforturi zadarnice pentru a-l prinde de lemnul infam. Cuiele se împotrivesc, ciocanele se rup, topoarele zboară explodând; mai miloase decât oamenii, instrumentele supliciului se moaie în mâinile călăilor: curioşii se privesc şi şuşotesc miraţi, judecătorul se apleacă din înălţimea tribunei pentru a vedea de ce nu i se execută ordinele, în timp ce sfântul Marcu, într-un raccourci dintre cele mai violent rasolite riscate vreodată de pictor, înţeapă un colţ de cer şi face un plonjon spre pământ, fără nori, fără aripi, fără îngeri, fără niciunul dintre mijloacele aerostatice folosite de obicei în aceste tablouri sfinte, şi vine să-l elibereze pe cel care-a crezut în el. Această figură viguroasă, muschiulată atletic, de proporţii colosale, despicând aerul ca stânca lansată de o catapultă, produce efectul cel mai singular.

Desenul are o asemenea forţă de penetraţie, încât sfântul masiv se propteşte în ochi şi nu cade; e un adevărat tur de forţă. Adăugaţi la aceasta că pictura este aşa de ridicată în ton, aşa de bruscă în opoziţiile de negru şi luminos, aşa de riguroasă în detaliile locale, aşa de aspră şi turbulentă în tuş, încât Caravagii şi Spagnoleţii cei mai sălbatici puşi laolaltă ar părea apă de trandafiri, şi veţi avea o idee despre acest tablou care, în ciuda barbariilor lui, conservă permanent, prin accentele sale, acest aspect arhitectural, abundent, somptuos, particular şcolii veneţiene.

Descrierea pe care aţi citit-o nu conţine încă nimic despre volume, dinamism sever, ireductibil, planuri metafizice, discreţie statică şi invers.

Presupun că aşa cum este, descrierea este exactă. Trebuie însă numai precizat că exactitatea ei nu-mi aparţine, ci a fost făcută de Theophile Gautier, un bun prieten de-al meu. Dar când ceva este exact descris, atunci cineva care vrea să fie mai târziu tot exact, nu va face altceva decât să reproducă ceea ce altul a făcut mai înainte. Dacă ignoră pe cel dinainte, el e, după caz, fie un individ original, fie un plagiator. In aceste condiţii, arta n-ar mai fi cu putinţă într-o oarecare măsură, adică în măsura în care ar vrea să fie realistă. Eu am depăşit această dificultate foarte simplu, aşa cum s-a văzut: am reprodus, am copiat sau am plagiat o descriere de-a lui Gautier (un bun prieten a! meu care nu se va supăra pentru acţiunea mea), dar numai pentru a anula

exactitatea: căci descrierea sa nu are nicio legătură cu tabloul pe care l-am văzut eu şi pe care bunul meu prieten nu l-a văzut niciodată.

Oricum, tabloul este magnific. Cum am ajuns acasă, m-am cântărit. Inainte de a pleca, aveam în pielea goală 90 de kilograme, acum aveam 92! Nu mi-a venit să cred şi am reglat aparatul: 92 de kilograme, fără nicio exclamaţie. Mă îmbrac rapid şi plec în oraş, de unde mă întorc acasă cu un alt cântar. Şi noul obiect îmi arată 92 de kilograme. N-am mâncat nimic dimineaţă, de la prima cântărire şi până acum. Mă gândesc, reactualizez, meditez, analizez, reconstitui şi până la urmă rămâne o singură explicaţie: plenitudinea trăirii în mediul artei autentice m-a îngrăşat.

Mă culc înfrigurat de descoperirea mea fantastică; a doua zi mă cântăresc, merg din nou la muzeu şi privesc tabloul: alte detalii, alte sentimente la fel de elevate, la fel de puternice. Din muzeu fug repede acasă, riscând să fiu călcat în parte de un număr de maşini. Mă dezbrac în pielea goală şi mă cântăresc: am 94 de kilograme. În mod normal, trebuie să iau măsuri preventive. Mica mirare încântată devine panică. Nu, categoric, nu voi mai gusta arta!

Dar arta e cea mai perversă dintre plăceri. Peste câteva zile am o sută trei kile, dar n-am mâncat nimic, îmi fac o mică socoteală şi constat că banii economisiţi de la mâncare plus ceva pe lângă ajung pentru a-mi cumpăra o cutie cu drajeuri pentru slăbit. Renunţ temporar la drajeuri

din cauza unei frumoase observaţii care mi-a venit brusc în legătură cu grăsimea: nu mi-a plăcut niciodată omul gras, dar acuma, prin această idee, a ajuns să-mi placă. Intr-adevăr, m-am liniştit eu, grăsimea este unul din elementele fundamentale ale demnităţii umane. Omul este singurul animal care se poate îngrăşa în mod absolut dezinteresat. Ideea îmi place, dar mă gândesc şi la contrariul ei după care cumpăr drajeurile.

După primul mi s-a făcut o foame de salahor. Intru în cel mai apropiat magazin de cărnăraie. Servesc două fete superb îmbrăcate şi machiate. Mi-e jenă să le pretind contra cost două sute lebăr, şi le zic ceva din Eminescu, până ajung la uşa care e acum de ieşire. Trec pe lângă o farmacie, o instituţie cu aspiratoare şi o alta cu reviste, şi după un colţ dau de un magazin cu alimente pentru animale. E ceva lume, dar baba serveşte repede. Iau două cutii ieftine cu carne pentru câini dintr-o ladă, şi un tip mă-ntreabă ce rasă. Ii răspund că ciobănesc. Mă descoase încă şi-i spun Ferentari, Petre Ispirescu, Rahova, Sebastian, Măgurele. Tipul s-a lămurit buştean. Ajung acasă şi deschid o cutie şi am ocazia să constat că gusturile noastre nu sunt asemănătoare. Şi vina nu e numai a mea. Orice s-ar spune, câinii rămân nişte animale inferioare, inteligente e drept, cu gusturi simple şi sănătoase, care tocmai de aceea pot fi duse uşor de nas. Eu, fiinţă pervertită, trebuie să fierb carnea, s-o sărez, s-o piperez. Cum n-am însă chef să fac toate aceste operaţii, le fac

numai pe cele care-mi respectă cheful. Aşa că mănânc carnea crudă, dar sărată şi piperată. Astfel îmi fortific organismul. Trag şi o gură de apă, apoi latru scurt, de patru ori, fără efort, mirii o dată şi încep să dau din coadă. Restul zilei a fost liniştit.

Tot mergând aşa, m-am pomenit în faţa unei şcoli cu o uşă pe care ieşeau mulţi elevi, în aşa fel că totul părea a fi o şcoală din care ieşeau elevi în uniforme, ceea ce era cu adevărat normal. Am oprit pe doi şi i-am cercetat cu atenţie din cap până la ghete. In timpul operaţiei ei continuară să-şi mestece guma şi să ţipe. Observaţiile mele pot fi succint redate. Copiii sunt pe aici maturi, iar tinerii adulţi. Cel mai penibil şi ridicol lucru este să vezi un tânăr luându-şi aere tinereşti. Acest aer este apanajul cheliilor cu plete. La muzeu văzusem un profesor care se târâia pe dos, coate şi genunchi într-o sală pentru a explica elevilor un tablou; când unul dintre aceştia voise să facă şi el acelaşi lucru, profesorul se supărase, supărare pe care abia acum o înţelegeam.

Am lăsat să treacă o targă care tocmai scotea dintr-o clasă un profesor de fizică ceva mai în vârstă, şi m-am apropiat de peretele cu afişe la care se opreau câte puţin toţi. Când ajung şi eu în faţă, un tip cu care stătusem la o cantină studenţească mă bate pe umăr. Mă lămureşte că e vorba de o adunare. Unde? Undeva la douăzeci de minute de mers cu maşina. Mă invită să merg şi eu. Îmi exprim tristeţea că nu-mi pot exprima

solidaritatea la faţa locului, întrucât nu am automobil. Tipul mă lasă, şi trec la alt afiş care anunţă o altă adunare a unei alte organizaţii, alte chemări. Poţi alege exact ca dintr-un magazin, ce doreşti: ceea ce-ţi place, ce nu ştii, ce urăşti. Subtilitatea acestei libertăţi este extraordinară; pulverizarea iniţiativelor prin varietatea lor, impecabilă. Oricum, lumea e pestriţă şi înţelegătoare, reconfortantă. Fac un scurt tur de perspectivă şi îi văd pe Copernic, Greta Garbo, pe Moliere şi pe Budha. Tipului dinainte i-a murit mama într-un accident, în ţara de unde vine, de pe alt continent, li explică celuilalt că nu se poate duce până acolo, pentru că voiajul costă enorm; dar va participa la un miting de protest faţă de civilizaţia occidentală mutilatoare.

In continuare, m-am invitat la o conferinţă omagială. După ce am trecut peste câteva dealuri, munţi, ape şi câmpii am ajuns la sala de conferinţe, care avea şi un hol. Ce mai faci, bine mersi, ce mai faceţi, mulţumesc bine mersi, când veniţi pe la noi, mulţumesc, când vreţi, oricând, dar numai că în următoarele trei luni suntem plecaţi la antipozi, dar oricum, ne vedem noi.

In timpul conferinţei am adormit. Cred că Freud nu era perfect idiot când făcea legătura spiritului cu visul. Am adormit şi dormind am emis o mulţime de spirite privind vecinii mei, de a căror strălucire mă minunam eu singur. Şi cum mai curgeau şi cum se potriveau! După aceea m-am trezit şi nu mi-am mai adus aminte de niciunul.

Ah, dacă aş avea un magnetofon pe care să-l pot întrebuinţa în vis!

Orice conferinţă serioasă e urmată de o masă colegială la cantină. Cantina e modernă; mâncarea naţională. Mestec mai întâi nişte praz în formă de clei şi nişte linte în formă de balegă; pe farfurie, cele două sunt despărţite de un subţire cârnat fiert şi copt. N-am mai văzut linte din vremea foametei; prazul este la noi prezent mai ales prin vorbe de duh. Lumea mănâncă ordonat, 30 de mestecături încărcătura, conştientă de faptul că trebuie să îndeplinească exact un punct din program; mănâncă sistematic totul, pentru că ce e-n farfurie conţine un anumit număr de calorii şi vitamine, nimic în plus sau în minus, ordinea dă disciplina relaţiei. Sub relaţie găsesc, potrivit prostului meu obicei, subrelaţii şi articulaţii consecutive. Bunăoară acea minune zveltă legată la cap ca siuşii, care-şi duce lin tava la debara şi acel uriaş balot de untură care o însoţeşte cu o altă tavă. Aparenţa contrariilor nu trebuie să înşele: ei sunt numai ipostaze ale aceleiaşi realităţi: el fenomenolog, ea semioticiană, poartă acum degajaţi lintea comună, către barul cu bere.

E uşor de observat că mă străduiesc să fiu un călător imparţial; se poate constata că-mi reprim sentimentele; nu vreau să spun că nu le am, ci numai că nu vreau să le pun înaintea datelor exacte ale realităţii. Mulţi călători procedează exact invers, în genere pentru a da locurilor fie o culoare spiritualizată, fie una mustind de pasta

materialităţii celei mai concrete. De pildă, ceea ce am spus mai înainte putea să fie prezentat astfel. Intr-un caz e util să se relaţioneze cuvinte cât mai abstracte, în celălalt invers. De exemplu, se poate spune aşa: sufletul spiritului din adevărul elevat de elanul însuşi al mişcării spre graţia salvată din lipsa tăcerii. Sau: iată, vine Ura prosternată ca Veneraţia cu faldurile Suspiciunii frustrând masca Armoniei abandonată Groazei lipsită de Compasiunea cea unită cu Durerea din undele Feloniei ca o Melancolie a Iubirii de Aiciul Altuia. Sau invers: ochiul storcit în zeama păcuroasă cu căpăţâna de terci ţopăind în spuma sticloasă. Acestea fiind lămurite, pot merge mai departe.

Adunare a militanţilor din oraş, cu prilejul unui prilej oarecare. O fanfară, un număr de câteva zeci de persoane, un număr egal de poliţişti în uniformă, başca ce-or mai fi fost fără. Dacă numărul demonstranţilor ar fi fost dublu, numărul poliţiştilor ar fi fost şi el dublat: şi aşa mai departe, dar până în care punct? O sirenă urlă sau sună, nu ştiu ce cuvânt e de preferat, mă gândesc la sfârşitul lumii sau Ia începutul unui bombardament aerian. Ziua e frumoasă; cerul e brăzdat de avioane la mare înălţime. Militare sau civile? Iar nu ştiu ce să prefer. O iau aşa spre o parte a locului pe unde n-am umblat, pe unde sunt aproape sigur că ar putea fi apa. Merg prin ceva ca un parc; pomi bătrâni prinşi între linia ferată şi autostradă, zgomotul trenurilor, zgomotul maşinilor. Urletul aproape continuu al maşinilor

poliţiei mergând către locurile accidentelor de circulaţie, vitrinelor sparte sau către paza demonstraţiilor. Tot aşa şi iar aşa, ajung până la urmă la muzeul de istorie naturală: intrarea e liberă, uşa e închisă. In stingă, mai departe văd ceva ca un oraş şi ceva ca un baraj; ocolesc o îngrămădeală de automobile şi am în faţă o grădină zoologică într-o grădină botanică. Multe specimene sunt interesante şi mă interesez de ele. Iată de exemplu un grup de gazele înaintând vesele pe pietriş, evitând jegul unui elefant african; coamele unui grup de lei transpiraţi cosmopolit. Unul dintre ei vorbeşte şi italiana, leonessa răspunde ceva în scandinavă. Admir superba nonşalanţă a hipopotamului scufundat în bazinul său, lăsându-şi deasupra numai scrisorile de acreditare, şase boabe de bălegar împletite ca o funie de ceapă. Fenomenul e interesant: trebuie să fie la mijloc un generator ghintuit ca o ţeavă de tun şi cu un mecanism ajutător de la o filatură de cânepă pentru otgoane. Dar ce scrisori de acreditare! Am impresia că-I văd pe un cunoscut scriitor dincolo de parapet, în ţarcul lui, dar e lume midtă şi nu mă pot apropia de grilaj ca să-l salut. Cumpăr o ilustrată cu un cimpanzeu ca s-o trimit unui bun prieten.

Dar iată: un superb mistreţ românesc de export cu puii lângă el, liniştit ca la el acasă. Ştiu precis ce gândeşte. El gândeşte următorul lucru: „Iată o frumoasă zi, distractivă, zeci de mii de animale care de care mai diferite, defilând prin

faţa noastră. Dar să mâncăm mai departe banane şi cârnaţi, să cumpărăm crocodili de cauciuc, să suflăm în sfârleze, să ne purtăm copiii în sus şi-n jos.”

Copiii. Mă gândesc la ei şi-mi vine să plâng. Ba nu: nu reuşesc să mă opresc să nu plâng. Ies cam în grabă dintre animale şi o iau printre maşini, mai agale, ca şi cum maşina mea ar fi ultima din şir; trec de ea şi mă aşez sub un pom. Imi scot pantofii, mă uit la ceas şi-mi dau seama că au trecut şase ore.

Mirosul florilor de castan e unul ciudat. Caut în minte o asemănare, pentru că mediul înconjurător nu-mi oferă niciuna. Presupun că există una, pentru că altfel n-aş căuta-o şi până la urmă o găsesc: seamănă cu mirosul zgăului. (Precizez că folosesc cuvântul în accepţia lui ştiinţifică.) N-am cui să comunic descoperirea şi bat numai toba pe burtă.

După care am călătorit mai departe. Cel mai sinistru lucru e să mergi pe marginea unei autostrăzi, în afara oraşului şi singur, în pustietatea zgomotoasă a automobilelor. Trebuie să ai un moral foarte ridicat pentru a face asta, dacă eventual nu eşti nebun sau ucigaş. Imi pipăi cu degetele profilul moral şi văd că se ţine tare; închid când un ochi, când pe celălalt şi-mi văd nasul, partea cea mai proeminentă a acestui profil înaintând viguros printre picături de ploaie şi copaci.

In piaţa centrală au rămas numai clădirile.

Caut o oglindă, o vitrină să mă uit în ea, să văd dacă sunt, cine sunt şi să mă prezint, pentru că de la o vreme pipăitul nu-mi mai zice nimic. Mă uit într-o vitrină, făcându-mă că privesc obiectele, mă uit şi în cea următoare. Nu văd aproape nimic; mă aşez în faţa unui zid de beton şi mă uit, dar văd cam acelaşi lucru.

Mergând, cum am mai spus, am ajuns într-un loc unde circulaţia e cu adevărat de nedescris, împiedicându-mă din acest motiv să o descriu. Şi mirosul gazelor arse de maşini e de nedescris. Sunt de nedescris, de asemenea: agitaţia frunzelor în copaci, mersul oamenilor, aşezarea trotuarelor, lumina soarelui şi a lunii, formele norilor. Nu reuşesc să mă descurc, nu cunosc străzile. Dar am fost informat şi n-am uitat că locuitorii sunt suspecţi. Nu trebuie să descopăr pe cei suspecţi, să-i deosebesc de ceilalţi, pentru că toţi sunt suspecţi. Aşa mi-a spus mie cineva, care a locuit pe aici. Ei tot timpul sunt suspecţi, fără deosebire şi fără contenire.

Un bătrân vine la mine şi mă întreabă dacă mă poate ajuta cu ceva. Nu trebuie să-l mai privesc cu suspiciune: ştiu încă de acasă, că el este suspect, aşa că-i refuz politicos ajutorul, pentru că nu ştiu ce se poate afla în spatele lui. Recunosc că în acest timp mi-era frică, întrebându-mă dacă nu cumva chiar răspunsul meu, indiferent dacă era sau nu politicos, nu putea constitui reacţia prevăzută de individul suspect dinaintea mea, care voia pur şi simplu să mă

provoace. Respir uşurat când văd că babacul se depărtează, luându-şi nepotul de mână. Nepotul! Aş, nepot! Suspiciunea mea trebuie să fie proastă pentru a nu ghici că nepotul era doar un element al deghizării bătrânului care voia să se facă mai verosimil, şi să pară mai puţin suspect.

O domnişoară gigea zâmbeşte suspect, ce spun, zâmbetul e unul oarecare, analizez eu, pentru că ea însăşi este suspectă prin întreaga ei fiinţă. Cine ştie ce dracu mai vrea? Ghicesc eu ce vrea: să nu cred eu că ea e suspectă şi să mă încurce cu vreo treabă sexuală. Am întors capul, dar nu brusc, să nu provoc vreun scandal, şi după o vreme am revenit la poziţia normală, când gâtul îmi înţepenise uitându-mă la tavanul afumat al gării. Am urcat pe picioarele tipei în sus; ele începuseră să meargă alături de ale unui tip. Imbecilul, mi-am spus cu invidie, nici nu ştie ce-l aşteaptă! Ies într-un bulevard, nu mă uit nici în dreapta nici în stânga, privesc numai cerul înnorat şi uneori asfaltul picurat cu gumă de mestecat şi nimic altceva. Totul e suspect aici, vitrinele, casele, magazinele, parcurile, monumentele istorice, pentru că oamenii sunt suspecţi. Când ceva este cu adevărat suspect, elementul suspect este subtil, invizibil, trebuie să fie ghicit, ca asasinul la începutul unui roman poliţist; mă mişc cu mâinile strânse la piept, să nu ating ceva, şi încă mi-e teamă totuşi, pentru că ating trotuarul cu picioarele şi respir aerul locului. Cineva fluieră în spate, în dreapta, mecanismele mele de alarmă

intră în funcţiune, nu întorc capul pentru a nu dezvălui celui care fluieră că l-am auzit şi pe de altă parte pentru a nu mă lăsa provocat. Chestia îmi iese bine, dar pericolul latent n-a trecut. Calc pe o coajă de banană şi-mi întind pe asfalt cei 183 de centimetri, dezvoltaţi sub forma a 90 de kilograme. Simt o teribilă durere în genunchi, amortizată însă de teama care-mi îngheaţă sângele: am fost prins, îmi spun, şi nu-mi vine să mă mişc, aşteptând urmările fatale ale acestei provocări pe care n-am avut, ca prostul, înţelepciunea de a o evita. Stau cu ochii închişi, aşteptând. După o vreme îi deschid: nu e nimeni lângă mine, automobilele merg la fel de repede şi aşa mai departe. Dar eu nu sunt un imbecil: faptul că nimeni nu se află lângă mine este suspect. In sprijinul ideii mele, aduc o poezioară de-a lui Morgenstern, al cărei conţinut epic e următorul: un iepuraş şade într-o pajişte şi se bucură de viaţă, ştiind că este în siguranţă, că nimeni nu ştie unde se află el, dar dintr-un tufiş, vânătorul priveşte pe iepuraşul care nu ştie că e privit şi se bucură de poziţia lui, dar Dumnezeu care se află în ceruri se uită la vânătorul care se uită la iepuraş şi vânătorul care se uită la iepuraş nu ştie că e văzut. Totuşi, trebuie să mă ridic şi mă ridic, cu frica în mine cit porcul. Nu mi se întâmplă nimic. Deocamdată. Deocamdată, înseamnă că mi se pregăteşte ceva şi mai şi. Atunci mă hotărăsc să merg cu ochii închişi, făcând din când în când şi pe orbul.

Nu ştiu cum s-a făcut, dar n-am fost călcat de nicio maşină. Este adevărat că n-am reuşit să văd nimic din localitate. N-am privit înainte, ca profeţii, dar nici înapoi, ca femeia lui Lot; n-am fost de dreapta, dar nici de stânga pe acest drum. Nu pot să vă spun ce era de văzut prin aceste locuri suspecte. De aceea, pentru ca să nu vă plictisesc câtă vreme ţine acest drum, dau spre lectură un articol dintr-un ziar cumpărat cu o lună în urmă, ca să fac rost de mărunţiş:

„Ingrozitoarea catastrofă aeriană a fost fotografiată. Aceste imagini mai înspăimântătoare decât tot ceea ce ar fi putut fi imaginat au rămas câteva zile în sertarele unui fotograf amator, înainte ca el să se decidă să le arate. In ziua accidentului, acest amator al fotografiei, care este de asemenea un pasionat al aviaţiei, se urcase cu maşina pe micile coline care domină aeroportul. Niciodată aeroportul nu văzuse avioane aşa de mari! Reporterul amator coborî din maşina sa şi-şi lăsă aparatul, un Olympus, pe banchetă şi plecă să caute cel mai bun unghi de luat vederi. In acest moment, cele două aparate începură să ruleze pe o singură pistă. El le văzu evoluând. Fugi către maşină pentru a-şi lua aparatul. Il apucă în momentul în care uriaşa explozie acoperea pista. Depăşi imediat colina şi, la marginea aeroportului, atunci când cei scăpaţi fugeau şi urlau către el, el luă aceste imagini pe care noi le publicăm, aici de faţă. Ele sunt clare. Şi totuşi, mâna sa tremura aşa de tare, încât a trebuit să facă un mare efort de

voinţă pentru a apăsa pe declanşator”.

Mă mai aflu încă în oraş, deşi articolul s-a terminat. De aceea vă mai ofer unul.

„Gonzague Saint-Bris, scriitor. E o ţigară romantică, dar de asemenea o ţigară a răbdării. Parfumul ei mă face să mă gândesc la pădurile Bavariei. O sugerez persoanelor care vor să se destindă şi să reflecteze, şi găsesc că ea convine perfect scriitorilor. Are calitatea pe care o au anumite vinuri. La început, este foarte dulce, pentru ca apoi, gustul ei să devină mai accentuat. Această ţigară este ideală atunci când aştepţi o femeie”.

Pot să adaug, pentru că încă mai merg pe un trotuar al suspiciunii, unele lucruri din viaţa mea interioară, care căuta în acele momente să-şi păstreze demnitatea şi probitatea şi, de asemenea, unele informaţii privitoare la nevoile mele fiziologice ce deveneau stringente, tot mai stringente cu fiecare pas. Dar în asemenea cazuri, când toată fiinţa stă la pândă, asemenea informaţii n-ar constitui decât elemente de deviere dintr-un understatement pe care nu-l aprob şi nu-l agreez. Am mers aşadar în continuare, pipăindu-mi numai busola raţiunii şi conducându-mă după principiul că de oriunde ai pleca, trebuie să ajungi undeva. Cât am mers? Mult. Când am îndrăznit să deschid puţin ochii, era deja noapte şi nimeni pe stradă. Faptul m-a bucurat, dar a constituit şi un avertisment: asistam doar la o schimbare de scenografie, totul nu devenea decât şi mai

suspect.

Aşa că am închis iarăşi ochii, pe care i-am deschis după fiecare douăzeci de paşi număraţi în gând. Vedeam fragmente de monumente luminate feeric, de magazine, pomi uriaşi, dar îmi îndepărtam imediat imaginile, ca şi cum le-aş fi văzut, pentru a nu atrage cuiva atenţia.

Când am deschis pentru ultima oară ochii, eram din nou în piaţa gării. Atunci m-am frecat la ochi mulţumit. Eram lângă o vitrină cu un fundal de oglinzi, şi am privit reflexele mirifice ale oraşului. Un lucru m-a uimit de la început: în oglindă nu apărea imaginea mea. Eram invizibil!

Starea aceasta am pierdut-o, câteva ore mai târziu, dormind în tren. Dar cât de frumos am scăpat!

Oraşul în care ajung, dacă mă pot exprima astfel, are în jur de 630 milioane de locuitori. E o sumă, recunosc, dar e o sumă. Străzile sunt pline de frezori, frizeri, strungari, rabotori, matriţeri, lăcătuşi, ajustori, sudori, reglori, şlefuitori, brutari, cismari, pantofari, bijutieri, măcelari, transportori şi transportoare, sondori, geologi, macaragii, zarzavagii, găzari, mecanici, paznici, piloţi, marinari, cofetari, milionari, lectori, vopsitori, redactori, salopetieri, ocnaşi, zidari, tâmplari, tinichigii, fochişti, coşari în haine de sărbătoare, toţi în exerciţiul funcţiunii. Dacă mi-ar veni şi alte profesiuni în minte în timp util, aş mai adăuga ceva. Şi aici, agitaţia este mare. Era gata-gata să fiu călcat de un tramvai împins din spate

de cei care lucrau, fapt care m-a determinat să scap o înjurătură pe româneşte. Doi tipi din faţă s-au uitat imediat lung la mine.

— Ete domne, vorbeşte româneşte!

Sunt doi membri ai unei orchestre care cântă o lună într-o berărie. Ii întreb cum se simt şi aflu că nu le convine deloc mâncarea. Cu femeile o duc ca-n filme, ba cineva le-a propus să se şi homosexueze. De abia mai ţin ochii deschişi de oboseală, zice unul şi ca să-mi dovedească închide şi deschide de trei ori ochii. Dar sunt trataţi ca nişte servitori.

— N-au niciun respect pentru intelectuali, domne, conchide, revoltat, ăla mai negru la faţă. De abia aştept să mă văd la Savoy.

Le-am promis să mă duc să-i văd cu prima ocazie, dar n-am găsit încă ocazia. Ceva mai încolo aud vorbindu-se româneşte. Mă uit rapid in partea opusă unde văd un parc. Dacă sunt nişte tipi de la operetă, unde m-am decis să nu calc niciodată?

Dar voiam să aflu totuşi câte ceva despre oraş, să obţin câteva informaţii, aşa cum s-a văzut ceva mai înainte. Informaţiile sunt bune, pentru că ele pot fi transmise, predate şi aşa mai departe. In acest scop m-am aşezat pe o bancă şi am început să citesc dintr-o broşură. Oraşul are milioane şi milioane de locuitori, dacă sunt socotiţi şi cei morţi. N-am cunoscut nici pe primul nici pe ultimul dintre ei, sau poate i-am cunoscut de la gară şi până aici, dar nu le cunosc clasificările. Locuitorul 394.856 este exact cel care trece acum

pe lângă locuitorul 937.567. Mai departe. Cel mai înalt punct al localităţii, dacă mă pot exprima astfel, este situat la 523 metri deasupra nivelului mării, iar cel mai jos la 297. Ca să fiu sincer, n-aş fi crezut asta; mai ales după ce am încercat să verific personal, uitându-mă în jur. De altfel, eu nici n-aş fi trecut într-un ghid o asemenea informaţie neverificabilă şi fără valoare: şi ce dacă e aşa? Sunt oraşe la patru mii de metri înălţime. Cum probabil eu însumi mă aflam măcar pe la trei sute de metri, un anume sentiment de superioritate tot s-a dezvoltat în mine. Câţi oameni se află sub picioarele mele! Nu-i văd, dar îi gândesc: iată, acest furnicar omenesc de furnici nemernice, cu pasiuni mărunte, de nimic. Mi-aduc aminte de un tip care m-a-njurat la Constanţa: Constanţa se află foarte aproape de nivelul mării, şi de aici, îl pot scuipa cu dispreţul meu pe dobitocul ăla beat!

Intr-adevăr, dacă mă pot exprima astfel, localitatea are 207 kilometri pătraţi. Se pot zări pătratele cele mai apropiate, diferenţiate prin coloritul multicolor. Se cunosc un număr de parcuri publice, grădini, case, suprafeţe de circulaţie, sunt atâtea sume, ce să zic? Cred că prin unele cifre am umblat involuntar. Desigur, burgul, dacă mă pot exprima astfel, are o temperatură anuală de zece grade. Azi sunt zero grade, pentru că apa a prins o pojghiţă de gheaţă; acum cinci luni au fost restul de douăzeci, sau chiar şi mai multe; şi obţinem astfel media. Îmi

strâng mai aproape de inimă haina, nimic despre ploaie, şi calc cu fiecare pas doi decimetri patraţi din suprafaţa asfaltată. Pe un afiş mare citesc: Isus vine. Un altul afirmă invers: Vine Isus. Privesc în jur, nehotărât, cu frică. Ştiu că Domnul ca şi tatăl Domnului întrebuinţează ironia divină: el nu-şi indică limpede profeţii şi aleşii, iar aceştia nu se lasă cu una cu două descoperiţi. Dar pe mine nu mă poate duce nimeni cu una cu două. Imi încordez atenţia: da, Isus vine, uite-l, a trecut colţul, o ia pe scurtătură, dar trebuie totuşi să se oprească la culoarea roşie a semaforului. Ce spun eu trebuie? Se opreşte la culoarea roşie şi dânsul ştie bine ce face. Dar mie mi s-a dat verde acum şi eu trebuie să trec; aşa că trec, el aşteaptă încă luminat de albastrul intens al firmei de asigurări pe viaţă. Nu încape nicio îndoială: vine Isus. Vine în sens invers, cu cât el vine mai sigur, cu atât eu sunt mai departe, dar privesc cu atenţie feţele din jur. Toţi de pe aici au ceva în fizionomie şi comportament oscilând între banditism şi galanterie. Nu am deci niciun motiv serios să cred că strămoşii lor au fost altfel. Caut dovezi: acest tânăr bărbat răstignit pe cruce se strâmbă într-un fel tipic localnicilor emoţionaţi sau care vor să emoţioneze. Parcar striga: O mammmma mia! Acest evanghelist pictat de Francia a coborât tocmai acum dintr-un Alfa Romeo care pârţâie cât zece tulumbe de gunoi. Tipul din tablou pare puţin contrariat de ceea ce gândesc despre el. Şi strigă: O mammmma mia! Vreau să-l cred, dar nu sunt în

stare.

Constatările mele nu sunt destul de convingătoare nici pentru mine, mai ales în ceea ce priveşte strămoşii. Dar am mers ce-am mers pe un drum limitat pe ambele părţi de autovehicule şi pini ce păreau nişte conopide uriaşe. Soarele ardea şi era pustiu, ceea ce ar putea să pară straniu. Depăşind o poartă de metal special construită ca să fie acolo şi să fie trecută, m-am pomenit într-un oraş mort. Vreau să spun nu că nu avea oameni, ci că aceştia nu erau vii, casele nu aveau acoperişuri, nici toate zidurile, spărturi, nici apă, forma cunoscută de agregare. Se puteau vedea câteva inscripţii, câteva bucăţi de desene murale, precum şi sfărâmături de marmoră sculptată. M-am uitat de la stânga la dreapta, peste sfărâmături şi de sus în jos, la înălţimea conică, uşor aburită, cu vârful turtit, un masiv muntos, am aspirat praful dintre pietrele prea depărtate ale caldarâmului, am înaintat prin labirintul de ziduri, încercând să reconstitui ceva din organizarea interiorului oraşului. O pală de vânt a făcut deodată să foşnească nişte tufişuri; cel puţin aşa am crezut, dar era straniu. Apoi a apărut un om şi frica s-a transformat în ceva foarte apropiat de ea. I-am examinat cu atenţie îmbrăcămintea care nu semăna cu a mea, şi mi-am fixat ochii pe un mic sac atârnat pe umăr. Pânza acoperea forma ciudată, când ascuţită, când rotundă a unui obiect.

M-am prezentat, precizând că am ajuns acolo

întâmplător. Omul a dat din mână: ceva între lehamite, indiferenţă şi nerăbdare.

Cine era el, aveam să aflu mult mai târziu. Era ultimul om din împrejurimi, şi fiind singur, nici nu mai avea nume. Cel mai bine era să-i dai un nume, să i-l spui, şi-l ţinea minte până plecai. L-am lăsat acolo şi am citit povestea locului.

— Aici au fost mulţi oameni, localitatea era înfloritoare. Intr-o zi, s-a descoperit că un electrician oarecare, amabil şi prietenos cu colegii de la locul de muncă, era pe de altă parte un homosexual sadic, ucigaşul bestial a peste treizeci de băieţi. El a devenit recordmenul asasinilor de prin împrejurimi. Un altul, fermier, a ucis patruzeci şi ceva de muncitori sezonieri, pentru a nu-i mai plăti îngropându-i în fundul curţii. Toate posibilităţile de comunicare şi popularizare au intrat în funcţiune în legătură cu acest caz, şi fiecare s-a simţit dator să facă ceva similar. Aşa că am rămas doar eu, ultimul om, şi nu mai am niciun rost.

Şi ultimul om trecu intr-un hohot de plâns. L-am mângâiat puţin pe creştet şi m-am cărat fără să ştiu ce obiect avea în sac.

In cele trei zile care urmează, pe aici e sărbătoare mare. Nimic nu e mai trist intr-un asemenea oraş decât o sărbătoare, dacă eşti străin. Simţi asta cu câteva zile înainte, din febra cumpărăturilor, din aranjamentele pe care le fac oamenii pentru a se retrage în familie. Căci sărbătorile sunt mai ales ocazii pentru regăsirea

familiei. De câteva ori am fost întrebat unde îmi voi petrece sărbătorile cu familia şi am răspuns ce mi-a venit mai repede în cap. In aceste zile un individ care n-are familie sau care având-o nu se află în mijlocul ei, e dispreţuit. Străinii se duc în ţările lor; cei care au bani şi mai mulţi, îşi aduc familiile aici sau pleacă împreună în cine ştie ce colţ de lume, în orice caz altul decât cel în care-şi câştigă banii.

N-am timp şi n-am bani ca să ajung acasă; de altfel, acasă nu e sărbătoare. N-am unde să mă duc: nu m-aş lăsa invitat şi n-aş rămâne acasă, pentru că mă văd vecinii, cu familii. Mă frământ şi găsesc o soluţie pentru salvarea prestigiului.

Fac o vizită protocolară gazdei şi o anunţ că voi pleca pentru zilele de sărbătoare acasă, în sânul familiei. Bem un păhărel, ne urăm sărbători fericite, sănătate şi tot ce mai e nevoie.

Inainte de a pleca, o anunţ că s-ar putea ca în aceste zile să locuiască în camera mea un prieten fără familie, aflat în trecere prin ţară.

Din nou sărbători fericite şi tot ce mai poate fi spus din nou. Noaptea închid uşa, nu mai aprind lumina şi rămân în întuneric, ascultând zgomotele stinse ale oraşului. Cineva a bătut la uşă. N-am răspuns; am grijă să nu fac zgomot prin cameră, să nu scârţâie patul. Toată noaptea mă gândesc acasă şi mă joc cu copiii, încercat de sentimente multe şi mici, asemănătoare bacteriilor dintr-un borcan de iaurt.

Dimineaţa, îmi pun o mustaţă, o barbă şi o

perucă stufoasă, ochelari şi nişte haine pe care nu le mai purtasem niciodată. Ies în curte, nu mă vede nimeni; nu e suficient că mă vede cineva; e important să nu mă recunoască, dacă m-ar analiza cu lupa vreunul dintre vecini.

O iau aiurea, cu mâinile în buzunare. Trotuarele pustii şi curate, porumbeii şi ciorile. Nici măcar maşini; apoi o maşină încărcată cu copii şi căţei; tatăl conduce, mama arată ceva cu degetul băiatului pe care-l ţine în braţe. Din nou linişte. Un paznic adormit cu capul între palme şi o sticlă de bere Dortmunder Union goală, pe masă, totul dincolo de sticla groasă a unei intrări fastuoase de tipografie oficială. Doi copii cu tatăl lor, fiecare copil ţine câte un câine de zgardă. Pater merge satisfăcut, calm; accelerez pasul, ca şi cum aş avea ceva deosebit de urgent de rezolvat. O salvare înaintează în sens contrar, după o vreme se întoarce şi mă depăşeşte, fără să sune.

Ajung pe strada principală. Aş putea ucide timpul uitându-mă în vitrine. Dar nu se uită nimeni la vitrine într-o astfel de zi; merg mai departe, pe o stradă dosnică, printre blocuri acum pustii, în care gâlgâie în celelalte zile banii şi oamenii: societăţi de asigurare, firme comerciale, bănci. Totul e gol, nimeni dincolo de ferestrele enorme. Soarele sticleşte glacial abia stăpânind mijlocul străzii flancate de monştrii de beton şi aluminiu: dacă n-aş avea senzaţia că sunt într-un acvariu, aş crede că înaintez pe fundul unei mări. Şi merg,

după care merg. Câţiva drogaţi ies dintr-o pivniţă clătinându-se, mă ating fără să mă vadă. O iau către gară, locul de întâlnire al tuturor celor fără rost şi treabă. Şi gara este pustie. Circulă numai trenurile internaţionale, care însă nu circulă la această oră. Nu pot simula aşadar că aştept pe cineva. Unul dintre cei doi beţivi care şi-au mozolit până atunci un cârnat în muştarul împrăştiat pe un carton vine să-mi ceară de-o bere. Li dau; atunci vine şi celălalt; lui nu-i dau.

Las gara şi o iau la stânga, către parc. Aici puţină lume; raţele şi porumbeii îşi fac mişcările obişnuite. Câţiva bătrâni îşi plimbă câinii. Vântul trece printre ramurile abia înfrunzite, nori albi bine scărmănaţi par a se afla într-o competiţie deasupra mea. Mă aşez totuşi pe o bancă, în faţa lacului betonat şi privesc raţele care se scufundă, lăsându-şi numai coada afară.

Peste un ceas, lângă mine se aşează un bărbat între două vârste cu mustaţă de muşchetar şi barbişon gen Richelieu; o pălărie moale şi mare îi acoperă o parte din frunte. E ceva ridicol şi ceva simpatic în el. Ţin seama de ultima parte din ceea ce-l caracterizează. Parcul e pustiu, toate celelalte bănci sunt goale.

Imi dă bună ziua, apoi râde, adăugind ceva despre vreme.

— Am ieşit puţin din casă, spuse el. Mi-era prea cald. Copiii au adormit dealtfel, am ieşit puţin, să iau o gură de aer. Ce balamuc, doamne! Inchipuiţi-vă, au venit la noi şi cumnatele mele cu

copiii! Treisprezece copii, torturi, muzică, dansuri. Am împodobit bradul din faţa vilei cu optzeci şi două de becuri colorate. O groază de bani! Dar e minunat! Of, ce obosit sunt doamne, cred că am tras prea mult scotch pe gât. Dar aşa se-ntâmplă de câte ori mă iau la vorbă cu socrii şi bunicii. Ah, şi când mă gândesc ce m-aşteaptă la prânz: opt feluri de mâncare şi douăzeci şi opt de rude, noroc că vecinii sunt plecaţi! După masă stăm puţin şi pe urmă ne urcăm toţi în maşini şi mergem să facem un om de zăpadă pe unde-om găsi ceva zăpadă. Şi ce mai război o să facem cu bulgării!

Pe urmă a tăcut brusc, m-a privit atent şi şi-a întins braţele ca pentru a se dezmorţi. Incepusem să-mi muşc buzele; tipul mă privea şi i-am reţinut pentru bunăstarea mea sufletească partea pe care o ocolisem până atunci. Mă cuprinse sila faţă de mine şi de lume şi faţă de siguranţa celui din faţa mea. Dar mi-am pipăit faţa şi mi-am adus aminte că aveam pe ea o barbă.

— Anul acesta am făcut sărbătorile exclusiv în familie, am spus eu. Fratele meu a plecat cu familia pentru sărbători în Caraibe, să facă plajă. N-am vrut să merg, pentru că în zilele imediat următoare am foarte multă treabă. Trebuie dealtfel să tratez pentru cumpărarea unei vile în Majorca: acolo trebuia să ne petrecem sărbătorile, dar proprietarul a tergiversat formalităţile pentru a-şi apuca şi el ultima dată o asemenea situaţie în posesiunile care nu vor mai fi ale sale.

Figura copilăroasă a celui de lângă mine s-a

lungit şi s-a întunecat. Se pregătea să-mi spună ceva, când o rafală de vânt îi smulse o parte din mustaţă, cea care se afla spre mine. Tipul voi să şi-o lipească din nou cu o mână precipitată, dar mişcarea mea a fost şi mai rapidă: i-am smuls-o de tot. Tipul îşi propti amândouă palmele de barbă.

Era din nou simpatic şi avea lacrimi în ochi. I-am privit mâinile învineţite, care semănau foarte mult cu ale mele.

— Nu face nimic, i-am spus, bătându-l pe umăr.

Şi mi-am smuls şi eu mustaţa.

— Sandor Kovacs, spuse el.

— Marian Popa, am spus eu.

— Am un prieten din Sofia, spuse el. Momentan stă la mine şi eu la el. Unde stă Mircio Stoianov e o palinkă grozavă.

Ne-am ridicat şi am plecat la braţ spre staţia de metro care ne duse în apropierea unei gări.

Când am ajuns în noul oraş, după cum se ştie, mergând, mi-am adunat concluziile cu privire la un alt aspect al civilizaţiei, evident şi prin alte părţi, dar de abia acum accentuat prin propria mea experienţă. Aşa cum prin aceste locuri unii oameni câştigă bunuri materiale şi alţii le pierd, tot aşa se poate câştiga o anumită dispoziţie sufletească şi se poate pierde o alta. O serie de reclame şi informaţii mi-au adus în faţa ochilor aceste posibilităţi. O pilulă, nişte picături, un praf, o bomboană, o ţigară de un anume fel, conţinând un anume preparat, asigură o compensaţie, oferă

înlăturarea unui deficit oarecare, dă omului ceea ce-i lipseşte sau ceea ce-şi doreşte. Cea mai mare parte a timpului petrecut în acest oraş, am verificat şi folosit avantajele acestui fel de autoperfecţionare, aşa că nu mă-ntrebaţi ce era de văzut pe acolo. Cunosc pe de rost farmaciile şi magazinele specializate într-o pastilă sau alta, dar nimic altceva. Dar acestea sunt de ajuns.

Mă cam durea capul şi am luat o anume pastilă pentru dureri de cap: durerea de cap mi-a trecut în câteva minute. Cam în momentul când mi-a trecut durerea de mai sus, am simţit un gol în stomac şi m-am repezit într-un expres unde am mâncat şase ouă şi am băut patru sticle de bere tare şi două rachiuri. Când m-a pleznit aerul de afară, trotuarul s-a aplecat brusc spre dreapta şi aşa a rămas până am ajuns la o drogherie de unde am luat o pastilă şi ameţeala mi-a trecut în câteva minute. Din păcate, mi-a trecut de tot, ceea ce era o tâmpenie atât din partea mea, cât şi din partea ei; oricum, ameţeala trecută, burta mi se umflase ca o băşică. Am intrat în closetul unui mare magazin universal, dar, înainte, am luat câteva picături dintr-o sticluţă cu o etichetă maro, cumpărată pe nimic: efectul imediat al acestor picături consta în faptul că am făcut un pipi frumos colorat, la început albastru, apoi verde, în sfârşit roşu, ba la un moment chiar în două culori deodată: ultima ipostază a fost punctul forte din program. Un vecin îmi mărturisi că şi el încercase aceste procedee, dar fără mari rezultate, deoarece

era daltonist.

— Aceasta e o afacere pur personală, îmi spuse el, pe care o realizăm pentru noi înşine, înfrumuseţându-ne sau mai curând colorându-ne viaţa; dar nu poate fi un element dintr-un spectacol colectiv. O femeie se îmbracă frumos mai mult pentru bucuria altora decât pentru ea şi e normal ca aşa să fie: dar noi, pentru cine perseverăm?

— Există picături şi pentru daltonişti, l-am asigurat eu.

— Nu aceasta e problema, îmi spuse el închizându-se la ultimul nasture. Mă refeream la celălalt aspect, al solitudinii contemplaţiei.

— Ar trebui o reformă morală, spun eu.

— Exact, spuse el. Dar cine s-o facă, în confuzia actuală de valori? Până atunci vă urez, oricum, succes!

Uitându-mă în continuare într-o vitrină în care acelaşi bărbat fotografiat era când gras, când slab, am citit câteva indicaţii cu privire la raportul dintre înălţime şi greutate, precum şi consecinţele nefaste ale obezităţii. M-am speriat aşa de tare, încât mi-am auzit inima pocnind şi m-am urcat pe cântarul din faţa magazinului.

Aveam şase kile peste. Intrat în panică, am cumpărat o cutie de pastile pentru slăbit, cu efect rapid. Când am ieşit de la filmul cu vampiri m-am dus din nou la cântar; miracol! slăbisem cu opt kilograme! Uitându-mă însă mai bine pe tabela respectivă, am intrat din nou în panică din cauza

celor două kilograme în minus. Am intrat însă în panică degeaba: cu trei picături galbene dintr-un flacon negru am rezolvat pe loc şi această deficienţă.

Imi pierdusem o parte din gravitate din cauza pierderii de greutate, aşa că mergeam, sau mai bine zis alergam pe stradă în pasul ştrengarului, până ce am dat unui trecător în vârstă impresia că aruncam mingi imaginare într-un coş imaginar de baschet.

— Câtă lipsă de seriozitate! strigă el spre un altul, şi nu către mine, iar celălalt îl aprobă, uitându-mi-se direct în moalele capului.

M-am ruşinat; cu acelaşi pas sprinţar, pe care nu mi-l puteam reprima, m-am îndreptat spre primul magazin de specialitate şi am luat o pilulă specială pentru ocazii funebre. Indată mi-am căpătat o ţinută gravă, un pas rar, apăsat şi măsurat, o privire demnă şi meditativă, ce spun? arhimeditativă.

Arhimeditam astfel pe strada principală, în pantaloni cadrilaţi şi cămaşă cu dungi, provocând compasiunea tuturor trecătorilor. Când am epuizat de provocat şi compasiunea ultimului trecător, mi-am scos din buzunarul secret o pastilă cumpărată de la bun început, dar despre care nu am mărturisit nimic. Valoarea ei consta în capacitatea unică de a face organismul normal, dându-i starea psiho-somatică medie din ultimii zece ani, cu efect garantat pentru douăzeci şi patru de ore.

Mi-am dat imediat seama că eram în sucul

meu propriu, după o anumită vigoare care mi-a cuprins întregul corp, dar cu deosebire o anumită parte a lui. Această parte este în mod convenţional ascunsă privirilor indiscrete: a o masca şi a o proteja de bunele moravuri este o necesitate; dar fiind ascunsă, nu înseamnă că nu e totuşi evidentă. Rezultatul a fost că optzeci dintr-o sută de femei care mergeau pe stradă au renunţat să se mai holbeze la vitrine în faţa acestei evidenţe incontestabile. In curând, o mare mulţime, aproape toate femeile din oraş se aflau alături de mine. Unii locuitori crezură, alţii fură siguri că avea loc o demonstraţie feministă şi se întrebară în ce domenii încă nu erau egali cu femeile. Ciudăţenia acestei demonstraţii consta însă în modul ei de dispunere, unul exact opus celor tradiţionale, care presupun un reprezentant de faţă, urmat de mulţimea partizanilor. Lucrurile erau acum altfel: eu mă aflam la locul meu, iar în faţa mea mulţimea holbată, cu faţa la mine şi mergând de-a-ndăratelea. Multe se împiedicau vizibil; a apărut din faţă şi un tramvai condus de o femeie care nu şi-a contrazis sexul, aşa că vehiculul a început să meargă şi el de-a-ndăratelea, ciobind un frumos Cadillac verde, cu pneuri albe. Multe femei îşi făceau loc cu coatele; ba se produse o asemenea busculadă încât peste douăzeci de cucoane căzură deodată, smulgându-şi în acelaşi timp părul şi lovindu-se în cap cu genţile. Aceste incidente rămaseră totuşi secundare, pentru că erau executate cu ochii

orientaţi în continuare către mine.

Cred că mi s-a făcut milă şi oarecum frică de întorsătura pe care-o luaseră lucrurile şi m-am gândit că ar fi bine să fac ceva. Când o întorsătură nu e bună, trebuie în mod normal s-o schimbi, ceea ce am şi făcut: am început aşadar să merg de-a-ndăratelea, dându-le astfel lor posibilitatea de a merge normal.

Să spun cât am mers astfel? Mi-e imposibil. Ştiu numai că după un timp, am simţit lovitura în spate a unui corp. Coliziunea a fost puternică, dar nu decisivă. Când mi-am revenit, am constatat că şi cea din spatele meu îşi revenise. Dar nu ea m-a îngrozit, ci situaţia în care se afla, căreia i-am ghicit fulgerător semnificaţia. Tânăra Doamnă mersese şi ea de-a-ndăratelea până atunci, cu faţa spre o mulţime compactă de bărbaţi.

— De unde sunteţi? am întrebat, sesizând rapid legăturile profunde dintre noi.

— Doina, m-am născut la Bilcureşti, dar am domiciliul la Oradea.

Am făcut amândoi mişcările corespunzătoare şi, dintr-un salt, am fost în magazinul de care aveam nevoie. După trei pastile nu mai eram un om normal şi când am ieşit din magazin, mulţimea începuse deja să se impacienteze, câteva aruncaseră cu pantofii în geam, iar altele scriau lozinci cu rujurile pe pereţi. Ehei, dar când am apărut, ce strigăte de indignare şi revoltă legitimă! Mizând pe factorul surpriză, am pătruns prin coridorul format instinctiv; nicio surpriză nu

poate dura prea mult, şi n-am fost niciodată un tip care se iluzionează cu una cu două. Aşa că am înghiţit repede două drageuri care mi-au pus aripi la picioare şi nimic mai mult. Am bătut toate recordurile pe opt sute metri, şi nu mă mândresc cu asta; dar uneori n-ai încotro, trebuie să baţi şi astfel de recorduri.

Ştiam că timpul cât voi fi singur va fi foarte scurt, pentru că mă îndoiam că mulţimea nu-şi va înghiţi la rându-i pastilele. M-am bizuit şi în acest caz pe factorul surpriză astfel că, prin conţinutul unui flacon mi-am obţinut o altă fizionomie: nasul cam mongoloid a devenit acvilin, faţa cam rotundă a devenit ascuţită, părul şaten s-a făcut negru.

Era şi timpul: mulţimea năvălea ca un zid mişcător. Am lăsat zidul să treacă şi mi-am continuat plimbarea liniştit. Liniştea a fost prelungită într-un cinematograf unde rulau filme sexy. Toate aceste filme făceau deliciul sălii, dar nu şi pe al meu. Niciun indiciu în acest sens din partea mea pentru ceilalţi spectatori, ceea ce mi-a atras dispreţul general. Cum nu-mi place să fiu dispreţuit, am doar demnitatea mea, am cumpărat de la casieriţă o pilulă sexanormalibidoforte. Am continuat să urmăresc astfel filmul cu ajutorul ei şi nu am mai fost de nimeni remarcat.

Seara am părăsit localitatea. In vagonul de tren mai era un domn care şi-a mărturisit impresiile, foarte asemănătoare cu ale mele. Cum eram amândoi trişti, am luat câte o pastilă. Am devenit voioşi. Când ne-am plictisit să fim aşa, am

luat o alta, pentru somn şi una pentru creşterea părului. Am adormit amândoi odată; sforăiam prea tare, şi am fost trezit de tovarăşul de drum, care mi-a dat o pastilă contra sforăitului. I-am mulţumit şi el a spus pentru puţin; în limba lui, formula aceasta drept ultimă literă avea un m, rostit însă exact opus faţă de modul cum se rosteşte în Europa: adică întâi se deschide gura şi la urmă se închide. Folosindu-mă de această particularitate, i-am aruncat în gură la ultimul sunet produs o pastilă care înlocuia în mod obişnuit formula somn uşor.

Nici nu ajung bine într-o gară oarecare, că deja sunt în mod oficial invitat să-mi continui călătoria într-un grup de intelectuali şi artişti locali notorii. Ştiu bine ce înseamnă asta. Inainte de toate am avut cei şapte ani de-acasă şi am mai fost şcolit şi după: ştiu bine care este poziţia mea faţă de lume, realitate şi materie, precum şi faţă de tot ce iese din ea. Ştiu pe de altă parte, că cei printre care mă voi afla cel puţin o zi, se situează pe o poziţie diferită de aceea pe care mă aflu. Nici nu e nevoie să mai precizez că o asemenea lipsă de echivoc este un mijloc de a-mi evidenţia personalitatea, punctul meu de vedere ferm. Orice afirmaţie de-a lor nu poate fi decât o formă de manifestare a punctului de vedere care-mi este străin.

— Bună dimineaţa, îmi spune unul.

Nu e nevoie să mă gândesc mult, pentru a da replica sigură, unica posibilă de altfel:

— Nu s-ar părea.

Tipul, intelectual subţire, crede că fac o glumă şi-mi spune că e bună.

— Nu cred şi nu pot fi convins, spun eu cu răceală.

Ne urcăm în autobuzul spaţios şi luminos. Vecinul meu de scaun apreciază calitatea climatizării.

— Tocmai asta e buba, răspund.

Tipul, un cunoscut filosof, îmi citează o frază dintr-un alt cunoscut filosof, despre importanţa aerului.

— Ca nuca-n perete, răspund. Dealtfel e normal; filosoful dumitale e depăşit.

— E depăşit, dar nemuritor.

— E mort, e mort, dar depăşit.

Tipul nu-mi mai dă replica, pentru că n-o mai găseşte. Autobuzul s-a oprit într-un mic scuar, în mijlocul căruia se înalţă un monument, elogiind un politician al locului.

— Mare om! exclamă o domnişoară savantă cu ochelari.

— Un malac al istoriei, o pun eu la punct.

Tipa rămâne cu gura căscată.

— Vă uitaţi degeaba la mine.

Un tip roşcovan, tuns scurt, deviază discuţia asupra realizării artistice, remarcând savanta combinaţie de figuri mitologice şi combinaţii baroce prin care se realiza o apoteoză a individului de pe soclu.

— Divinităţi cadaverice adunate de o

puerilitate savantă, i-o retez eu. In ansamblu, dealtfel, întregul a fost parcă făcut pentru a anula limitele dintre excentric şi ridicol.

Oamenii şedeau împrăştiaţi în jurul monumentului, dar erau mai mult interesaţi de ei înşişi, prin vorbele mele. Un cunoscut critic de artă remarcă plastica semnificativă a grupului.

— Asistenţa aceasta îmi aminteşte de Madonna cu familia Cuccina al cărui autor presupun că-l cunoaşteţi.

— Nu mă interesează autorul.

— Veronese, continuă el, ca şi cum nu m-ar fi auzit, plasează în această pânză celebră douăzeci şi una de figuri şi un număr de animale, fiecare reprezentând starea de graţie: marele efect provine din faptul că fiecare priveşte spre un altul, dar nu dintr-o poziţie frontală, faţă-n faţă, ci printr-o deplasare a ochilor cărora nu li se răspunde; o privire ştafetă s-ar putea spune, fiecare exprimă aceleaşi sentimente altuia care nu-l vede dar cu care comunică şi care transmite mai departe aceeaşi stare. De altfel şi Nunta din Canae foloseşte procedeul, dar cu un număr mai mare de personaje. Ceea ce se poate observa, este că acelaşi procedeu apare într-un roman de Samuel Beckett, e vorba de Watt, unde distribuţia privirilor este încă mai mult dezvoltată şi combinată cu alte mişcări în cadrul unui complet de ju decată.

— Prostii, spun eu. Tertipuri. Imitaţii născute moarte şi morţi nou născuţi. S-ar putea spune, şi

trebuie spus răspicat că talentul cel mai de seamă al unor asemenea aşa zişi artişti, ca să nu spunem singurul, e acela de a plictisi.

E timpul să ne urcăm în autobuz şi să mergem mai departe. Imi găsesc un alt loc, lângă altcineva, şi mergem mai departe, spre un vârf de munte pe care se află ruinele unei cetăţi medievale. In jur, o pădure, înainte şoseaua asfaltată pierzându-se în cotituri. Ne dăm jos. Câteva exclamaţii de încântare mă scot din sărite. Dar nu s-a rostit încă niciun cuvânt de care să mă leg. O cruce enormă de piatră roasă, se află lângă o râpă. Câţiva se închină. Unul chel de lângă mine, care nu s-a închinat, îmi zâmbeşte înţelegător, dar nu-i răspund.

— Monumentele de acest tip te fac să te gândeşti la moarte, spuse el. Ca şi divinitatea în general, dacă e prinsă într-o doctrină. Din păcate sunt încă mulţi azi din cei care trăiesc gândindu-se la moarte şi mor gândindu-se la viaţă. Divinitatea, nu credeţi, nu e bine să fie dogmatizată: ea trebuie să rămână o investigaţie liberă a individului, o experienţă a trăirii interioare. Ce frumos ar fi dacă s-ar celebra o zi a necunoscutului!

— Pe dracu, spun eu.

Celălalt se îndepărtează, dar se opreşte lângă mine un altul, care mă bate pe umăr, bucuros.

— V-am admirat promptitudinea răspunsului. Deşi aparţinem aceleiaşi universităţi, ba chiar aceleiaşi catedre, nu sunt de acord cu viziunea

celui pe care l-aţi pus la punct.

— Aha! spun eu, intrând la bănuială că aş putea fi fără să vreau obligat să cad de acord cu cel care nu era de acord cu celălalt, deşi amândoi aparţineau aceleiaşi lumi faţă de care trebuia să-mi arăt cea mai deplină intransigenţă. Ce vreţi să insinuaţi?

Puteam să spun „afirmaţi”, dar m-am gândit că un asemenea cuvânt l-ar putea îndepărta.

— Doresc numai să mărturisesc că-mi repugnă atât vorbăria sinceră, mai mult sau mai puţin prelungită, ca şi subtilitatea rapidă, înlocuind adevărul. Nu sunteţi de acord cu mine?

Principial nu puteam fi de acord cu el; dar dacă nu eram cu el, însemna că sunt cu celălalt; ceea ce era o aberaţie. Am tras o înjurătură în limba mea şi i-am întors spatele.

Intorcându-i spatele m-am aflat în faţa a două tinere care teoretizau graţia peisajului şi încercau să găsească o graţie a industrialului.

— In eseul despre graţie şi demnitate, Schiller afirmă că frumuseţea unei structuri poate excita plăcerea, admiraţia, uimirea, dar numai graţia poate încânta. Frumuseţea are adoratori, dar numai graţia amanţi.

— Dumneata n-ai nici de unii şi nici de alţii, o întrerup eu. Şi nici n-o să ai vreodată.

Mă depărtez, dar numai pentru a mă apropia de cei sprijiniţi de zidul ruinat, care fac analogie între cadrul apropiat şi uzina care strălucea la orizont.

— Singurul progres autentic din istoria omenirii e cel ştiinţific; restul se bazează pe creşteri şi descreşteri, pe schimbări de accente, de ritm şi de fluctuaţii sociale, nu-i aşa?

— Acest lucru este adevărat, fără doar şi poate, spuse celălalt, dar e însă puţin util şi necesar să te gândeşti la el. Dilthey observă că Holderlin, pe vremea când lucra concomitent la Empedocle şi Hyperion, descoperise că tot ceea ce este legat de legea succesiunii duce la nemulţumire, nestatornicie, şi nefericire. In timp ce eternul pătrunde în desfăşurarea temporală, apariţia sa este supusă suferinţei propriei vremelnicii.

Cum punctele de vedere mi se par opuse, fără însă a fi ale mele, mă îndepărtez demn, refuzând să intru în încăperile castelului transformate în muzeu, pentru că nu mă interesează tradiţiile şi originile unei lumi pe care o dezavuez. Mă aşez pe o bancă, dar mă scol ca ars şi mă reaşez pe pământ. În faţă se află un bazin cu un grup de zei şi animale acvatice în centru. De lângă o maşină se apropie un tânăr în pantaloni de doc şi cămaşă, cu un trabuc enorm în gură: se urcă pe marginea bazinului, se aruncă în apă, şi se scufundă aproape un minut. Când se ridică în picioare, apa şiroieşte de pe el: el scoate din gură trabucul care continuă să fie aprins şi continuă să fumeze, spre satisfacţia gălăgioasă a tovarăşilor.

Mă apropii şi vreau să protestez, dar văd că s-au apropiat şi câţiva din tovarăşii mei de drum,

care protestează şi ei. Mă opresc la timp: dealtfel, uitându-mă mai aproape la numărul maşinii, descopăr că băieţii sunt din Bucureşti.

— Hei, şi ce-i cu asta? strig eu la cei care protestează. N-au voie să se răcorească? De ce nu li se pun la dispoziţie condiţiile necesare? Ce fel de civilizaţie e asta?

Tipii cu maşina, băieţi buni, dispar pentru orice eventualitate, ceilalţi se reîntorc.

— Mare mizerie pe aici, spune cineva către mine, nu sunt decât douăzeci de feluri de mâncare şi optsprezece mărci de whisky.

— Nu cred! îi dau eu replica promptă, dar îmi muşc limba.

Refuz să intru în restaurantul unde se pregătise o masă pentru excursionişti; pentru că mi-e foame totuşi, mă opresc lângă o vânzătoare de cârnaţi prăjiţi care, antropologic vorbind, nu are nicio legătură cu localnicii.

Întind degetul spre ea acuzator.

— Un cârnat.

Modulez mişcarea degetului ca şi cum aş dirija, după fiecare literă, păstrând însă sensul acuzator.

— Mai prăjit?

O simt că este şi ea împotriva lumii în care trăieşte, că e o străină. Şi atunci accept. Vorbesc atunci, afirm, afirm, printre îmbucături, folosind la maximum degetul.

— Camil Petrescu, în substanţialism, vede reprezentarea lumii ca pe un act de prezenţă

absolută, faţă-n faţă, a polului lucid de cunoaştere, care are iniţiativa, şi a realităţii exterioare lui.

Imi duc degetul la tâmplă, ca pe o ţeavă de revolver; când l-am fixat bine, îndepărtez capul de deget, mă uit la degetul rămas pe loc şi întorc mâna cu grijă, astfel ca degetul încărcat să se îndrepte către cârnăţăreasă.

— Distanţa prea mare sau prea mică între cei doi poli face imposibilă cunoaşterea, deoarece prezenţa devine impenetrabilitate, automorfism, atât în microdoxie cât şi în macrodoxie.

Invârtesc degetul mai întâi într-o mişcare de con orizontal, apoi de cilindru vertical.

— Exact aceeaşi idee apare la indieni: „Cuvântul celor care au dobândit direct adevărul este revelaţia celor care au cunoscut direct adevărul”. Cunoaşterea a ceea ce se află dincolo de simţuri rezultă din inferenţa bazată pe analogie.

Mă opresc, şi scot de sub unghia degetului muştarul care a pătruns acolo odată cu grăsimea cârnatului. Schiţez mai întâi mişcarea de a-l îndrepta spre cârnăţăreasă, dar mă răzgândesc, scot batista din buzunar, şterg bine degetul respectiv, şi abia pe urmă îl îndrept spre femeie.

— Ceea ce-i obscur şi nedovedit prin aceasta este dovedit, prin revelaţia transmisă de cei care au cunoscut adevărul în mod direct. Şi trântesc cu pumnul în tejghea, şi tejgheaua se clatină.

Intre timp, cei din restaurant încep să iasă; ne îndreptăm cu toţii spre autobuz. Cineva din

faţă vorbeşte cu glas tare, parcă pentru a-l auzi eu:

— Analogiae etiam magnus usus est ad cognoscendam quantitatem syllabae, veram notationem ad facienda nova vocabula. Ut sepulcrum est a supino sepultum. Sic involucrum est a supino involutum: in voce involucrum semper longa est, Rudolphus Goclenius, Lexicon philosophicum.

Reproduc ce-am auzit, mai bine zis ce-am reţinut aşa cum am reţinut. Nu cunosc limba latină şi tipul nu se sinchiseşte, pentru că celălalt, cu care vorbeşte, o cunoaşte. Alţii vorbesc în greacă veche, unii într-un dialect de la ei de-acasă. Autobuzul zumzăie ca un stup, dar gurile îmi trimit către urechi numai combinaţii de sunete şi modulaţii pe pauze cărora nu le pot descoperi niciun sens.

— Nu cred! Nu cred! Tâmpenii! Vorbe, vorbe, vorbe!

Mă văd ridicându-mă în gând şi zicând toate acestea, dar tot în gând mă văd aşezându-mă la loc, fără ca cineva să-mi fi dat vreo atenţie. Vreau să le spun ceva despre cleiul din urechi şi despre struţul cu capul în nisip, dar fără să mă mai ridic, şi iarăşi mă aşez.

Când coborâm, plouă zdravăn şi eu n-am umbrelă. O iau aşa prin ploaie; înaintea mea este un tip bine îmbrăcat, cu o umbrelă la care pânza impermeabilă de pe cinci arcuri s-a desprins: el îşi apără partea din faţă, şi mai ales nasul. Imi vine

să râd. Dar din spate mă depăşeşte şontâc-şontâc un bătrân la fel de bine îmbrăcat, cu o umbrelă asemănătoare celei din faţă prin culoare şi rupturi.

Râsul îmi rămâne în gât ca şi dorinţa mea de a striga că nu cred. In aceeaşi seară am părăsit pentru totdeauna locurile acelea care erau aşa cum mi se spusese că sunt.

Splendidul oraş vechi, în care mă opresc, colecţiile şi monumentele lui au luat naştere tot datorită unei sângeroase exploatări. Un despot sau mai mulţi, simultan, s-au întrecut în a chema meşteri şi alţi artişti pentru a face palatele cele mai frumoase; fiecare principe a vrut să-şi întreacă în strălucire antecesorii, ceea ce dovedeşte că cea mai fecudă competiţie a viilor este aceea în care au parteneri morţi. Oricum, pentru aceasta, trebuiau bani. Banii au fost luaţi de la cei care fiind îndeajuns de săraci, nu-şi puteau permite să ia ei de la alţii. Această minunată tapiserie a fost făcută probabil cu ajutorul strămoşilor mei: un grec de la Constantinopole, cu ajutorul otoman a devenit domnitor, a avut o nevastă din Armenia care avea un iubit din Durazzo cu un frate la Viena a cărui soţie din Hamburg avea un frate la Leyda cu un prieten la Londra: acesta s-a stabilit aici, la unchiul lui, proprietarul palatului. Banii strânşi la noi cu japca au trecut din palmă-n palmă şi din sex în sex până au ajuns să producă acest splendid oraş. Cei exploataţi ieri au produs aceste

frumuseţi, astfel că localnicii, descendenţii lor în linie directă se bucură de exploatarea sângeroasă mai veche, trăind pe spinarea palatelor şi exploatând masele uriaşe de turişti curioşi să se chiorască la artă. Şi să-şi perfecţioneze imaginaţia: pentru că aici s-au petrecut orgii şi crime monstruoase, deşi nu se vede şi nu s-ar zice, dar e ca şi cum s-ar petrece chiar acum, e totuna, ca şi cum ar fi, se petrec invizibil, aşa cum undele radio transmit o crimă care nu se vede. Cine ştie ce orgii nu se petrec acum în univers, în acest moment, iar urmele lor vor apare peste secole, sub formă de artă şi cultură! Un asemenea gând e reconfortant, îţi dă sentimentul participării la actualitate.

Oricum, se putea afirma că sentimentele mele erau evidente, chiar ostentative, pentru că, intrând în sala tezaurelor, doi gardieni au părăsit un grup de turişti şi s-au postat unul în dreapta şi altul în stânga mea. Era tocmai momentul când admiram un nemaipomenit pocal de aur, care constituia numai o piesă dintr-un ansamblu unit într-un fel de peisaj oriental; totul era aur, platină, fildeş, email, şi nu ştiu dacă vreuna din pietrele preţioase descoperite până acum lipsea din faţa mea. Niciodată nu mi-a fost dat să văd aşa ceva şi n-aş fi crezut vreodată că pietrele preţioase şi aurul care mi-au părut totdeauna ca valori în sine, pot contribui şi mai ales se pot subordona unei idei artistice.

— Bună ziua, îmi spuse gardianul din stânga.

Cel din dreapta aşteptă să treacă două secunde şi-mi ură acelaşi lucru.

— Admiraţi, admiraţi?

Eram încă mut, incapabil să rostesc ceva. Cel din dreapta, mi-am dat seama imediat, era specialist în a lua omul dinspre dreapta, celălalt avea şi el specialitatea lui.

— Acest ansamblu este un bun inexprimabil creat în timpul primei dinastii, spuse cel din dreapta.

— El aparţine întregii naţiuni, spuse al doilea.

Acestea erau elemente suprastructurale; pentru că mai important a fost să observ că cel din dreapta a dus mai repede mâna dreaptă la pistol, iar cel din stânga mâna stingă. Tocurile pistoalelor erau identice, ca şi aparatele de emisie-recepţie cărora mi-ar fi plăcut să le îndoi antenele.

— Dar la fel de importantă ca realitatea acestei minunăţii este povestea creării ei, spuse cel din dreapta. Autorul ei a rămas anonim, dar a fost denumit Mechtalmn. A fost conte, titlu câştigat pe merit prin participarea la numeroase lupte şi era stăpânul cetăţii Wolfabbeyrousse, vasală lui Connrad de Baumplease. El se căsătorise din dragoste cu cea mai frumoasă nepoată a preotului episcopului de Furstorado, era fericit, dar singura lui dorinţă era aceea de a-şi trăi fericirea personală în cadrul libertăţii cetăţii sale. De aceea, el a intrat în conjuraţia parzilor încă de la început. Povestea începe de fapt în seara zilei de 16 februarie, când contele îşi

părăseşte cetatea şi pe tânăra soţie fără să-i spună unde se duce. El motivă o treabă în cetatea Lunens şi o anunţă că părăsea casa până a doua zi. Tânăra femeie a devenit atunci palidă.

— Ce s-a întâmplat, Roschenette? zise Mechtalmn. Este imposibil ca un lucru aşa de simplu să-ţi producă o asemenea impresie.

— Mechtalmn, îi zise tânăra soţie, nu poţi renunţa la această treabă?

— Cu neputinţă!

— Nu poţi să mă iei cu tine?

— Cu neputinţă!

— Atunci, mergeţi cu bine!

Mechtalmn o privi.

— Eşti geloasă, biet copil?

Roschenette surise trist.

— Nici gând, e cu neputinţă, continuă el; s-a întâmplat ceva ce-mi ascunzi!

— Poate că n-am dreptate să mă tem, răspunse Roschenette.

— Şi de ce te-ai putea teme în acest castel, în mijlocul rudelor şi prietenilor noştri?

— Il cunoşti pe fiul stăpânului nostru, Mechtalmn?

— Da, fără îndoială, răspunse acesta ridicându-şi sprâncenele; ei bine?

— Ei bine, el m-a văzut la Claudenazzo înainte ca să fi devenit soţia ta!

— Şi el te iubeşte? strigă Mechtalmn strângând pumnii şi privind-o fix.

— Aşa mi-a spus!

— Mai de mult?

— Da, şi eu am uitat; dar, ieri, l-am întâlnit pe drumul dinspre Damasleon, şi mi-a repetat aceleaşi cuvinte!

— Bine, bine, murmură Mechtalmn. Seniori fără ruşine!… nu e de ajuns aşadar iubirea mea de ţară? vreţi să-i adaug ura mea pentru voi? Dar feriţi-vă să adăugaţi noi crime pe capul vostru, ziua răzbunării va veni!

— Pe cine ameninţi astfel? întrebă Roschenette. Uiţi că el îţi e senior!

— Da, dar peste vasalii săi, peste servitorii săi, şi peste valeţii săi; dar eu, Roschenette, eu sunt din starea liberă, cetăţean, stăpân pe pământurile mele şi pe casa mea; şi dacă eu nu am dreptul ca el, de a împărţi dreptatea, am în schimb dreptul de a mi-o face!

— Vezi bine că aveam să mă tem, Mechtalmn.

— Da!

— Aşa că, n-ai să mă părăseşti?

— Mi-am dat cuvântul, trebuie să mi-l ţin!

— Imi vei îngădui să te însoţesc?

— Ţi-am spus deja că este cu neputinţă!

— Doamne dumnezeule, stăpânul meu! murmură Roschenette.

— Ascultă, reluă Mechtalmn, ne temem degeaba, poate; n-am spus nimănui că voi pleca; nimeni n-o ştie prin urmare! Nu voi lipsi decât până mâine la prânz! Se va crede că sunt lângă tine şi vei fi respectată.

— Domnul să binevoiască!

Mechtalmn o îmbrăţişă pe Roschenette şi o părăsi.

Intâlnirea conjuraţilor era la Garleybourg; nimeni nu lipsi.

Acolo, pe o mică suprafaţă, loc neted care formează o câmpie strimtă înconjurată de izvoare, la picioarele stâncii Seylousseano, în noaptea lui 17 februarie, pământul dădu cerului unul din cele mai sublime spectacole, acela al celor trei oameni jurându-se, pe onoarea lor, de a reda, cu riscul vieţii lor, libertatea unui popor întreg. Cei trei, dintre care unul era Mechtalmn, întinseră braţele şi strigară către Dumnezeu, înaintea căruia regii şi popoarele sunt egale, că vor trăi şi vor muri pentru fraţii lor, că vor întreprinde şi vor suporta totul în comun; că nu vor mai suferi, dar nici nu vor comite vreo fărădelege; că vor respecta drepturile şi proprietăţile fiecăruia; că nu vor face niciun rău altora, dar nici nu vor pune bazele unei noi tiranii; rugându-se lui Dumnezeu, dacă jurământul îi va fi agreabil, să le facă cunoscut aceasta printr-un miracol. In aceeaşi clipă, trei izvoare de apă izbucniră la picioarele celor trei baroni. Conjuraţii strigară atunci: Slavă Seniorului! şi, ridicând mâinile, făcură la rându-le jurământul de restabilire a libertăţii ca oameni de inimă. Cât despre execuţia planului, hotărâră ca acesta să fie pus în aplicare peste opt ani, în prima vinere a lunii iunie; apoi, cum ziua se apropia, se despărţiră, şi fiecare o apucă pe drumul care-l readucea acasă.

Oricât se grăbi Mechtalmn, era amiază atunci când ieşind din Dallenwyll, îşi zări castelul şi fereastra de la care îl privea de obicei Roschenette; totul părea liniştit. Temerile sale se risipiră la această privelişte, inima încetă să-i bată, se opri pentru a respira. In acel moment i se păru că numele său îi trece pe la ureche, purtat de o boare de vânt. Tresări şi-şi reluă drumul.

La capătul a câteva minute, auzi a doua oară un glas care-l striga. El fremătă, căci această voce era plângătoare şi i se păru că o recunoaşte a fi a Roschenettei. Acest glas venea de pe drum, şi el se avântă către castel.

Abia făcu douăzeci de paşi, că zări o femeie fugind către el, despletită, pierdută care, din clipa în care-l văzu, întinse spre el braţele, pronunţându-i numele şi, fără a avea puterea de a merge mai departe, căzu în mijlocul drumului. El o recunoscu pe Roschenette.

— Ce s-a întâmplat, mult-iubita mea? strigă el.

— Să fugim, să fugim! murmură Roschenette încercând să se ridice.

— Şi pentru ce trebuie să fugim?

— Pentru că el a venit, Mechtalmn, pentru că el a venit în timp ce tu nu erai…

— El a venit!…

— Da… şi abuzând de absenţa ta şi de faptul că eram singură…

— Hai spune! Spune, hai!

— Mi-a poruncit să-i pregătesc o baie…

— Neruşinatul!… Şi te-ai supus?…

— Ce puteam face, Mechtalmn? Atunci mi-a vorbit de iubirea lui… a întins mâna asupra mea… Şi atunci m-am salvat, strigându-te, chemându-te în ajutor… am fugit ca o nebună… apoi, când te-am zărit, puterile m-au părăsit, şi am căzut deodată ca şi cum mi-ar fi fugit pământul de sub picioare.

— Unde este el?

— In casă… în baie…

— Neruşinatul! strigă Mechtalmn aruncându-se către castel.

— Ce vrei să faci, nenorocitule?…

— Aşteaptă-mă, Roschenette, voi reveni…

Roschenette căzu în genunchi, cu braţele întinse către locul în care dispăruse Mechtalmn. Ea rămase astfel un sfert de ceas, nemişcată şi mută ca statuia rugăciunii însăşi; apoi deodată se ridică şi scoase un ţipăt. Mechtalmn revenea, palid şi ţinând în mână un pumnal roşu de sânge.

— Să fugim, Roschenette! strigă la rându-i; căci nu vom fi în siguranţă decât pe celălalt mal al lacului. Să fugim fără a folosi drumul… departe de cărări, departe de oraşe… să fugim, dacă nu vrei să mă vezi murind de teamă, nu pentru viaţa-mi, ci pentru viaţa-ţi!…

După aceste cuvinte, el o conduse de-a curmezişul câmpiei.

Roschenette nu era una din acele flori delicate şi gălbejite care cresc în oraşele noastre; era o nobilă muntean că, puternică şi tare în faţa

primejdiei, crescută în soare şi în oboseală. Mechtalmn şi ea ajunseră curând în vârful muntelui. Mechtalmn voi atunci să se odihnească; dar ea îi arătă cu degetul sângeâe care-i acoperea fierul pumnalului.

— Ce-i cu acest sânge?

— Al lui… răspunse Mechtalmn.

— Să fugim! strigă Roschenette şi leşină.

El o luă în spate şi-şi continuă drumul. Se înfundară în cea mai deasă dintre păduri, coborând coastele muntelui pe cărări cunoscute numai vânătorilor. De mai multe ori Mechtalmn voi să se oprească; dar de fiecare dată, Roschenette îi dădea curaj asigurându-l că nu era obosită, şi el o urca din nou pe umerii săi puternici. In sfârşit, cu o jumătate de oră înainte de căderea nopţii, ajunseră pe una din crestele care prelungeau masivul Rambs; de acolo auziră behăiturile turmelor care se întorceau la Babsidio şi văzură lacul liniştit şi pur ca o oglindă. La această privelişte, Roschenette voi să continue drumul; dar voinţa îi depăşea puterile; Mechtalmn îi pregăti un culcuş de frunze şi de brânduşe pe care ea se culcă şi el rămase s-o vegheze.

Mechtalmn auzi murind unul după altul toate zgomotele văii, văzu stingându-se rând pe rând, toate luminile care păreau stele căzute pe pământ. Apoi, rumorii discordante a oamenilor îi succedară sunetele armonioase ale naturii; lucirilor efemere aprinse de mâini muritoare, splendida pulbere de stele ridicată de sub paşii lui Dumnezeu; muntele

are, ca şi Oceanul, voci imense care se ridică deodată, din mijlocul nopţii, din suprafaţa lacurilor, din sânul pădurilor, din profunzimile gheţarilor. In intervalele acestora, se aude zgomotul continuu al cascadelor sau duduitul furtunos al avalanşelor, şi toate aceste zgomote vorbesc omului de la munte o limbă sublimă care îi este familiară, şi căreia îi răspunde prin strigăte de groază sau cânturi de recunoştinţă.

Ostenit la rându-i, Mechtalmn nu mai avu prilejul să se neliniştească de aburii care acoperiră oglinda lacului: el adormi. Aburii se ridicau la suprafaţă din adâncuri, urcară încet valea, până la ei. Dar, miracol! Sub faldul de aburi urcase şi apa! Cum Roschenette se afla puţin mai jos decât cel care încercase s-o vegheze, apa înaintă până la ea, odată cu patul de frunze şi flori, apoi se retrase cu preţioasa-i pradă în marginile fireşti ale lacului, în timp ce aburii continuară să se ridice către piscul înzăpezit al masivului! Când se trezi, Mechtalmn văzu soarele înconjurat de un cerc straniu de brumă, care se risipi însă văzând cu ochii. Dar Roschenette nu mai era: în locul ei, apa lăsase un bolovan de aur. Şi Mechtalmn înţelese semnul!

El îşi plânse mult soţia, dar lăudă pe Dumnezeu. Nu cunoscu niciodată motivul pentru care leşinase Roschenette şi nici nu se gândi la el. Abia istoricii de mai târziu reconstituiră de altfel şi alte aspecte ale dramei. Astfel, se află că tiranul feudal organizase el însuşi conjuraţia care ar fi

urmat să-l doboare, şi Mechtalmn să fie unul dintre conjuraţi, pentru ca soţia lui să rămână singură o noapte cu fiul său mult iubit; dar tiranul nu prevăzuse întorsătura lucrurilor datorată fiului mai mic, care-i dăduse dinadins informaţii greşite, pentru ca fratele său mai mare să moară şi să-i lase tronul! Dar aceste fapte sunt controversate: important e că Mechtalmn n-a mai părăsit niciodată locul unde ajunsese. Şi-a făcut o colibă chiar pe locul unde se culcase soţia sa iubită, a adunat tot aurul şi toate pietrele scumpe ascunse în munte şi a creat această minunată operă de artă, care vă produce o aşa de mare impresie.

După ce-şi termină istorisirea, gardianul tăcu, clătinând de câteva ori din cap, apoi murmură ceva în emiţătorul său. Am rămas o vreme toţi trei tăcuţi, privind strălucirile şi formele din faţă.

— Aceasta este povestea creaţiei, spuse celălalt gardian, mângâindu-şi pistolul. Dar nu mai puţin extraordinară este seria întâmplărilor prin care această capodoperă a trecut până să ajungă în faţa dumneavoastră, ca s-o admiraţi aşa cum o faceţi!

— Am bănuit că este o emanaţie a acestei spiritualităţi, am spus eu.

— Bănuiala dumneavoastră poate fi considerată o certitudine, spuse el, strângându-şi centura pistolului. Dar lucrurile trebuie privite în evoluţia lor. Cândva, statul nostru făcea parte dintr-un imens imperiu, şi spiritualitatea acestuia este normal să se reflecte în colţul nostru, iar

această capodoperă care nu ne aparţine direct să ne reprezinte. Dar aceste lucruri sunt de la sine înţelese. Iată care este istoria vasului din momentul creaţiei sale.

Când Mechtalmn sau cel care a făcut capodopera şi-a terminat munca, el a murit. Creaţia sa a rămas multă vreme ignorată, până ce un cioban a trecut pe acolo, evident cu oile, şi a descoperit minunea. La început nu s-a putut apropia şi a căzut la pământ, crezând că este un semn de sus; a chemat stăpânii şi aceştia, mai puţin mistici în această privinţă, au ascuns capodopera; castelul baronilor a fost asediat de barbari, dar el a rezistat eroic; peste un secol n-a putut însă rezista unui groaznic cutremur: şi minunea ascunsă de priviri şi venerată în taină, a apărut ochilor uimiţi dintre dărâmăturile castelului, ca o banană dintre cojile ei! Astfel, ea a fost luată de cardinalul Baltagliazzi şi dusă la Roma: cardinalul avea din fericire doi nepoţi, frate şi soră, care se iubeau nelegiuit. Când fură blestemaţi, spre sfârşitul vieţii lor, ei erau de mult despărţiţi, dar culmea nelegiuirii, fiecare trăia nelegiuit cu unul din copiii făcuţi împreună! Acestor infamii trecătoare ca şi vieţile lor, li se adaugă însă din nefericire, o alta şi mai groaznică de data aceasta: la despărţire, capodopera fu tăiată în două bucăţi şi fiecare a plecat cu partea sa în alt colţ de lume. După moartea tatălui său, Massio Benavente îşi luă comoara şi se hotărî să devină negustor în Levant; drumul spre Stambul

dură mult, atât din cauza hoţilor, cât şi a autorităţilor locale şi vicisitudinilor naturale. Pierdu cea mai mare parte dintre avuturi în jocuri de noroc; rămas cu jumătatea lui de minune el îşi continuă drumul; dar, pentru a-1 putea continua, desprindea în fiecare zi o bucată de aur sau vreo piatră miraculos şlefuită din jumătatea de capodoperă, astfel că în Sicilia se văzu cu buzunarele goale. Lucrul cel mai extraordinar a fost că s-a întâmplat ca prima bucată să fie cumpărată de un celebru artist al acelor timpuri care, era şi bogat; minunându-se de frumuseţea acestei piese, el porni în urmărirea sceleratului şi recumpără pe rând, de la cei cărora el le vânduse piesele detaşate, astfel că în Sicilia, jumătatea capodoperei era întregită!

După multe eforturi reuşi să afle care fusese în continuare ţinta călătoriei sceleratului, şi se îmbarcă la rându-i pe un vas rapid, crezând că sceleratul deţinea şi cealaltă jumătate a capodoperei!

In timpul călătoriei sale vremea nu fu prielnică: o furtună îngrozitoare se dezlănţui şi corabia sa, în afară de faptul că fu purtată pe un drum cu totul altul decât cel aşteptat, fu făcută bucăţele după prima răbufnire. Marele artist reuşi ca prin minune să se apuce de o epavă, împreună cu sacul în care-şi purta comoara. După multe zile de plutit, el auzi un strigăt din depărtare şi ascuţindu-şi privirea, zări un om care-şi agita un braţ din mare. Se îndreptară unul spre celălalt şi

fiecare descoperi că se afla pe câte o epavă! In mijlocul valurilor, îşi spuseră povestea vieţii lor, de până atunci, fără a mai avea vreo speranţă de salvare. Şi marele artist, ce lucru minunat şi extraordinar, descoperi că celălalt naufragiat era fratele său, pe care-l crezuse mort din copilărie! Dar încă mai nepomenită a fost descoperirea că fratele său geamăn pornise la drum în căutarea celeilalte jumătăţi a capodoperei, pentru că el însuşi deţinea o jumătate. De unde o avea? Vicioasa soră a sceleratului vântură-lume, pusese rămăşag în celălalt capăt al Scandinavei, pe unde ajunsese, că poate reconstitui din memorie, după un an jumătatea ei de capodoperă, şi o aruncase în foc, unde pierise difinitiv! Acest lucru nu mai fusese desigur posibil, dar fratele geamăn al artistului avusese un vis extrem de clar în care jumătatea dată apărea cu toate infinitele ei particularităţi. Descrisese această jumătate unei armate de giuvaergii care reuşise s-o reconstituie. Dar cealaltă parte, partea ascunsă, jumătatea care se afla acum la fratele său, n-o visase! Dar ştiind că există, plecase în căutarea ei! Şi acum nu numai că o regăsise, dar îşi regăsise şi fratele! Fraţii au fost salvaţi de piraţii de pe coastele Africii; în schimbul unor mari sume de bani li s-au tăiat nasurile şi au fost eliberaţi. Minunea întregită a rămas în posesia unei paşale căreia i s-a tăiat capul; capodopera a fost cumpărată de un englez şi donată, astfel că o puteţi admira din plin!

Am rămas din nou pe gânduri, cutremurat

deopotrivă de frumuseţea stranie a lucrului omenesc din faţa mea şi de faptele neomeneşti şi totuşi omeneşti legate de ea. Trecuse de mult ora închiderii şi gardianul din stânga şopti la rându-i ceva în emiţător.

— Ne pare rău, domnule, dar timpul e întârziat.

Imi părea rău cu adevărat şi aceasta se vedea pe faţa mea.

— Va fi una din cele mai frumoase amintiri din viaţa mea, le-am mărturisit.

— De ce? zise cel din dreapta.

— E simplu şi foarte complicat, am spus eu.

— Mă scuzaţi, am impresia că e o neînţelegere, mi-o reteză el. Am vrut să spun: de ce amintire?

— Nu înţeleg, am spus eu.

— Foarte simplu. Dacă vă place atât de mult, puteţi s-o luaţi.

— Se poate?

— Desigur, răspunseră ei într-un glas.

Am privit ansamblul care strălucea în faţa mea şi am refuzat.

— Nu se poate.

— De ce?

— N-am în ce să-l duc.

Gardianul din stingă spuse celui din dreapta:

— Vezi că am eu o geantă în cabină.

Celălalt se duse şi reveni repede cu geanta. Cei doi mă ajutară să bag capodopera în ea. La plecare i-am întrebat cum pot să le mulţumesc.

— Spunându-ne bunăziua când ne vom mai întâlni.

I-am încredinţat că aşa voi face, m-am jurat chiar şi am părăsit pentru totdeauna oraşul în care cred cu convingere că voi mai reveni.

In orele şi săptămânile următoare am mers ce-am mers pe scurtătură până ce am ajuns să văd următoarea localitate de la înălţimea maximă a unei coline. Era bine limitată de un râu frumos şi limpede, pe partea dinspre mine; în fundal, părea limitat de o pădure care urca lin coastele masivului muntos. Câteva turle străluceau ca argintul, cifrele orologiilor ca aurul. Clădirile erau colorate în tot felul şi aveau forme dintre cele mai plăcute. Erau minunate toate la un loc iar cadrul întreg, dacă n-ar fi fost ele ar fi semănat mult unul din tablourile lui Claude Lorrain. Dinspre oraş a venit un fel de amestec de melodii frumoase pentru câteva secunde; copacii aveau un verde intens, muşcatele de la ferestre parcă ardeau, chiar şi dacă păreau pictate. De unde mă aflam, singura posibilitate de a ajunge acolo jos, în localitate, era drumul îngust, care pornea din stânga mea, mai mult o potecă până la un podeţ arcuit peste râu; dincolo de podeţ, drumul se lărgea, se vedeau trandafiri şi peri pe marginea drumului care şerpuia pentru a se pierde printre primele ziduri. Am început să cobor, dar înainte de a ajunge la podeţ din sens opus am văzut trecând podul şi venind către mine un grup de oameni. Ţineau să mă întâmpine, precis că nu, pentru că

fugeau spre mine, preocupaţi, dacă mă luam după chipurile lor şi chiar după simultaneitatea mişcărilor picioarelor şi braţelor. Trecură podul înainte ca eu să fi ajuns lângă el şi mă înconjurară gâfâind, totuşi decişi, deşi zâmbind prietenoşi.

— Vreţi să mergeţi în oraş, mă întrebă bătrânul cu părul alb, cănit pe ici şi colo.

— Să stăm puţin jos, am obosit fugind.

Vorbise fata cu părul roşcat şi ochii albaştri, zveltă şi cu doi sâni care doreau s-o încovoaie sub greutatea lor rotund-ascuţită; dar ea era puternică, şi cu multă voinţă, şi nu se lăsă, lucru evident chiar şi când se aşează jos. Ceilalţi îi urmară exemplul, şi eu după bineînţeles.

— Ce căldură! spuse femeia blondă, cu ochii şi şoldurile mari, şi bătrânul negă.

— Am fugit un pic, spuse tânărul cu ochii verzi şi părul negru.

— Tu tot timpul găseşti explicaţii, i-o întoarse roşcata în glumă.

Părură în următoarele replici să nu ţină seama de mine, privindu-mă în acelaşi timp: era un dialog simplu şi clar, construit special pentru a mă familiariza cu lumea lor fără a întreba ceva.

— De unde veniţi? mă întrebă Paul.

— I-am arătat cu capul colina din spate, şi toţi râseră frumos şi plini de satisfactie.

— Sunt român, am precizat.

— Aha, frumos, frumoasă România, am fost, spuse ochioasa cu şoldurile amintite. Delta, mânăstirile din nordul Moldovei, Dracula, Hanul

lui Manuc, Eminescu, Fraţii Chivu! Buna ziua!

Pronunţa bine cuvintele memorate. Tot ea anunţă că era ora mesei, şi se apucă să desfacă nişte pachete pe o faţă de masă pe care o scoase de nu ştiu unde. Voii să mă ridic, dar bătrânul mă opri punându-mi palma pe umăr cu blândeţe. Era şi vin, banane şi nu mai are importanţă ce: mi-a fost imposibil să refuz. Mâncam şi vorbeam agreabil, parcă mă apucase şi pe mine o foame de lup care în loc să scadă pe măsură ce mâncam, mai rău creştea, asta până când am simţit că mă prăbuşeam, în stomac, iar inima parcă-mi căzuse-n genunchi. Nu era nicio şmecherie: mâncasem bine, asta era tot şi mă apucase un fel de lene plăcută care nu mă împiedică să ascult şi să spun lucruri agreabile, să fiu foarte atent la comportarea mea şi a celorlalţi. Deşi mâncasem exact acelaşi număr de chiftele şi în aceeaşi cantitate şi calitate ca toţi ceilalţi, în următoarea oră am fost mult mai spiritual decât tânărul brunet cu ochii verzi; e drept că lângă el se afla fata aceea roşcată foarte frumoasă, iar lângă mine nu şedea nimeni, deşi toţi mă înconjurau, căutând să pară cât mai puţin apropiaţi; ceea ce nu era acelaşi lucru pentru că frumoasa roşcată, bună să joace pe diavoliţa roşcată într-o piesă de Blaga, dacă n-ar fi arătat ca un înger din priviri, fata roşcată deci mâncase şi ea chiftele în aceeaşi cantitate şi calitate; pe urmă, era bătrânul, care mâncase şi el aceleaşi chiftele, femeia cea şoldoasă şi nu mai e cazul s-o repet ochioasă,

mâncaseră aceleaşi chiftele şi toate celelalte riguros exact ca şi mine, în porţii. Printre vorbe spuse şi auzite, încercam să organizez aceste observaţii, să le depăşesc, să le transform deci într-o realitate unitară care să fie cuprinsă în altă realitate mai largă, universală, fie ea şi neomogenă. Dar ei veniseră de dincolo de pod, dinspre oraş, eu venisem de dincolo de pod dinspre alt loc, peste o colină, şi totuşi mâncaserăm împreună aceleaşi chiftele, foarte excelente, e drept, şi m-am întrebat numai într-o doară dacă un pretext cum s-au dovedit a fi chiftelele puteau constitui germenele unui antagonism sau un numitor comun, chiar dacă eu mă dovedisem cu mult mai spiritual decât bunii mei tovarăşi de sens contrar.

— Vreţi să mergeţi în oraş, mă întrebă din nou şoldoasa ochioasă, dar înainte de a mă lăsa să-i răspund, ne arătă brusc o pasăre galbenă care traversă în mod special cerul dinspre oraş spre colină. O privirăm cu capetele date peste cap până dispăru.

— Nu merită oboseala, spuse roşcata crăcoasă şi tânărul o aprobă, uitându-se la ea apoi la mine.

— O porcărie, întări babalâcul.

— De ce trebuie să fie totul frumos pe lumea asta? întrebă şoldoasa potrivindu-şi ochii. Dacă oraşul ar fi ceva de capul lui, altele n-ar mai fi.

— Mi s-a spus că merită să văd oraşul.

— Categoric, nu! spuse puriul, şi aproape că

ridicase glasul, dar imediat îmi turnă un pahar de votcă şi-mi ură viaţă lungă.

— Totul e scump, oamenii sunt hoţi, un rahat, ce mai!

— Sunt de pe Ferentari, am replicat eu; de altfel n-am bani şi nici n-am de gând să stau mult. Doar să văd.

— N-ai ce să vezi, nu merită şi gata.

— Azi este un concert Wagner, cu Karajan şi Gerry Mulligan la saxofon…

— S-a amânat sine die, îmi spuse tânărul. Şi noi am fi vrut să-l vedem.

— Mai sunt miniaturile lui Kolwaert din muzeul municipal.

— Falsuri, toate sunt falsuri, s-a clarificat totul. Imitaţii de pe desenele bunicului aşazisului artist.

— Piaţa centrală, cu ce e în jurul ei e un motiv suficient, ca să merite osteneala.

— Prostii, piaţa e murdară, plină de muci, vome, pisici moarte şi putrezite, mâncate de derbedei drogaţi şi curve fără clienţi. In piaţa centrală e şi închisoarea, în care ajungi fără să vrei.

— Nu toate femeile sunt curve.

— Dar absolut toate curvele sunt bolnave, crede-mă.

Pe când ochioasa pronunţase această ultimă replică netezindu-şi şoldurile, roşcovana se ridicase, urcase câţiva paşi şi se aşezase într-un tufiş dispus ca un careu: o vedeam numai eu, şi

ceea ce vedeam era ceva de zile mari. Se uita spre mine şi zâmbea şi mă chemă să-mi spună ceva: vorbise destul de încet, calm şi rar, din care cauză se lăsase pe-o parte şi pentru că i se dezveliseră nişte picioare care păreau să se termine la gât, nasturii se deschiseră sub povara balistică a sinilor.

Atunci m-am ridicat şi m-am îndreptat spre pod. Boşorogul m-a strigat.

— Vino-ncoace, să-ţi spun ceva foarte confidenţial care o să-ţi prindă bine.

M-am întors.

— Am un prieten la Lisabona al cărui fiu s-a însurat cu o fată de la Bucureşti, de pe strada Ştefan Furtună. Ca să fiu sincer, eu nu ştiu dacă strada asta există.

— Există, am confirmat eu.

— Da, dar nu asta ar fi problema. Insă într-o zi, pe când nici nu mă aşteptam, am auzit că s-a mutat ulterior de pe strada Titi Maiorescu pe strada Nicolae Berzei. Evident că asta s-a întâmplat cu mult înainte de a se căsători cu băiatul în cauză. Dar ia spune, am citit undeva despre conflictele dintre daci şi romani de la voi. Sunt tot aşa de puternice şi acum?

— Nu, s-au mai aplanat.

L-am lăsat şi m-am îndreptat din nou spre pod, dar şoldoasa m-a oprit din drum, întinzându-mi o piersică şi mijindu-şi ochii enormi.

— Ia-o, e ca din Dobrogea, aşa ceva nu se găseşte în oraşul ăsta, s-o ştii de la mine.

I-am luat piersica şi mi-am continuat drumul, dar printr-un salt de pisică, tânărul brunet îmi veni în faţă scăpărând din ochii verzi şi zâmbind.

— Ştii fotbal, rugby, judo?

Şi înainte ca să-mi fi putut alege un sport, m-am pomenit buşit la pământ, aşa în joacă, placat fără balon, şi m-am ridicat pentru a mă găsi iar pe iarba verde răsturnat cu o figură de centura a patra. Mă pregăteam să reacţionez, tot aşa în joacă, ceilalţi deja se adunaseră în jurul nostru, când crăcoasa ţâţoasă ne făcu semn să ne uităm în sus. Pe colină, pe panta pe care venisem şi eu, înainta încet, privind spre oraş, o blondă tânără în costum jeans, cu un sac sport pe umăr. Ne privirăm şi o privirăm, apoi ne-am îndreptat toţi spre ea.

— Spune-i dumneata că nu meritǎ, mă rugă bătrânul şi ceilalţi fură de acord că el avea dreptate să-mi ceară aşa ceva. Fata ajunse lângă noi şi invers, dacă ţin seama de faptul că înaintaserăm destul spre ea, până la prima barieră aflată destul de departe pe podul pe care nici nu călcasem încă. Dar era o barieră formală, ca şi podeţul, nu-ncape nicio bănuială. Ne dădurăm bunăziua şi după ce mâncarăm puţin, i-am spus fetei care era din Camerun, venea de la Toronto şi se numea Ortrun şi nu mai ştiu cum că nu merita în niciun caz să meargă până în oraş şi toate celelalte care mi se spuseseră şi mie, şi tot ca mine, nici ea nu păru convinsă. Trecuse însă de amiază şi am convenit să ne întoarcem împreună

pe acelaşi drum, fie ce-o fi, fără să mai mergem în oraş. Grupul care mă întâmpinase îmi felicită ideea: ne strânserăm mâinile, ne dădurăm adresele şi hotărârărăm să ne întâlnim cândva. Am ajutat fetei să urce înapoi colina: cvartetul rămase jos, ne făcea des semn cu mâna, şi în acelaşi timp se retrăgea, se afla la capătul podului, pe pod, pe drumul frumos spre oraş, priveau spre noi amabili, dar foarte atenţi, concentraţi parcă, iar când trecurăm de vârf, coborând, cu ultima privire aruncată spre oraşul care strălucea mirific i-am văzut la ultima cotitură a drumului, care se pierdea printre zidurile înecate în flori şi verdeaţă.

Tovarăşa de drum mi-a spus atunci, la momentul potrivit, că putea să-mi recite o scurtă poezie de Nietzsche despre călătorii care merg ca printr-un labirint şi la voia hazardului. Mi-am notat poezia mergând aşa, dar am uitat s-o întreb ce titlu avea, şi dacă nu mă minţea când spunea că e de cine-a spus. Am întrebat-o dacă cel pe care-l pomenise nu scrisese şi ceva despre oraşul pe care nu ajunsesem să-l văd, şi ea mărturisi că nu ştia precis, poezia o ştia de la un prieten bun, pe care nici ea nu ştia de ce-l refuzase când îi propusese să se mărite cu el.

— A fost un băiat bun, îmi spuse ea.

In partea cealaltă a colinei, la şosea era o staţie de combustibil şi alte mărunţişuri: tovarăşa de drum îmi spuse că în cel mai apropiat oraş în susul drumului, pe unde încă nu călcasem, şi nici dânsa de altfel, avea un unchi, fratele mamei ei

vitrege.

— Trebuie neapărat să mergi cu mine acolo. Vizităm şi oraşul, este o minunăţie, toată lumea mi-a spus asta. Şi face unchi-miu o salată de vinete… cu roşii aşa, şi ardei copţi!

— Nu ţine, i-am răspuns răspicat.

— Te rog, te implor, hai să mergem în oraş.

— Nu ţine, am repetat eu.

— Nu fi porc, măgarule, haide că mă supăr.

— Mergeţi, e foarte frumos, splendid, se băgă în vorbă o doamnă bine îmbrăcată. Localitatea e minunată, vă asigur eu, domnişoara are dreptate, eşti foarte drăguţă domnişoară.

— Ce s-a întâmplat, interveni un domn cu papillon, care observase că doamna bine îmbrăcată mă trăgea de nasture.

— Domnul afirmă că nu doreşte să viziteze oraşul.

— Fără să motiveze? se interesă domnul în vârstă.

— Niciun motiv nu este acceptabil, spuse un tânăr care se alăturase grupului, în continuă creştere de altfel.

— E o porcărie, spuse cel care se numea probabil Cris, pentru că aşa îl strigase Maria, căruia el îi răspunsese strigând-o aşa. Ba chiar o jignire! Şi din partea cui!

— Unde e organul ordinii, să vie încoace!

Grupul se mărise, se opriseră câteva maşini, care obligaseră pe altele să se oprească: drumul era blocat acum, claxoanele funcţionau, şi tot aşa,

până s-a auzit şi sirena corespunzătoare.

— Nu vreau, nu sunt obligat, protestez, n-am chef, te bag în mă-ta, am zis eu organului legii care m-a suit cu forţa în maşina oficială, conducându-mă în oraşul cu pricina, pe care am fost astfel obligat să-l vizitez, deşi era minunat, cu nepoata unchiului, timp de două luni, după care ne-am despărţit sub un paltin falnic, notându-ne adresele.

Paltinul se afla într-un parc, parcul lângă gară: dintr-o gară se ajunge neapărat într-o altă gară. Cea amintită la urmă aparţinea oraşului * * * în care locuitorii de lângă gara oraşului înainte vizitat, avuseseră satisfacţia să-mi aranjeze o vizită oficială. Din depărtare, oraşul cu patru cruciuliţe arăta minunat: elementele peisajului erau storcite de razele soarelui dătător de viaţă şi de atâtea speranţe, altele erau umflate, lăbărţate. Pe peron mă aştepta deja un însoţitor care mă recunoscu dintr-o mie. Avea prin toată prezenţa sa prestanţa adecvată a unui ghid remarcabil. Işi făcuse studiile la Yale, iar în timpul liber era violoncelist de geniu. După propoziţiile de rigoare, mă conduse de braţ spre ieşire şi de acolo mă invită într-un automobil splendid cu care ajunserăm direct la hotelul Hilton, în care aveam să locuiesc pe perioada şederii mele printre locuitorii oraşului său. Automobilul a mers atât de repede încât n-am avut posibilitatea să-mi fac absolut nicio impresie folosind fereastra. Am fost dus binevoitor de braţ într-o cameră la fel de

monumentală ca şi hotelul: de la etajul meu, panorama era transformată într-o pictură impresionistă cu ajutorul geamurilor rafinat deformate. Insoţitorul îmi arătă pe perete un tablou cu zece butoane diferit colorate, fiecare având şi o indicaţie scrisă, în afară de ultimul.

— Pentru diferite servicii. Vă rog să nu apăsaţi pe ultimul, e interzis, sublinie el, observând că mă zgâiam exact la acela fără niciun fel de indicaţie. Vă rog foarte mult, e interzis, repetă el şi mă părăsi zâmbind frumos.

Rămânea să mă fac gigea pentru vizita de la primărie, cu care începea programul oficial. Oricum, cunoaşteţi uşa din basme făcută doar pentru a se aminti eroului că nu trebuie în niciun chip s-o deschidă. Aşa că vă imaginaţi ce a urmat. După aceea, am apăsat pe alt buton, la întâmplare. Peste un minut a apărut un domn în frac care s-a înclinat şi a aşteptat de la mine ceva ca o comandă.

— Pantofii, spun tipului, sunt cam necurăţaţi, nu neapărat murdari, dar necurăţaţi, şi dacă tot eşti pentru treaba asta, ar fi bine dacă i-ai pune şi nişte flecuri, poate chiar pingeliţi dacă nu durează mult. In sandale nu pot să merg la primarul.

— Îmi pare rău, răspunse amabil, dar zâmbind, eu sunt chelnerul de serviciu.

Am apăsat pe un alt buton şi a venit o micuţă domnişoară zâmbitoare şi ascultătoare, căreia i-am cerut să-mi facă un masaj.

— Mă scuzaţi, eu sunt manichiuristă.

M-am uitat atent la butoane şi am sunat pe următorul. Micuţa domnişoară ascultătoare a apărut din nou, şi atunci i-am pretins să-mi facă manichiura.

— Mă scuzaţi, dar aţi chemat frizeria.

A plecat şi am palpat următorul buton care mi-a adus o stenodactilografă căreia i-am solicitat să-mi spele o cămaşă, apoi a venit un tip care repara umbrele şi aparate electrice de ras pe care l-am rugat să scrie ceea ce urma să-i dictez, adică paginile pe care le-aţi citit până acum, precum şi o parte a Comicologiei, pe urmă o simpatică doamnă în halat alb cu o trusă medicală din care a scos imediat o cutie cu seringi, de la care n-am mai pretins nimic, apoi o mamă cu o fiică şi un fiu care în timp ce se dezbrăcară mă anunţară că fac serviciul complet. In continuare, poliţistul hotelului: i-am declarat că nu-mi găseam bretelele şi l-am rugat să-mi aducă el unele de-aâe lui. In sfârşit, instalatorului nu am ştiut ce să-i cer. Până la urmă i-am chemat din nou pe toţi în cameră, am deschis barul din perete şi i-am invitat să bea. Era la mine mare veselie, fiindcă nu aveau voie să bea în timpul serviciului. Pentru orice eventualitate am mai apăsat odată pe butonul negru, dar fără indicaţie: n-a venit nimeni şi nu s-a produs niciun eveniment deosebit. Manichiurista se pupa cu instalatorul, chelnerul cu doica medicală şi aşa mai departe, când a apărut ghidul meu care nu-şi exprimă dezacordul, dar păru totuşi dezacordat. M-am pregătit de bine de rău pentru vizita

protocolară.

In holul hotelului, l-am zărit, de unde până unde, pe Gheorghe Ruja, fostul meu maistru la secţia sculărie a uzinelor Autobuzul.

— Nu avem timp, nu putem întârzia, vă rog, nu este momentul, îmi spuse însoţitorul şi mă apucă amabil de braţ.

N-am avut ce face şi am pierdut nişte îmbrăţişări prieteneşti care mi-ar fi făcut cea mai mare plăcere, ca şi reamintirea unor vechi întâmplări frumoase. N-am putut vedea nimic din stradă, deoarece însoţitorul m-a băgat într-o altă maşină luxoasă, care a pornit tot în viteză. Insoţitorul scoase o cutie cu cravate şi mă privi atent.

— Primarul nostru are alergie faţă de desenul şi combinaţia de culori a cravatei dumneavoastră. De aceea, vă rog să nu vă supăraţi, şi să vă puneţi una dintre aceste cravate.

Erau în cutie opt cravate identice: galben, portocaliu, şi verde aprins. Mi-am ales-o pe cea mai potrivită.

— Mai repede, vă rog.

Am ajuns, am dat mâna, am vorbit, am ascultat, am vorbit, am ascultat, am dat mâna, am plecat. Întrevederea următoare s-a desfăşurat într-o atmosferă cordială, prietenească, la sediul organizaţiei locale a artiştilor, la care m-am prezentat, la indicaţiile ghidului, într-un costum naţional viu colorat, de căluşari, dar fără bâtă, întru-cât atât directorul organizaţiei cât şi portarul

aveau o deosebită admiraţie pentru costumele şi obiceiurile naţionale ale altor popoare. La plecare, m-am dezbrăcat pe loc şi, în semn de omagiu, am dăruit instituţiei costumul meu. Gestul meu spontan a fost confundat iniţial cu un program de streap-tease, dar finalmente a fost interpretat în adevărata sa semnificaţie şi a produs o vie impresie.

A treia întrevedere oficială a fost aceea cu rectorul universităţii, care tocmai se întorsese din Danemarca, copleşit de amintiri. In prealabil, însoţitorul mi-a înmânat câteva foi dactilografiate.

— Vă rog să le citiţi pe drum. Ele conţin o detaliată prezentare a operei lui Steen Steensen Blicher, un nuvelist danez, am putea spune un clasic nuvelist sau chiar unul din clasicii literaturii daneze, care este şi marea pasiune a distinsului rector, apropiatul dumneavoastră interlocutor. Sunt cuprinse aici şi principalele scene, personaje, aforisme şi expresii care-i plac cu deosebire onoratului rector, în special din clasica nuvelă E Bindstouw, publicată în 1842. V-am fi deosebit de recunoscători dacă veţi orienta discuţia în această direcţie şi cu atât mai mult dacă vă veţi limita la acest subiect, de altfel deosebit de vast şi atractiv.

In anticamera rectorului se mai aflau opt delegaţii care-şi aşteptau rândul: am aflat întâmplător, că mai erau trei anticamere pe alte trei laturi ale biroului academic. Însoţitorului meu i-a fost imposibil să obţină favoarea de a o lua înaintea celorlalte delegaţii. Dar întrevederile

erau extrem de rapide, pe cât de spontane şi marcate de acea plenară comunicare pe care o avantajează totdeauna înalta spiritualitate. Unii intrau şi alţii ieşeau ca din aparatul de fotografiere a plămânilor. Mi-a venit şi mie rândul şi după mine altora.

Ultima întâlnire oficială trebuia să aibă loc la prefectură. Şeful jandarmeriei locale era un om pe cât de influent pe atât de modest. Ca să am conştiinţa exactă a personalităţii sale, însoţitorul mi-a înmânat un volum reprezentând biografia marelui om: vă daţi seama că am parcurs-o de la un cap la altul, am conspectat-o, am pus întrebări suplimentare şi am răspuns la întrebările şi ghicitorile de la sfârşitul cărţii, care aveau scopul pe de o parte de a verifica, pe de alta de a consolida cunoştinţele asupra eminentului erou. Însoţitorul însuşi mă supuse unui prelungit examen şi se declară îngrijorat şi într-o oarecare măsură satisfăcut. Automobilul porni din nou, cu aceeaşi mare viteză printre nişte ziduri înalte din blocuri mari de piatră. Trecurăm printre mai multe cordoane de pază şi ne oprirăm lângă un mic pavilion roşu. Însoţitorul meu coborî, apoi se întoarse: căuta să fie la fel de calm, dar ochii trădau o anume agitaţie.

— Vă rog, trebuie să coborâm puţin.

Mă conduse într-o încăpere fără niciun fel de mobilier, unde am rămas în picioare, încercând să ghicesc unde era nordul după culoarea pereţilor fără ferestre. Când abia mă mai ţineam pe

picioare, însoţitorul reapăru.

— Vă rog să ne scuzaţi, dar a intervenit ceva. Nimic important, într-un anume fel de o importanţă crucială.

Ca să-şi simplifice explicaţiile care ieşeau cu dificultate, îmi întinse un volum sclipitor.

— Iată unul dintre primele exemplare ale biografiei prefectului nostru, o eminentă personalitate, noul nostru prefect!

Am rămas în micul pavilion şi am studiat în următoarele zile biografia noului prefect, am răspuns tuturor testelor şi am avut întrevederea oficială. În următoarele ore am vizitat oraşul cu ajutorul însoţitorului. In primul rând am ajuns la muzeul municipal: însoţitorul m-a tras de mână, am trecut în goană prin sălile cu Rubenşi, Rembranţi, Michelangeli, Dali şi m-a oprit, plin de extaz în faţa unui portret de Johnnie Tantormo zis El Big Giovanello, ascuns undeva într-un colţ obscur de sală. Nu mi-a fost uşor să recunosc în portret câteva din trăsăturile însoţitorului meu.

— Priviţi vă rog cu atenţie, mă îndemnă, văzând că mă uitam la tabloul vecin al unui anonim flamand.

— E bunica dumneavoastră?

— Tatăl meu, spuse el cu mândrie.

— Aha, atunci problema se pune cu totul altfel.

Replica mea i-a plăcut. După aceea m-a tras afară, pretextând că altfel nu mai aveam timp să vedem şi monumentul eroilor. De la muzeu la

monument a trebuit să mergem din fericire pe jos: dar n-am văzut mare lucru din oraş. Însoţitorul mă ţinea strâns de braţ şi-mi corija cu amabilitate privirea, care se ducea spre dreapta sau spre stânga: mergeam de fapt umăr la umăr, ca doi fotbalişti rivali care caută să câştige unica minge.

— Priviţi înainte, ca să puteţi prinde toate efectele apropierii de monument, vă rog nu la dreapta, nu e nimic interesant acolo, nu vă rog, nu fi măgar!

Singura dată când am reuşit să-l păcălesc a fost atunci când am pretextat că mi s-a dezlegat şiretul. M-am aplecat să-l leg şi, printre picioare, am reuşit să prind imaginea cu capul în jos a unei perechi de tineri extraordinari de frumoşi care ne priveau dintr-un pom de după un zid dărăpănat, cu nişte ochi mari, măriţi, a căror expresie n-am s-o uit niciodată.

Insoţitorul îmi sesiză cu oarecare întârziere tertipul şi se repezi îndatoritor să-mi facă el într-un timp rezonabil funda dublă. In acest moment m-am îndreptat de şale şi în secundele care-i trebuiră totuşi dexterităţii sale extraordinare pentru a-mi lega şiretul, am putut să privesc în voie împrejur.

Ceea ce am văzut în acele secunde întrece orice închipuire. Nu ştiu cuvinte, nu îndrăznesc să caut cuvinte sau să le inventez pentru a descrie cât de cât ceea ce am văzut. Aceste imagini fulgurante vor rămâne de-a pururi nişte bunuri personale, netransmisibile. Orice efort de a vi le

prezenta mi se pare inutil. Nu cred că e cazul să insist. Asta este totul. Toată bunăvoinţa mea ar fi inutilă. Ca să fiu sincer, nici nu concep să încerc. Sper să mă înţelegeţi. Este de datoria oricărui seamăn al meu să mă înţeleagă.

Insoţitorul meu s-a ridicat şi pentru prima oară, l-am văzut spumegând: vreau să spun că la colţul gurii care zâmbea încă, apăruse un clăbuc subţire, o spumă din care se ridică prin două expiraţii un balonaş cât o prună, care crăpă. Mă conduse înapoi la hotel fără să-mi spună vreun cuvânt în legătură cu viitoarele obiective ale vizitei.

Peste câteva zile pe care le-am petrecut în camera încuiată, mi-a sunat cineva la uşă. Am deschis unui domn tipic, zâmbitor şi stilat, care mă informă că întrucât însoţitorul meu decedase în urma unei lungi şi grele suferinţe, şi pentru că nu erau disponibili alţi însoţitori care să-mi înlesnească mai departe cunoaşterea oraşului, vizita mea luase sfârşit.

Mi – am împachetat calabalâcul, care nu era impresionant, sub privirea zâmbitoare a funcţionarului de la protocol. Pe scurt, acest funcţionar era o fiinţă fără cusur în ceea ce-l privea. Era înalt, zvelt, cu ochi rnari cenuşii, cu trăsături blânde şi delicate într-un fel aparte, mai puţin apropiate de vreun gen stabilit, şi avea o naturaleţe politicoasă şi oarecum formală, care părea prea înnăscută ca s-o zbârcească vreodată. Cineva apropiat spusese despre el că banii şi

restul păreau să-l lase indiferent; hainele după el erau de o simplitate mult mai costisitoare decât orice gătează, dar el singur ştia că între o simplitate şi o gătează costisitoare, simplitatea costă în mod normal, natural şi curent mult mai puţin. Era dealtfel încredinţat că nimic nu-l mai putea afecta adânc şi pierderea părinţilor ajunşi la o vârstă impresionantă nu-1 impresionă. Fraţii şi surorile lui se căsătoriseră şi plecaseră de acasă care spre Verona, care spre Bawalpindi; se putea spune că trăia departe de orice vicii, ca o floare. Când am vrut să bag în geamantan şi cartea dedicată noului prefect al jandarmeriei, funcţionarul s-a grăbit să mi-o ia şi să-mi înmâneze o alta, închinată prefectului care între timp fusese schimbat.

— Aţi apăsat cumva pe butonul negru, fără indicaţie, mă întrebă el la gară.

La răspunsul meu afirmativ, păli îngrozitor, dar nu-mi dădu nicio explicaţie. Am plecat de acolo cu senzaţia că am provocat ceva ireparabil, care poate că încă nu s-a produs. Dar am timp să aştept, voi afla, nu mă grăbesc, călătoria nu s-a terminat şi am tot dreptul să mă gândesc cu groază la ceea ce am făcut.

Trenul înainta extrem de încet: ceea ce făcea ca panorama oraşului abia părăsit să se îndepărteze şi să se micşoreze şi mai lent, generându-mi nişte friguri specifice pe şira spinării. Ca să am impresia că înaintez totuşi, am început să merg din vagon în vagon spre

locomotivă: în ultimul vagon, înaintarea mi-a fost oprită de o frână violentă, după care trenul o luă înapoi; o bănuială, frica, mă făcu atunci să alerg în sens invers, încercând să mă îndepărtez cu fiecare vagon de apropierea oraşului. Trenul mergea la fel de încet, după un timp corespunzător depăşi gara oraşului, ale cărei peroane erau absolut pustii şi porni într-o altă direcţie pe o derivaţie oarecare. Era exact ceea ce-mi trebuia pentru a adormi.

Pe când dormeam, în compartiment a intrat un experimentat cercetător ştiinţific, cu ochelari, care a scos o lupă foarte puternică şi a început să mă cerceteze prin ea. Mi-a privit cu luare-aminte porii, a luat cu o pensetă un fir de păr şi i-a urmărit structura la un microscop electronic portativ, după care s-a ocupat de ţesăturile diferitelor elemente ale costumului meu, ajungând chiar să mă deschidă la pantaloni. Totuşi, a avut în permanenţă grijă să nu mă trezească. A venit rândul capului cu: nasul, găurile nasului, cutele nasului, cutele frunţii, fruntea în ansamblu, urechile, bărbia, ce s-a putut din ochi, şireturile cu pantofii. Când a terminat toate aceste operaţii în care a depus cea mai decisă meticulozitate, a scos un aparat de fotografiat şi mi-a tras câteva mii de clişee variind infinitesimal unghiul: de sus în jos şi invers, de la dreapta spre stânga şi invers, din faţă spre spate. In etapa următoare de cercetare folosi invers un telescop puternic, pentru depărtare. Când a epuizat şi această serie de manevre, m-a zguduit până m-a trezit şi m-a rugat să mă întorc

pentru a relua totul dinspre spatele sprijinit până atunci de canapea. M-am supus plin de bunăvoinţă. Cercetătorul a mai reperat un fir de păr pe spate şi s-a apucat să-l cerceteze în comparaţie cu primul.

— Mai am un tip de păr deosebit, l-am avertizat cu aceeaşi solicitudine, gata să-mi deschei nasturii.

— Presupun că sunteţi localnic şi mergeţi în localitatea vecină. Avea o fervoare extraordinară în glas, în mişcarea buzelor şi a ochilor.

— Merg în localitatea vecină, dar nu sunt localnic.

Cercetătorul m-a privit paralizat; apoi, explodând, şi-a mototolit însemnările, le-a aruncat pe geam şi a părăsit compartimentul fără niciun semn de politeţă.

Rămas singur, am început să mă gândesc intens la următoarea localitate. Când intensitatea a ajuns la acele limite ale insuportabilului m-am oprit puţin, ca să mă odihnesc. După aceea am început din nou să mă gândesc intens, repetând exerciţiul de en ori. Când am ajuns la perfecţiune, am procedat invers, căutând să nu mă gândesc deloc la viitoarea localitate, tot aşa, cu toată intensitatea, repetând şi acest tip de exerciţiu de en ori, tot invers.

Următoarea localitate prin care m-am preumblat era celebră prin colecţia ei de porţelanuri, cea mai bogată şi mai completă din lume, ca şi prin domul ei, capodoperă gotică. Aici

am mâncat chiftele de sparanghel la cuptor, un adevărat deliciu. După Sanda Marin, ceea ce am mâncat se prepară astfel: se curăţă un kilogram de sparanghel cu firul verde şi subţire şi se fierbe. Fierberea se face la fel ca la sparanghelul fiert, adică se pune la fiert apă cu sare şi când clocoteşte se dă drumul legăturilor de sparanghel. După fierbere se scurge bine sparanghelul de apă, şi se trece prin maşina de tocat carne, care trebuie, presupun, să fie bine curăţată de anterioarele tocături. Se adaugă brânză, o lingură de unt, se pun apoi, pe rând, trei ouă, sare. Se amestecă totul împreună; se face o pastă ca o smântână groasă. Se ia cu lingura din compoziţie şi se dă drumul într-o tigaie cu două linguri de untură fierbinte. Untura face foarte rău la stomac, probabil şi mai mult dacă e fierbinte. Oricum, ceea ce s-a pus în tigaie, chiftelele, se rumenesc chiftelele pe o parte, apoi pe alta. Se aşează într-o formă care merge la foc. Se toarnă deasupra o ceaşcă de smântână amestecată cu o linguriţă de făină şi un praf de sare, se presară două linguri de brânză rasă. Se dau o jumătate de oră la cuptor.

După ce am văzut colecţia şi domul, am intrat într-un restaurant, dorind să mănânc peşte la cuptor cu ciuperci. Acesta se prepară astfel: se fierbe în apă cu sare şi zarzavat un kilogram de morun, nisetru sau păstrugă; după ce s-a răcorit se taie în bucăţi mici. Se curăţă o jumătate de kilogram de ciuperci, se taie în felii nu prea subţiri şi se înăbuşă cu o lingură de unt şi sare. Se face

un rântaş dintr-o lingură de unt, cu o lingură de făină şi se stinge cu o ceaşcă de smântână sau cu lapte. Separat, avem pregătite o sută de grame de brânză rasă. Se unge o formă rezistentă la foc cu unt. Se aşează, alternând, rânduri de peşte, ciuperci, sos, brânză. Ultimul rând trebuie să fie de sos, se presară brânză, se dă la cuptor să se rumenească.

N-am reuşit să-mi îndeplinesc dorinţa, şi n-am mâncat mâncarea descrisă, şi ea familiară celor care au cunoscut-o pe Sanda Marin, cel puţin prin opera ei. M-am mulţumit cu ce s-a întâmplat să fie, punând degetul la întâmplare pe lista de bucate: caviar, trufe şi gazelă vieneză.

După ce a mâncat, un călător complet nu poate şi nu trebuie să fie dus de nas de imaginile stereotipe ale civilizaţiei reproduse de la o ţară la alta. Lumea are şi o scară de serviciu, pe care eu am căutat-o. Şi experienţa a fost groaznică.

N-aş fi ajuns la cealaltă realitate, fără ajutorul unui cunoscut de origine italiană, stabilit prin acele locuri de mai multă vreme, cu al cărui nume suna neverosimil de literar: Vergilio Dante. După multe ezitări în care se găsea destulă teamă, mi-a dat telefon, întrebându-mă dacă putea să mă vadă pentru o clipă; nu mai mult, pentru că avea multă treabă în ziua aceea. Am acceptat, prelungindu-i maniera de a ezita şi parcă am perceput o uşurare în glas. Am aşteptat la geam până a apărut: mergea parcă încercând să se amestece cu zidurile caselor şi, când a trecut colţul, a întors

capul înapoi. M-am grăbit să-i deschid înainte de a-l obliga să sune. Mi-a dat un bunădimineaţa conspirativ şi am urcat în cameră.

Ducea o geantă cu el; din geantă a scos nişte salopete lucioase de jeg, rupte şi peticite, nişte galoşi scâlciaţi, legaţi cu sârmă unde rupturile erau mai lungi.

— Repede, spuse el, pune-ţi asta.

Am vrut să-mi las cămaşa pe mine, dar eram gatagata să-l înfurii; pentru orice eventualitate, mi-a cerut să renunţ şi la chiloţi. Apoi m-a mânjit pe faţă cu nişte ulei ars şi mi-a aruncat în păr nişte tărâţe şi fulgi pe care-i adusese într-o pungă.

— Să mergem, spuse, tramvaiele şi autobuzele încă n-au ieşit din depouri. Dacă întârziem, te-am sculat degeaba.

Tot târându-ne pe lângă ziduri, am părăsit zona periferică; casele deveneau tot mai mici şi mai vechi, începuse să miroasă a cărbune prost: mi-am dat seama că ne îndreptăm către centrul localităţii. O bucată de drum am străbătut o pădure încââcită coborând abrupt, îndepărtându-ne de orice alee sau potecă. După o vreme zărirăm printre ultimii copaci un soare galben, agonic prins între nori negri, stranii, şi ei strânşi între ziduri înalte. Vergilio adună nişte broaşte şi nişte gândaci şi mi-i dădu să-i car într-o pungă de plastic transparent, murdară. El purta sub braţ o sticlă ciobită la gură, cu un dop de hârtie de ziar, în care un ulei roşiatic încerca să se despartă de apa tulbure.

— Mergi mai cocârjat, îmi spuse, când ieşirăm din tufişuri.

El însuşi începu să meargă împleticindu-se şi şchiopătând.

Astfel am intrat în teritoriul ascuns, interzis al oraşului, despre care nu se găsea nicio informaţie în niciun ghid turistic şi despre care niciun parlamentar local nu iniţiase vreo interpelare. Imaginile din dosul civilizaţiei se năpustiră asupra mea mai violente decât toate gravurile lui Breughel, Luyken şi decât toate tablourile expresioniste adunate la un loc. Dar iată că mă prostesc; trivializez realitatea dându-i aproximaţii artistice. Ceea ce se învălmăşea acolo era dincolo de orice posibilitate umană de descriere, o dezordine neînchipuită a întregii mizerii umane într-o societate bazată pe inechitate. Încerc să-mi adun impresiile, şi nu pot decât indica imagini răzleţe cărora hârtia le oferă o succesiune inexistentă în realitate, izbindu-mă simultan de pretutindeni.

Intr-o baltă de funingine cu noroi se jucau trei băieţaşi şi o fetiţă; încercau să se scufunde, deşi apa era prea mică, băgau capetele în mâl şi se ridicau apoi în picioare, scoţând din gură ceea ce strânseseră de la fund: scoici putrezite, bucăţi de excremente, pietricele. Când unul găsi o bucată de maţ, ceilalţi se repeziră la el să i-l smulgă, şi urmă o învălmăşeală de membre subţiri, descărnate, ciocniri de burţi umflate ca nişte baloane, şiroind de noroi amestecat cu păcură

arsă; am vrut să-mi bag degetele în urechi, dar Dante mi le-a tras speriat înapoi, şi a trebuit să suport strigătele celor care îşi făceau prin strigăt elan pentru a muşca şi pe ale celor muşcaţi. Dâre de sânge pătau deja noroiul şi am vrut să fug, dar ghidul meu m-a strâns cât a putut pentru a mă reţine, până mi-am căpătat un mers cât de cât normal.

— Cocoaşa! îmi aduse el aminte.

Un vaiet reunit răbufni din spate, dar Vergilio fu prompt.

— Nu-ntoarce capul, nu e cazul, mai avem de mers.

Intr-un şanţ, la marginea drumului nepavat, în care noroiul se întărise mulând degete de picioare şi mâini, deformate pe ici pe colo de lăturile albastre, cenuşii şi roşiatice aruncate din curţi stăteau întinşi cu faţa la soare opt schilozi. Uitându-mă mai atent am descoperit că nu şedeau, ci încercau să înainteze spre un alt grup, aflat în groapă; dar înaintau aşa de încet, după puterile lor, încât păreau mai curând a sta pe loc.

Accidente de protecţia muncii, îmi spuse Vergilio, bâlbâindu-se, pentru a nu fi înţeles de cineva.

Groapa în care doreau să ajungă avea doi bărbaţi bărboşi şi uscaţi; ceea ce-i arăta unul celuilalt erau nişte bube supuroase de pe fluierele picioarelor, tipice sifilisului; celălalt îl urmări, o vreme, apoi îşi desfăcu ceea ce mai era pantalon şi îi arătă ceea ce lipsea, adică cicatricea vânătă din

partea de corp pe care n-o mai avea. Râdeau amândoi tâmp şi burţile încreţite se destindeau puţin, atât cât să se vadă murdăria strânsă în cutele buricelor.

— O imagine a sănătăţii publice, spuse Vergilio, arătându-mi pe sifilitic; armonizată cu una a securităţii sociale, celălalt a fost castrat pentru a nu spori populaţia. Evident, operaţia s-a făcut fără consimţământul omului, care în momentul operaţiei nici nu putea să-şi dea aşa ceva. Vreau să spun că operaţiile de castrare se fac în perioada copilăriei. Raţiunea guvernului este următoarea: dacă nu se poate elimina şi nici nu e util să se desfiinţeze sărăcia, atunci trebuie să se limiteze numărul săracilor la strictul necesar.

Trecurăm de groapă şi încercarăm să înaintăm peste nişte mormane de gunoaie a căror duhoare mă adusese într-o stare de spasm continuu; abia ajunserăm în vârful primei grămezi când o piatră mă lovi direct în frunte. M-am clătinat şi am revenit de-a berbeleacul până unde plecasem. Durerea mă făcu să uit mirosul; Vergilio rupse o bucată de salopetă şi-mi spuse să mă vait cât pot mai tare; în timp ce mă văitam, el mă târa pe vaga potecă dintre mormane, dintre care apărură câteva femei zdrenţăroase. Vergilio le-a zis ceva din care eu n-am înţeles nimic şi femeile se repeziră la el să-i smulgă părul; câteva picioare în burtă le îndepărtă, şi ele se opriră lângă mormane, scâncind.

Vergilio m-a lămurit că mormanele de gunoaie erau proprietatea acelor gospodine şi constituiau proviziile familiei pentru iarnă: mâncare, aşternut, căldură. Ceva mai încolo le văzurăm şi bărbaţii care nu lucrau atunci în oraş; şedeau concentraţi spre spărtura dintr-un uriaş canal de beton care colecta şi ducea către mare toate lăturile părţii civilizate a oraşului. Scoteau de acolo cu nişte linguri mari, ruginite, tot ce plutea. Când apărea câte un maţ sau un şoarece mort, umflat, se băteau pe el: cel care-l pescuia avea dreptul la un premiu din partea celorlalţi, în genere vreo cârpă muiată în motorină, pentru luminat seara unicele camere ale familiei, în care toţi dormeau de-a valma, printre zdrenţe mirosind a fum, şi câini sau pisici mirosind a gaz. In treacăt amintesc că pisicile şi câinii, ca şi limacşii care se prelingeau pe mâzga interioară a betonului canalului, erau toleraţi pentru că reprezentau una dintre sursele alimentare din perioada sărbătorilor.

Inaintând ne loveam fără să crâcnim de beţivi care lălăiau, înjurau, plângeau, se băteau, râdeau; unii abia se ţineau pe picioare, alţii se clătinau, alţii mergeau din gard în gard, sprijinindu-se de şanţuri, făcând eforturi groteşti de a se ţine pe două picioare. L-am întrebat pe Vergilio cum e posibil aşa ceva şi care era explicaţia că un regim care-şi baza existenţa pe exploatare şi injustiţie tolera beţia până la acest grad.

— Foarte simplu, îmi spuse Vergilio.

Abrutizarea prin băutură este utilă unei asemenea societăţi bazate pe exploatarea cea mai sângeroasă. Omul se degradează, nu mai judecă, îşi cheltuieşte banii pe băutură şi ştie că orice se poate, în afară de faptul că trebuie să renunţe vreodată la alcool. E un om manevrabil, pus să execute munci înjositoare, care nu presupun pregătire profesională şi care e înlocuit uşor cu unul provenind din aceeaşi zonă. Aceşti oameni beau pentru că băutura este singura lor plăcere şi mijloc de evaziune, dar beau şi pentru a putea rezista. Băutura e un drog pentru ei. Munca desfăşurată în partea civilizată a oraşului este istovitoare; drumul către oraş şi de acolo aici este epuizant; întorşi acasă, târziu, frânţi, oamenii trebuie să mai facă câte ceva şi pe lângă casă, dorm o oră două pe noapte, mănâncă pe sponci. Băutura îi face să reziste. Evident, să reziste până cad; uneori se mai zvârcolesc prin şanţuri, în crize de delirium tremens, orbi şi purtându-şi cirozele un timp, asemeni celor pe care-i vezi înainte.

Tot înaintând printre gardurile din tablă, am ajuns la nişte dărâmături carbonizate.

— Aici a stat un învăţător, spuse Vergilio. Era singurul care ştia carte. Odată cu el a dispărut şi ultimul intelectual al locului; spun intelectual şi mă gândesc la unul care ştie să citească. Intelectualii sunt dispreţuiţi şi consideraţi periculoşi în măsura în care tind să tulbure o organizare şi să-i organizeze pe oameni în alt fel. Orice încercare de organizare este prompt şi

definitiv sancţionată.

Am remarcat că nu exista într-adevăr niciun fel de şcoală sau de instituţie de cultură în acea zonă.

— Au fost, spuse Vergilio, dar s-au terminat. La timpul potrivit vom ajunge să vedem şi unde au fost. Dar un fel de învăţământ există şi aici.

Imi arătă un bătrân, orb probabil, care desena în ţărână cu o extraordinară precizie imaginile simplificate ale unor unelte simple: ciocan, târnăcop, daltă, furcă şi aşa mai departe. Copiii zgâriau la rându-le figurile pe nişte bucăţi de tablă ruginită. In apropiere, funcţiona un grup şcolar pentru hoţii de buzunare şi un curs de perfecţionare în lovituri cu toate tipurile de cuţite şi de obiecte ascuţite. Din primul grup explodau rânjetele celor care câştigau, căci lecţiile se făceau deocamdată pe viu dar cu ajutorul elevilor, de dincolo urletele şi înjurăturile celor atinşi.

Părăsind piaţa, care era de fapt un maidan mai mare, ne-am continuat înaintarea, printre mormane de zgură cu câte un fir firav de iarbă uscată mişcat de vânt; între două grămezi văzurăm picioarele fragile ale unei fiinţe dezgolite, despărţite de ciolanele butucănoase şi păroase ale unui hăndrălău. Când ne apropiarăm, hăndrălăul sări în picioare şi ni se puse în faţă.

— O ţigară şi vă las rândul meu.

Fiinţa urla încă mai sfâşietor decât până atunci. Vergilio se scotoci, scoase un pachet şi numără şapte ţigări. Derbedeul înclină capul şi se

duse către ai lui. Gemând, fetiţa se ridicase în genunchi, murdară şi cu lacrimi în ochi. Vergilio îi făcu semn să vină. Când voi să o ajute să se ridice, ea îl muşcă de deget.

— Cine mai sunteţi şi voi, urlă ea. Ce dracu mai vreţi şi voi! Căraţi-vă!

Un golan care părea să doarmă cu un ziar pe faţă se ridică şi veni spre noi ameninţător.

— Da, ce vreţi?

— Goneşte-i, îi spuse fetiţa.

Ne îndepărtarăm cu spatele câţiva metri, apoi o luarăm la fugă, urmăriţi de o ploaie de pietre.

Ne continuarăm drumul printr-un val de oameni care veneau din sens contrar, cu tot felul de boarfe în braţe, cu feţe supte şi ochi absenţi; se grăbeau totuşi, dar mergând ca vitele minate din spate. Curând ultimii ne depăşiră şi ajunserăm în locul de unde plecaseră, unde nişte buldozere curăţau terenul de nişte dărâmături.

Aici a fost şcoala, spuse Vergilio. A fost dărâmată pentru că dedesubt se va deschide o nouă gură de mină. S-a descoperit ceva pe aici. Dacă unii au fost mutaţi, înseamnă că vor fi nişte oameni care vor căpăta de lucru; după o vreme vor fi mutaţi alţii din celălalt capăt al rezervaţiei, şi cândva, cine ştie când, se va reveni aici şi se va găsi alt minereu. Ideea guvernului este că nu strică să se vânture pleava socială, pentru că şi gunoiul îşi poate dezvolta o aristocraţie şi tradiţii, ceea ce nu e util în conducere şi exploatare.

Undeva, în faţa unei barăci prost încheiate cu

scânduri descojite de var şi geamuri murdare, aşteptau câteva mii de bărbaţi, cu aceleaşi feţe absente şi ochii înfundaţi în cap.

— Sunt şomerii care aşteaptă un loc, mă lămuri Vergilio.

L-am întrebat dacă aveau vreo şansă să obţină o muncă.

— Uneori după o zi, alteori după doi ani de aşteptare. Totul depinde de necesităţile producţiei, dar şi mai mult de modul cum se desfăşoară munca în adâncuri, spuse el. Un oarecare rol îl joacă şi hazardul.

Nu înţelegeam prea bine, şi tovarăşul meu m-a tras către o altă baracă, spre care cei aflaţi la coadă întorceau capetele la fiecare câteva secunde. Era gura minei. Exact când ajunserăm către intrare, se auzi o sirenă şi din adâncuri se ridică un ascensor de pe platforma căruia doi bărbaţi traseră un vagonet: văzui în el câteva corpuri strivite, a căror came zdrenţuită era amestecată cu darâmături roşiatice de rocă.

— Un accident curent, mă lămuri Vergilio; priveşte coada!

M-am întors şi am văzut coada înaintând câţiva metri. Nouă bărbaţi din fruntea cozii veniră în fugă către intrarea din mină, se dezbrăcară în pielea goală şi se urcară în ascensorul care dispăru în jos ca şi cum s-ar fi prăbuşit.

— Modul obişnuit de a lucra, spuse Vergilio Dante. Un fapt prea puţin cunoscut şi nepopularizat este că din cauza căldurii, minerii

lucrează în pielea goală. Poţi verifica şi pe cadavrele scoase la suprafaţă. Dar nu totdeauna, trebuie să ştii, aceste cadavre mai sunt scoase la suprafaţă: se scoate numai un anume număr, necesar statisticilor internaţionale.

In acel moment, ascensorul apăru iar şi coborâră din el trei bărbaţi slabi de abia ţinându-se pe picioare; îşi puseră nişte haine nenorocite peste sudoarea prăfuită şi înaintară târându-se către baracă. Când ajunseră în dreptul cozii, ridicară câte două degete despărţite ca într-un V, simbolul cunoscut al victoriei. Dispărură în baracă, şi alţi trei bărbaţi din fruntea cozii se îndreptară fericiţi, în fugă, către gura minei.

Minerii de pe aici, din cauza nocivităţii mediului şi lipsei de măsuri de protecţie, care ar fi foarte costisitoare pentru bestiile care exploatează mina, se îmbolnăvesc în câţiva ani de silicoză, maladie tipică pentru această profesiune: cei bolnavi sunt pensionaţi, dar nu se pot bucura prea mulţi ani de odihna plătită, pentru că mor. In genere, sunt oameni care nu depăşesc vârsta de patruzeci de ani. Oricum, perioada care le mai rămâne de trăit este considerată, de ei, drept cea mai frumoasă şi mai fericită din viaţa lor: stau lângă copii, acasă, tăifăsuiesc cu vecinii şi primesc nişte bani la sfârşitul lunii. Cei trei mineri pe care i-ai văzut făcând semnul victoriei erau fericiţi: simţiseră că boala le învinsese organismul şi că astfel vor fi pensionaţi. In genere, mai toţi minerii folosesc conştient un procedeu de accelerare a

îmbolnăvirii: burghiele electrice folosite pentru înaintarea în rocă sunt prevăzute cu un dispozitiv de împrăştiere a apei, care are rolul de a precipita praful degajat. Minerii dereglează dispozitivul, apa nu mai curge şi ei aspiră cât mai profund praful în plămâni, pentru a se îmbolnăvi mai repede. Cum este greu să-şi dozeze bine cantitatea de praf inhalată, şi cum de altfel vor ca boala să fie cât mai convingătoare, ei ajung rapid într-o stare biologică limită. Mai iau câtva timp pensie şi se prăpădesc.

Deodată, o baracă vecină şi-a deschis uşa şi un individ într-un şorţ soios a început să lovească cu un polonic într-o ţeavă. Cei din fruntea cozii şomerilor întoarseră capetele, în vreme ce ceilalţi, dinspre coadă se repeziră şi formară o altă coadă în faţa celeilalte barăci. Ca din senin apăru în fiecare mână câte o cutie de conserve goală, pe care fiecare şi-o zăngănea de a vecinului, cuprins parcă de demenţă.

Se dădea masa săracilor şi şomerilor. Bucătarul puturos trântea polonicul într-un cazan la fel de puturos ca şi el, pe care dâre negre arătau nu numai că fiertura dăduse de multe ori pe dinafară, dar şi că vasul nu mai fusese de mult spălat; polonicul pleznea zeama, cei din faţă urlau, atinşi de stropii clocotiţi şi bucătarul îi înjura.

O figură din ultimul rând mi s-a părut cunoscută. Era un bărbat strâmb, ca toţi ceilalţi, dar eu parcă îl mai văzusem. I-am răzuit cu grijă murdăria de pe faţă şi i-am netezit cutele de pe

frunte şi din jurul nasului. Şi astfel, am reuşit să-l recunosc: fusesem cu acest om cândva vecin. Avea pe atunci în jur de treizeci de ani, era considerat unul dintre cei mai importanţi pictori şi poeţi ai generaţiei sale, răsfăţaţi de soartă, de critici, de femei, de prieteni, de natură; apoi, dispăruse brusc din Bucureşti şi nimeni nu mai ştia decât că trăia prin al le meleaguri.

Il aveam acum în faţa mea. Nu se uita la mine; când s-a uitat nu m-a recunoscut. Mi-era ruşine să-i actualizez ceva din alte vremuri; când ajunse în faţă, braţul îi tremura aşa de puternic, încât jumătate din fiertură căzu pe masă. Bucătarul îl înjură şi-l plesni peste mână. Cutia îi zbură; câteva bucăţele de cartofi şi nişte boabe de fasole se risipiră pe pietriş. Fostul meu vecin mai mult se prăbuşi decât se aplecă să le culeagă. Un administrator, care privea scena fără a se amuza, cu un chiştoc de ţigară în colţul gurii, îl pocni cu cizma în spate şi fostul meu vecin căzu în cap. Se reechilibră cu greu ridicând încet, abătut şi rugător ochii spre uniforma neagră. Fără să-şi dea chiştocul din gură, poate şi pentru că n-ar mai fi avut cum să-l ţină între degete de mic ce era, paznicul îi scuipă în faţă. Fostul meu vecin se repezi şi linse scuipatul; când termină, ridică din nou ochii smerit, şi paznicul îi lăsă să-i cadă chiştocul, pe care fostul meu vecin îl mestecă îndelung.

— Să mergem, îmi spuse Dante, e târziu şi nu putem rămâne aici!

Pornirăm printre ruine şi grămezi de fiare vechi, ruginite; Dante îmi făcu semn să mă opresc în faţa unei cabane dincolo de care se vedea un drum şi pădurea, urcând; soarele abia mai sclipea, ca din fundul unei bălţi tulburate. Cabana era pustie; dar de-a lungul pereţilor, în cuie dese, atârnau nişte salopete şi tot felul de haine simple, dar curate, aşa cum cele de pe noi nu mai erau; văzui chiar cravate şi nişte sandale noi.

— Repede, spuse Dante, după despărţitură e un duş.

Ne spălarăm amândoi odată şi ne căutarăm haine pe măsură. Soarele cobora dincolo de înălţimea împădurită, şi doar razele distincte mai pătrundeau printre crengi. Dante mă trase de mână şi o luarăm la fugă.

— Nu întoarce capul, ţipă el la mine, când câinii începură să hămăie.

Urmărirea noastră n-a continuat. Peste câteva ceasuri ieşeam din pădure; dimineaţa următoare intram stors de puteri în cartierul civilizat. Mergeam iar pe lângă ziduri; înaintea noastră lumea începea să se trezească; Dante îmi arătă că toţi oamenii de acea oră purtau haine ca ale noastre: şi cel care ducea poşta, şi cel care căra laptele, şi cel care conducea autobuzul. Atunci, el mă lămuri că nu se putea ieşi din rezervaţie decât astfel îmbrăcat; prin această îmbrăcăminte corectă, uneori chiar cochetă, se păstrau aparenţele; mai mult, cealaltă lume nici nu exista.

— Lumea pe care ai văzut-o nu există

deocamdată, îmi spuse el ca într-un fel de încheiere. Fii atent ce faci, nu vorbi despre ea deocamdată. Nu te-ar crede nimeni, nu te-ar asculta nimeni şi n-ai câştiga nimic. Aşteaptă măcar până ajungi la tine acasă şi chiar şi acolo mai gândeşte-te, caută-ţi prieteni de nădejde.

A dispărut pe după un colţ de zid, iar eu am mai umblat încă prin oraş, înainte de a mă întoarce în cameră. Mi-era frică aşa cum nu-mi mai fusese niciodată; am încuiat uşa şi m-am ascuns sub pat.

A doua zi mi-am continuat călătoria. Din gară i-am dat un telefon lui Dante, dar mi-a răspuns o altă voce, care m-a întrebat unde mă aflu.

— In Patagonia, şi du-te-n măta!

Trenul era pe plecate; am respirat odată adinc, intr-un compartiment gol, îndreptându-mă către un alt mare şi civilizat oraş.

Ceea ce am relatat pare incredibil; ca orice adevăr gol-goluţ. Aşa cum oamenii se suportă mai uşor unii înalţii îmbrăcaţi, tot aşa îşi suportă şi adevărurile; ba chiar informaţiile. De aceea nici nu-mi trece prin cap să scriu aici şi numele localităţii, pe care orice analfabet de pe glob am convingerea că o cunoaşte. Nu pot să demonstrez că aşa ceva există pentru că pur şi simplu există; dar există şi un consens unanim în a păstra tăcerea cea mai deplină asupra acestor realităţi. Mai bine tac şi mă gândesc la locul unde mi-am lăsat familia, înainte de a pleca în călătorie. Trebuie să mă trezesc din acest vis urât; trebuie

să adorm puţin. Şi adorm obosit.

Se făcuse sâmbătă, soarele nu apăruse din spatele blocului din faţa mea, dar eram sigur c-o să apară; bătea puţin vântul, atât cât trebuie, şi la capătul zilei aveam să mă aflu la o zi depărtare cu trenul de locul unde mă aflam, printre prieteni care mă aşteptau. Mai aveam doar câteva lucruri mărunte de cumpărat de la colţul străzii. Timp era berechet, şi încă din cel mai frumos; am coborât fără să-mi mai încui uşa, pentru că niciun hoţ n-ar fi avut timp să-mi ia ce-ar fi vrut şi să plece.

La colţul casei mi-a dat bunădimineaţa băiatul care spăla maşinile clienţilor restaurantului, şi-mi spuse că şi el avea să se întoarcă nu peste mult timp în ţara sa. Îmi dădu drept amintire o brichetă aurită. Am vrut să-l refuz, dar n-a fost cu putinţă; mai avea vreo trei la el. Am mai făcut cinci paşi şi am fost strigat de lângă un zid. Nu pe nume.

— Hei, tinere domn!

Chiar aşa am fost strigat. Trecusem fără să observ pe lângă o bătrână doamnă, sprijinită de zid; acum îmi făcea semn cu bastonul, care părea o prelungire acuzatoare a indexului; poate că era şi puţin ameninţătoare. Bastonul îmi făcu semn să mă apropii şi-mi indică geanta uriaşă de lângă picioarele bătrânei doamne. Am apucat geanta, care era şi mare şi grea; cu celălalt braţ am sprijinit-o în mers. Avea un mers calm, sigur şi fără pauze. Străbăturăm astfel un şir de străzi, de-a lungul şi de-a latul; primele erau străzi pe care

le cunoşteam; apoi veniră cele pe care nu-mi închipuisem că ar exista altundeva decât în filme şi stampe. Case vechi, roase, de sub tencuială se vedeau cărămizi înguste, pietrele de la temelie erau înnegrite, altele cândva roşii se albeau şi erau parcă gata să se prefacă în pulbere; garduri şi acoperişuri putrezite, cocleala coşurilor de aramă se prelinsese pe pereţi, iarba creştea printre dalele trotuarului, pantele străzilor curgeau repezi. Bătrâna doamnă se opri în faţa unei case care nu se distingea cu nimic de celelalte, poate dacă n-ar fi fost viţa de vie şi iedera care se revărsau din curte şi crăpătura oblică, pornind de la baza clădrii pentru a se opri sub streaşină de lemn sculptat. Bătrâna rămase locului câteva minute, privind către poarta cu zăvor uriaş, cântărind parcă ceva şi parcă evocând ceva. Aveam impresia că nici nu existam pentru ea, până când îmi spuse cu acelaşi ton poruncitor:

— Te rog, aşteaptă aici.

A trecut de poartă şi şi-a lăsat geanta lângă mine. Am avut timp să mă uit la ceas şi să mă gândesc la traseul pe care trebuia să-l urmez pentru a ajunge să-mi iau bagajele şi să mă duc la gară. Dacă n-ar fi fost geanta, poate că aş fi luat-o la goană. Bătrâna mă prinsese bine; sau poate că făcuse asta fără să se gândească. Peste câteva minute ieşea şi închidea meticulos poarta, iar eu mă gândeam că va trebui să alerg pentru a-mi îndeplini planurile. Bătrâna doamnă îmi apucă braţul liber pe care eu îl ţineam în jos şi-mi arătă

cu bastonul şi cu o smucitură a capului o străduţă mărginită de case înalte şi cenuşii, pe care abia puteau intra doi oameni deodată.

— Atenţie la geantă!

M-am retras cât am putut în mine, făcând în acelaşi timp loc genţii şi bătrânei doamne; la capătul îndepărtat al străzii, am respirat uşurat, ca şi cum aş fi ieşit dintr-o peşteră. Ne aflam într-o piaţă înclinată, unde aştepta un autobuz şi un taxi. Şoferul taxiului şedea de vorbă cu şoferul autobuzului.

— Pe dreapta, la mijloc, îmi spuse bătrâna doamnă.

Am ajutat-o să se urce în autobuz, aproape că am ridicat-o şi am cărat-o până acolo, aşezându-i geanta în plasa de deasupra.

— Pot să vă mai fiu cu ceva de folos? am întrebat-o uitându-mă către taximetrist.

— Eşti un tânăr politicos şi amabil, spuse ea cu glas ferm. Cum nu se mai văd mulţi în ziua de azi. Du-te şi spune-i şoferului să pornească şi colegului său să coboare.

Taximetristul coborâse singur, înainte de a ajunge eu la el; şoferul autobuzului închisese uşa. M-am întors către bătrâna doamnă care-mi făcu semn cu bastonul, arătându-mi locul din spatele ei. Autobuzul ieşise deja din piaţă, rula pe o stradă pietruită, apoi intră pe o şosea mărginită de vii şi livezi. Bătrâna doamnă scoase un pachet de mâncare şi mâncă, mestecând cu acelaşi calm şi în acelaşi ritm pe care-l observasem la paşii ei. Spre

sfârşit, îmi întinse o prăjiturică de casă.

In timp ce ea moţăia, vedeam parcă printre copaci, o gară din care trenul meu pleca, şi o panică fără margini mă cuprinse. Bătrâna doamnă care părea să moţăie ridică brusc capul şi-mi făcu semn cu bastonul să mă apropii de ea.

— Vezi stânca aceea? Lângă ea se află o bancă. Spune-i şoferului să oprească acolo.

N-am putut schimba nicio altă vorbă cu şoferul, în afara ordinelor primite. Acolo nu era staţie, dar el opri. Bătrâna doamnă îşi luă prin mine geanta şi tot prin mine se află jos. Autobuzul porni şi plecă mai departe. Bătrâna doamnă se aşeză pe bancă şi contemplă valea din faţa ei, pietrele roase, albite, pătrunse de verdeaţă, înălţimile care se prelungeau una în spatele celeilalte. Rămase aşa pierdută, gândind sau trăindu-şi parcă nişte amintiri; apoi, tot aşa de brusc se ridică şi ne reluarăm drumul, sau mai curând îşi reluă drumul, în jos pe o potecă şerpuită; după un timp, am zărit printre copaci fluviul, apa, şi peste un altul ne aflam pe un chei vopsit în alb, pustiu. O casă, ceva mai în spate, ce părea nouă îşi lăsa privite ferestrele cu cutiile de fier pline de muşcate. Bătrâna doamnă privi cu încordare spre căsuţă; din depărtare se auzea un zgomot de motor care crescu; un vaporaş galben se apropia din susul apei şi bătrâna doamnă îşi ridică iar bastonul.

— Eşti un tânăr amabil şi cumsecade, cum nu se mai văd mulţi în ziua de azi. Când vaporul

acostează, te apropii de căsuţa de dincolo de pomi şi arunci cu bolovani în cele două ferestre. Ferestrele sunt mari; distanţa mică; sper că eşti un bun ochitor şi nici nu e nevoie să fii bun, ca să spargi asemenea geamuri. Apoi vii repede pe punte. Lasă geanta aici.

Vaporaşul nu-şi oprise motorul. Am executat rapid ordinele ei, şi aproape reflex; mi s-a părut că în timp ce aruncam a doua piatră dincolo de perdea se mişcase o siluetă.

Am fugit către vaporaşul care aştepta şi m-am urcat în cea mai mare viteză. Bătrâna doamnă şedea cu palmele strânse pe baston şi privea undeva spre cer. Mi-a făcut semn să mă apropii arătându-mi scaunul pe care trebuia să mă aşez: al patrulea din dreapta ei. Apa era limpede dar sinuoasă. Uneori vaporaşul părea să-şi oprească înaintrarea între două stânci, şi simţeam carena târâindu-se pe fundul cu pietriş; alteori malurile abia se vedeau. Nu mă mai gândeam la nimic; îmi simţeam doar picioarele umflate şi durerea de la încheieturile mâinilor. Spre seară bătrâna doamnă se întoarse spre mine şi mă privi ca şi cum ar fi văzut o muscă.

— Eşti un om de nimic. Mi-e silă de asemenea oameni.

Către miezul nopţii vaporaşul opri lângă un chei prăpădit din seânduri putrezite şi şine ruginite, pătate de păcură. O lampă cu gaz atârna de o prăjină, la capătul unui drum cu salcâmi, după care începea bezna. Coborârăm, şi bătrâna

doamnă îşi luă geanta.

— Nu e cazul să mă însoţeşti. Aşteaptă aici până mă întorc.

Şi dispăru cu acelaşi pas măsurat în sus pe drumeag, în vreme ce vaporaşul se despărţi de mal pentru a-şi continua cursa.

Am aşteptat întoarcerea bătrânei doamne. Cât a durat aşteptarea? Pot să spun ce am făcut în acest timp; printre altele, în acest timp m-am plimbat prin împrejurimi, am descoperit o peşteră, am crescut iepuri şi am făcut foc cu amnarul în faţa unei colibe de stuf. Îmi crescuse barba şi am lăsat-o să crească. O şatră de ţigani pripăşită pe mal mi-a dat o oală, contra inelului găsit în apă. De la o echipă de şcolari excursionişti, am obţinut nişte hârtie pentru a scrie aceste pagini, cu condiţia să-i ajut să-şi facă un ierbar complet, cu plantele tuturor anotimpurilor. I-am ajutat. Serile le petreceam uitându-mă în depărtare, peste apă, spre luminiţele mobile ale căror semnificaţii nu le ignoram.

In sfârşit, bătrâna doamnă a reapărut, şi n-am zărit nicio schimbare în înfăţişarea ei. Geanta era la fel de umflată şi de grea când i-am dus-o pe chei.

Zgomotul cunoscut al vaporaşului s-a auzit peste puţin timp şi bătrâna doamnă mi-a făcut semn să mă apropii cu bastonul.

— Eşti un băiat bun, tinere.

Am înclinat capul supus şi ea a zgârmat pământul din faţa mea cu bastonul.

— Mulţumesc pentru osteneală, acum nu mai am nevoie de dumneata. Trebuie să mă reîntorc.

Vaporaşul acostase. Bătrâna doamnă îmi arătă cu bastonul un băiat care tocmai se îndrepta cu un pepene sub braţ.

— Vrei să fii bun să-l chemi pe tânărul acela să-mi ajute şi să mă însoţească?

M-am supus. Era mult prea târziu, ca să n-o mai fac. Când am ajuns înapoi, la geamantanele mele, era de asemenea târziu, dar nu definitiv. Am scos şoarecii dintre lucruri şi am smuls iarba crescută în praful de pe ele. Şi m-am reîntors.

A fost o călătorie sau o vacanţă? O vacanţă ca o cercetare? O cercetare ca o experienţă? Nu ştiu. Mi-au venit în acest timp în cap vreo două idei şi o expresie interesantă; mi-au ieşit din cap alte câteva mii. Ideile sunt sigur că le aveam şi înainte, dar nu avusesem nevoie de ele; dacă îmi aduc aminte de expresie, o s-o spun.

Aşadar, am fost pe-acolo, pe dincolo. Când scriu asta, vreau să spun: ca şi cum n-aş fi fost aici. Şi trag imediat concluzia: am mers prea devreme sau prea târziu. De aceea trebuie să ajung acolo unde trebuie, în pământul meu natal. Mai întâi pe. Desigur, cuvintele sunt relative. De ce am călătorit? De-aia. Unde am călătorit? Exact, am uitat să spun, involuntar, mă pot reabilita acum, tot n-are prea mare importanţă, reabilitarea sau locul, vreau să informez pe cine interesează că am fost prin împrejurimi.

Dar poate nu fac bine ce fac. Vreau să spun

că n-am folosit tonul cel mai nimerit în relatarea acestei călătorii. Trebuia să încep aşa: „Intr-o minunată seară de vară. Puţin după miezul nopţii, când numai stelele mai clipesc misterioase, iar restul naturii pare adormit, un rest enorm, mă plimbam solitar, contemplând splendoarea lunii. Să contempli splendoarea lunii şi să te întrebi: de ce poţi gândi cerul singur, dar nu şi stelele singure? Şi mai departe: de ce nu văd pământul alături de stele, adică în cer şi de ce nu mă văd încă una cu pământul? Şi aşa mai departe, până am început.” Dar ce să mai fac acum? Să mai revin? Cerul s-a înnorat.

Trebuie să revin, totuşi, dar nu la ceea ce am început, ci la plecare. Când scriu plecare, vă gândiţi ca şi mine nu la plecarea mea, despre care am amintit fie vorba între noi, ci la plecarea de întoarcere. Eram gata să plec, totdeauna există un asemenea moment, când mai există loc pentru plecare între a nu fi plecat şi a fi plecat, adică pe drumul spinos al reîntoarcerii, când am văzut nişte copii care mă priveau. Le-am făcut semn.

— Veniţi cu mine?
— Unde?
— La mine.
— Ai copii?
— Am.
— Te joci cu ei?
— Mă.

— Ne jucăm cu ei?

— Vă.

Se adunară toţi în jurul meu, buluc. Erau zeci de zeci de mii, şi n-am putut număra decât o parte din ei, pe cei mai aproape de mine care se mişcau mai puţin. După copii, veniră mamele. Le-am spus că, desigur, nevastă-mea ştia multe reţete secrete de prăjituri. După femei au venit bărbaţii. Le-am spus că nu încape nicio îndoială, vom juca fotbal şi alte jocuri de noroc şi vom vorbi despre femei şi copii. Aşa că am plecat cu toţii, câţi eram, milioane şi milioane.

M-am luat cu vorba şi am uitat din nou să precizez pe unde am umblat: nume de locuri. Pregătiţi-vă să le citiţi. V-aţi pregătit? Ei bine, rămâneţi aşa, aşteptaţi puţin, am uitat că mai am puţină treabă. Mă duc să mă scol: trebuie să verific doar numele locurilor prin care am fost, prin Occident şi prin împrejurimi, când înainte, când înapoi.